

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vliv křesťanské víry na formování osobnosti pedagoga

Vypracovala: Bc. Lenka Klabočová

Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 5. července 2017

.....

Lenka Klabočová

Poděkování

Děkuji své rodině za trpělivost a povzbuzení, svým křesťanským přátelům za ochotu a spolupráci při poskytování rozhovorů.

Děkuji vážené a milé paní doktorce Martě Franclové za důvěru a výjimečnou osobnost, kterou je inspirací pro mnohé.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá otázkou vlivu křesťanské víry na formování osobnosti pedagogů, především učitelek mateřských škol. Pomocí hloubkových rozhovorů hledá odpověď na otázku, zda vůbec, a když, tak jakým způsobem, se hodnoty, s nimiž se křesťanský pedagog prostřednictvím víry setkává, promítají do jeho osobního a profesního života. V teoretické části je diskutována otázka vlivu víry na formování osobnosti ve všech jejích složkách.

Klíčová slova:

křesťanská víra, spiritualita, osobnost, pedagog, učitelka mateřské školy

Abstract

The bachelor thesis deals with the influence of Christian faith on forming teacher's personality, especially the nursery teachers. It seeks answers through in-depth interviews to the question if values which the Christian teacher meets through faith is reflected in his personal and professional life and in what way. The theoretical part discusses the question of the impact of faith on personality formation in all its components.

Keywords:

Christian faith, spirituality, personality, teacher, nursery teacher

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KŘEŠŤANSTVÍ	11
1.1 Křesťanství v České republice	11
1.2 Není křesťan jako křesťan	12
1.3 Důsledky náboženství bez víry	12
1.4 Ujasnění pojmu křesťan v kontextu následujících kapitol	13
2 POJEM OSOBNOST	14
2.1 Faktory mající vliv na formování osobnosti	14
2.2 Osobnost pedagoga	15
2.3 Učitelka v MŠ.....	16
3 VÍRA JAKO FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ FORMOVÁNÍ OSOBNOSTI	17
3.1 Celistvost	17
3.2 Vlastnosti osobnosti	18
3.2.1 Schopnosti.....	18
3.2.2 Temperament	19
3.2.3 Charakter	19
3.3 Zaměřenost	21
3.3.1 Potřeby.....	21
3.3.2 Motivy	23
3.3.3 Zájmy.....	24
3.3.4 Hodnotové orientace	24
3.4 Začleněnost	25

3.4.1	Vztahy aneb umění přijmout druhého člověka	25
3.5	Sebepojetí	26
3.6	Autoregulace	27
3.7	Gender.....	28
3.8	Přesah.....	29
3.9	Potenciality.....	30
3.9.1	Role strachu a důvěry při naplňování potencialit.....	31
3.9.2	Strach očima víry.....	31
3.10	Životní cesta.....	32
4	J. A. KOMENSKÝ	32
4.1	Informatorium školy mateřské.....	33
4.2	Komenského modlitba	34
	PRAKTICKÁ ČÁST	35
5	CÍLE VÝZKUMU	35
6	METODOLOGIE.....	35
6.1	Realizace sběru dat	36
6.2	Výzkumný vzorek	37
6.2.1	Výběr respondentů	37
6.2.2	Popis respondentů	38
6.3	Zpracování a analýza rozhovorů	39
7	KATEGORIE A KÓDY.....	39
7.1	Kategorie: Cesta k víře	39
7.2	Kategorie: Jak vnímám víru	41
7.3	Kategorie: Život bez Boha	43

7.4	Kategorie: Těžkosti na cestě víry.....	44
7.5	Kategorie: Boží dary	45
7.6	Kategorie: Dopad víry na osobnost.....	45
7.7	Kategorie: Překážky na cestě k uvěření	47
7.8	Kategorie: Jak vnímáš své povolání učitelky/vedoucího mládeže?	48
7.9	Kategorie: Důležité ve výchově	49
7.10	Kategorie: Co čerpáš z víry pro své povolání.....	50
7.10.1	Co čerpáš z víry pro své povolání pro práci s dětmi	50
7.10.2	Co čerpáš z víry pro své povolání pro vztahy s kolegyněmi a rodiči.....	51
7.11	Kategorie: Jakým způsobem čerpáš z víry?	52
7.12	Kategorie: Zprostředkování víry	52
7.12.1	Zprostředkování víry v běžných školách a školkách	53
7.12.2	Zprostředkování víry v křesťanských, církevních a nedělních školách	54
7.13	Nejčastěji uváděné biblické verše	54
8	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ / DISKUSE	55
	ZÁVĚR.....	57
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	60
	SEZNAM TABULEK.....	60
	SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Motivací k napsání této práce byla pro mne vlastní zkušenost. Před několika lety jsem se stala křesťankou a křesťanskou víru vnímám jako obrovský dar, který v mnohém pozitivním ovlivnil a doslova přesměroval můj život.

Na to, že Evropa má silné křesťanské kořeny, tak se velmi málo lidí, zejména u nás v České republice, otevřeně hlásí ke křesťanství. Myslím, že jedním z důvodů je skutečnost, že církev působí vlažně, nemálo příslušníků církve jsou k duchovní tradici křesťanství vnitřně lhostejní. Ať již z jakéhokoliv důvodu. Celá církev je pak zvnějšku vnímána pouze jako lidský spolek, hlásící se k určitým hodnotám a ke společnému vyznání. A duchovní bohatství křesťanství zůstává skryto.

Cílem práce je toto duchovní bohatství odkrýt a křesťanství přiblížit ne zvenčí, ale právě v osobnostní rovině. Na zkušenostech věřících pedagogů ukázat, že i v dnešní době může křesťanská víra naplnit všeobecně lidskou potřebu stoupat nahoru po duchovních cestách.

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. První stručně pojednává o křesťanství, přičemž se pokouší nastínit rozdíl mezi náboženstvím a vírou, mezi religiozitou a spiritualitou. Druhá kapitola má název osobnost. V současné době je v pedagogice velmi aktuálním tématem obrát k dítěti. Hovoří se o osobnostním pojetí dítěte, tedy o pojetí orientovaném na rozvoj a realizaci jeho potencialit. Právě toto osobnostní pojetí dítěte klade velký nárok na osobnost pedagoga. Jedna z podkapitol je také věnována osobnosti učitelek mateřských škol. Ve třetí, nejrozsáhlejší kapitole teoretické části, diskutuji otázku vlivu křesťanské víry na formování osobnosti pedagoga. Vycházím přitom z předpokladu, že *„spiritualita tvoří - alespoň u některých jedinců - integrující centrum motivů, postojů a citů i kognitivní orientace, jádro osobní identity a smyslu života.“* (Říčan in Vojtíšek, 2012, s. 13) V mé práci jde o spiritualitu sycenou z křesťanské duchovní tradice. Osobnost zde pojímám v kontextu personalizačního desatera (Helus, 2003) s tím, že diskutuji otázku vlivu víry na formování osobnosti ve všech jejích složkách. Čtvrtá kapitola je věnována výjimečné osobnosti našich dějin, J. A. Komenskému, který je právem nazýván učitelem

národů a zároveň celá jeho tvorba je důkazem jeho lásky a oddanosti Bohu. Jeho modlitbou je zakončena teoretická část bakalářské práce.

V praktické části je pak cílem výzkumu ukázat, jakým způsobem křesťanskou víru a její vliv a dopad na osobní i profesní život vnímají a prožívají věřící pedagogové, zejména učitelky mateřských škol.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KŘESŤANSTVÍ

Vychází z učení Ježíše Krista a jeho apoštolů z počátku našeho století. Posvátnou knihou křesťanství je Bible.

V současné době se většina křesťanů hlásí k jedné ze tří hlavních skupin církví: ke katolické, pravoslavné, nebo k některé z evangelických církví. *„Lidé, kteří patří ke středu kteréhokoliv křesťanského společenství a kteří jsou mu nejméně, často pocítují největší blízkost k členům jiných společenství - ne-li v učení, pak jistě v duchu“* (Lewis, 2008, s. 9)

Členy různých církví spojuje apoštolské vyznání víry, formulované v době, kdy ještě křesťané byli jednotní. Tímto společným vyznáním je víra v trojjediného Boha - otce, syna a Ducha svatého.

Křesťanem se člověk stává přijetím křtu. Křest je vnímán jako akt, kdy se dotyčný odevzdá do Božích rukou a přijme nový život. Jeho středem už není on sám, ale Bůh, jemuž se odevzdává.

1.1 Křesťanství v České republice

Počátky křesťanství u nás se datují do 9. století. Jsou spjaty s příchodem věrozvěstů Cyrila a Metoděje na území tehdejší Velké Moravy. Dějiny naší vlasti jsou úzce spjaty a velmi ovlivněny křesťanstvím. Mnohé z nejvýraznějších osobností našich dějin byli právě křesťané – lidé, jež svůj život zasvětili Bohu a přispěli tím k obohacení dalších životů. Z mnohých vzpomeňme biskupa Jednoty bratrské a zároveň významného pedagoga, právem nazývaného učitelem národů Jana Amose Komenského.

Ve druhé polovině minulého století bylo vlivem komunistického režimu křesťanství v naší zemi potlačeno. Dle nejrůznějších výzkumů se u nás hlásí ke křesťanství nejmenší procento dotazovaných v Evropě.

1.2 Není křesťan jako křesťan

Pavel Říčan (2007, s. 26) cituje Neubauera a píše, „že potřeba stoupat nahoru po duchovních cestách patří k všeobecné lidské potřebě a je zásadně neoddělitelná od lidské přirozenosti“.

Křesťanství tuto možnost nabízí. Křesťan nachází v křesťanství smysl svého bytí. Ve vztahu s Bohem nachází odpovědi na své otázky, proměňuje se působením Ducha svatého, stává se duchovnějším, jeho víra roste zkušenostmi s Bohem. Je znovuzrozený, jeho klid už nezávisí na věcech vezdejších, ale pramení ze vztahu s Bohem. A třebaže je často nedokonalý, z různých důvodů zraněný, v Bohu nachází uzdravení, vnitřní radost a pokoj. Vždyť Ježíš říká: „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.*“ (Mk 2, 17) Pouze ten, kdo si uvědomí svou nedostatečnost, může činit pokání a přijmout vírou nový život. A tato víra přináší ovoce. „*Ovoce Božího Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotu, věrnost, tichost a sebeovládání.*“ (Ga 5, 22-23)

Jsou však křesťané, kteří z jakéhokoliv důvodu svou víru neprožívají. Jsou členy církve, často se opírají o biblické verše, chybí jim však niterný vztah s Bohem, nenesou ovoce Božího ducha, často soudí a moralizují. Pokládají sami sebe za spravedlivé a dokonalé. Jakoby ani Boha nepotřebovali, jakoby ani víru v něj neměli. Vojtíšek (2012, s. 26) to trefně vyjadřuje: „*Je možné se vnějškově hlásit k určité duchovní tradici, a přitom zároveň být vůči posvátnému v této tradici vnitřně lhostejný, tedy být religiózní, a přitom pouze minimálně (nebo snad vůbec?) spirituální.*“

V Bibli (Ř 12, 3) je psáno, že i víru uděluje Bůh v různé míře. Nemůžeme tedy takovéto křesťany odsuzovat. Oni sami by se však nad sebou měli zamýšlet, neboť je psáno: „*Sami sebe se ptejte, zda vskutku žijete z víry, sami sebe zkoumejte.*“ (2 K 13, 5)

1.3 Důsledky náboženství bez víry

Tito „křesťané“ by si měli uvědomit, že často právě jejich přičiněním ztrácí církve na své přitažlivosti, panuje nedůvěra k tradičním náboženským institucím a lidé žijí po spiritualitě a duchovním růstu zakotvují jinde. Zároveň důsledky takového náboženství bez víry mohou být velmi nebezpečné až fatální. Vojtíšek (2012) popisuje

fenomén „Božích vnoučat“. Tento pojem zavedl švédský teolog H. Lindström. Rodiče těchto Božích vnoučat jsou právě velmi autoritativně vystupující křesťané, kteří přesně vědí, co je správné, co špatné, často se ve svých soudech opírají o biblické verše, ale sami nemají zkušenost s odpuštěním a vlastním hříchem. Chybí jim již výše zmíněné ovoce Božího Ducha, kterým je především láska a pochopení. Jejich děti pak, pokud sami nerozvinou svůj vztah s Bohem, poznají ho pouze zprostředkovaně, jako Boha trestajícího, kontrolujícího, vzbuzujícího pocity viny, nejistoty, strachu a úzkosti. *„Ani v dospělosti není pro Boží vnoučata snadné zbavit se rodičovského vlivu“* (Vojtíšek, 2012, s. 135)

A co teprve, když takovouto moralizující, chladnou bytostí je sám farář? Co lidí může přivést na scestí. Obzvláště ve středověku bylo takovéto autoritativní a moralistické vystupování „Božích služebníků“ obvyklé. Jakou tím poskytli Bohu službu? Skrze ně vzešlo mnoho zlého a v konečném důsledku zapříčinili i roztříštění církve. Protože lidé, ke kterým Bůh skutečně promlouval a kteří usilovali o církevní reformaci, o nápravu církve, byli z církve vyloučeni. Stali se pak zakladateli mnohých dalších církví (Jan Hus, Martin Luther, John Wesley a mnoho dalších).

Pokládá-li se tedy kdo za křesťana a navštěvuje-li společenství církve, měl by mít toto na paměti:

„Usiluj o spravedlnost, zbožnost, víru, lásku, trpělivost, mírnost.“ (1 Tm 6, 11) Neboť *„bez víry není možné zalíbit se Bohu. Kdo k němu přistupuje, musí věřit, že Bůh jest a že se odměňuje těm, kdo ho hledají.“* (Žd 11, 6)

1.4 Ujasnění pojmu křesťan v kontextu následujících kapitol

Budu-li tedy v následujících kapitolách diskutovat vliv křesťanské víry na utváření osobnosti a používat výraz křesťan, pak ne ve smyslu příslušník církve, ale člověk, mající víru založenou na osobním vztahu s Bohem.

2 POJEM OSOBNOST

V současné době existuje mnoho definic tohoto pojmu. Laicky chápáno, řekneme-li o někom, že je osobnost, máme na mysli někoho výjimečného, ke komu cítíme úctu a obdiv. Člověka, který nás inspiruje být lepšími, člověka, u kterého jsou patrné hluboké morální hodnoty.

Z jiného hlediska je osobností každý, protože každý je jedinečný a nezaměnitelný, každý je originál. Helus (2003, s. 3) definuje osobnost jako soustavu „*vlastností, charakterizujících celistvou individualitu konkrétního člověka, zaměřeného na realizaci životních cílů a rozvinutí svých potencialit.*“ Čím úspěšnější je člověk v úsilí rozvíjet a realizovat své životní cíle a naplňovat své potenciality, tím silněji na ostatní působí svou osobností. Výstižně to vyjádřil I. S. Kon (in Říčan, 1975, s. 258): „*Čím větší je životní perspektiva osobnosti, čím bohatší je její vnitřní svět a její kultura, tím menší je její závislost na bezprostředním sociálním prostředí, tím větší je její duševní svoboda. Tím užitečnější je osobnost svému okolí*“

2.1 Faktory mající vliv na formování osobnosti

Formování osobnosti probíhá po celý život. Faktorů ovlivňujících vývoj osobnosti je mnoho. Počínaje biologickou determinací, přes nejrůznější podněty v prenatálním období. Zejména pak prvotní vztah matky k dítěti, attachment, v prvních měsících a letech života dítěte, předurčuje jeho pozdější postoj k životu. Pokud emočně vřelá matka citlivě reaguje na podněty vysílané dítětem, pokud jim porozumí a naplňuje jeho potřeby, pak dítě získá dojem, že svět je dobrý. Hlavním faktorem ovlivňujícím jeho chování k dalším lidem v blízké či vzdálenější budoucnosti není úzkost, ale důvěra.

V průběhu života prochází člověk mnoha dalšími stadii, ve kterých dochází ke specifickému vývoji osobnosti. Jsou jimi předškolní věk, školní věk – spolu s důležitými obdobími puberty a adolescence, dospělost a stáří. Ve všech těchto stadiích člověk prochází množstvím vztahů a situací, které ho ovlivňují.

V dospělosti však záleží především na nás, jakým směrem se chceme a budeme ubírat. Helus (2003) pokládá za samé jádro utváření osobnosti autoregulaci. My jsme tím

hlavním, kdo řídí. Na nás záleží, čemu přičítáme význam, jaké máme morální hodnoty, co je pro nás důležité.

„Náš životní styl, naše povaha a charakter se formují každým okamžikem. Každý čin vytváří nebo upevňuje návyk, každý návyk přispívá k nějakému povahovému nebo charakterovému rysu a každý rys se vrývá stále hlouběji. To věděli už staří moralisté. Ale není to jen morální poučka, je to také psychologický fakt. Proto je při sebevýchově potřebná důslednost, a to právě v maličkostech. Na ty totiž můžeme mít vliv. Velké změny se dostaví často jako důsledek velkého počtu nepatrných činů – docela jako při sportovním tréninku nebo při studiu jazyka.“ (Říčan, 1975, s. 312)

2.2 Osobnost pedagoga

O osobnosti pedagoga bylo v dnešní době napsáno již mnohé. Rodiče jsou často profesně vytíženi, děti tráví podstatnou část svého času ve školách a mimoškolních zařízeních. Učitelé je svými postoji a svým působením velmi ovlivňují. Ovlivňují však nejen je, ale jejich prostřednictvím i jejich rodiče, popřípadě další příbuzné. Stávají se tak z velké části spoluodpovědnými za stav společnosti.

Je kladen důraz nejen na učitelovu odbornost, ale na osobnostní vlastnosti, postoje, hodnoty a morální kvality. Očekává se, že bude mít takové vlastnosti, dovednosti i znalosti, které mu umožní vykonávat profesi na žádoucí úrovni. Že bude disponovat kompetencemi nejen oborovými, didaktickými, diagnostickými, sociálními, komunikativními, manažerskými, ale také osobnostně kultivujícími.

V době, kdy je aktuální obrat k dítěti, k jeho bezpodmínečnému přijetí, k rozvíjení jeho potencialit, k respektování a vývoji jeho osobnosti, již učitel neuspěje s rutinním praktikismem. Nový přístup si vyžaduje profesionální zdatnost, flexibilitu, tvořivost, samostatnost. *„Je pro něho výzvou vyvozovat závěry ze skutečnosti, že významným, mnohdy zcela rozhodujícím činitelem utváření dítěte jako osobnosti je, jak on sám se osobnostně rozvíjí, v jakém smyslu sám osobností je a jako osobnost na dítě působí.“* (Helus, 2004, s. 221)

V souvislosti s osobnostním rozvojem pedagoga hovoří pan Helus (2004) o čtyřech pedagogických ctnostech neboli morálních kvalitách, které pokud jimi pedagog

disponuje, jsou pak dítěti podporou v jeho vlastním osobnostním rozvoji. Zmiňuje pedagogickou lásku, pedagogickou moudrost, pedagogickou odvalu a pedagogickou důvěryhodnost. Dosažení těchto ctností by mělo být prioritou a výzvou každého pedagoga.

2.3 Učitelka v MŠ

Každá učitelka MŠ by si měla být vědoma toho, že *„dospělý je pro dítě předškolního věku jednoznačnou autoritou, dítě přijímá názory dospělých nekriticky, tak jak jsou mu předkládány. Zároveň je pro dítě vzorem a modelem chování a reagování. To je zavazující.“* (Mertin a Gillernová, 2010, s. 25)

Gillernová (2010) uvádí hlavní skupiny profesních dovedností učitelky mateřské školy. Jsou to dovednosti sociálněpsychologické, oborové, metodické a diagnostické. Přitom dovednosti sociálněpsychologické tvoří podle ní základ při uplatňování ostatních neméně důležitých dovedností. Mezi sociálněpsychologické dovednosti řadí schopnost akceptovat osobnosti dětí, rodičů, kolegů, empatii a respekt k ostatním, zdravou sebedůvěru učitelky, schopnost zvládat konfliktní situace, komunikativní dovednosti, pokoru před vlastními limity.

K tomu, aby učitelka splnila nároky, které jsou na ni kladeny, je vedle fyzického zdraví důležitá také psychická pohoda. V současné době se hovoří o udržování duševní hygieny, kterou se rozumí *„soubor poznatků, zásad, postupů a konkrétních technik, které mohou minimalizovat negativní důsledky stresu, připravovat na náročné životní situace, zvyšovat odolnost vůči nim, event. jim předcházet, v optimálním případě dokonce vést k jistému rozvoji osobních a osobnostních potencialit.“* (Mertin a Gillernová, 2010, s. 43)

Jung (in Řičan, 2007, s. 299) řekl: *„Není to hra se slovy, nazývám-li náboženství psychoterapeutickým systémem. Je to nejpropracovanější systém a je za ním velká praktická pravda. Svě tvrzení pak dokládá tím, že přestože je obklopen katolíky, mezi jeho pacienty zaujímají pouze mizivé procento.“*

Křesťanskou víru a její vliv na formování osobnosti, který bude v následujících kapitolách diskutován, je také možné vnímat jako jednu z terapeutických forem

nabízejících udržování duševní hygieny. Samotní křesťané však svou víru vnímají jinak. Ježíš ji připodobňuje k drahocenné perle, kterou kdo objeví, jde, prodá co má a koupí ji. (Mt 13)

3 VÍRA JAKO FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ FORMOVÁNÍ OSOBNOSTI

Vše co bude v následujících řádcích ohledně křesťanské víry diskutováno, je nutné vnímat jako cestu, po které je křesťan veden. Na této cestě však často klopýtá a selhává, přičemž největším nepřítelem je mu jeho vlastní já. A tak vzhledem k tomu, že k Bohu mnohem častěji přicházejí lidé nedokonalí a hledající, je mnoho ateistů jistě lepších než mnoho křesťanů. Ale troufám si říct, že kvalita života každého člověka, který se stane křesťanem, se zlepší.

Vojtíšek (2012, s. 13) spolu s Říčanem předpokládají, že „*spiritualita tvoří - alespoň u některých jedinců - integrující centrum motivů, postojů a citů i kognitivní orientace, jádro osobní identity a smyslu života.*“ Já se nyní pokusím nastínit, jak je tomu v případě, že ona spiritualita jedince je sycena z křesťanské duchovní tradice.

Zaměřím na křesťanskou víru, jako na jeden z faktorů, který formuje osobnost křesťanů. Opomenu přitom období dětství, kdy jsme byli spíše pasivními účastníky při formování naší osobnosti, a zaměřím se na období dospělosti.

V současné době existují rozdílná pojetí osobnosti, zde je pojem osobnost vymezen v kontextu personalizačního desatera (Helus, 2003) s tím, že otázku vlivu víry na formování osobnosti budu diskutovat ve všech jejích složkách. A sice se zřetelem na celistvost osobnosti, vlastnosti, zaměřenost, začleněnost, sebepojetí, autoregulaci, gender, potenciality, přesah a životní cestu, na které se jedinec nachází.

3.1 Celistvost

„...podivuhodně jsem utvořen, obdivuhodné jsou tvé skutky, toho jsem si plně vědom. Tobě nezůstala skryta jediná z mých kostí, když jsem byl v skrytosti tvořen a hněten v nejhlubších útrobach země. Tvé oči mě viděly v zárodku, všechno bylo zapsáno v tvé knize: dny tak, jak se vytvářely, dřív než jediný z nich nastal ...“ (Ž 139,14-16)

„Celistvost osobnosti není jenom něčím daným (statistickou strukturou vlastností), ale také se odehrává: vytváří se, je ohrožována, znovu získávána, oslabována, upevňována.“ (Helus, 2004, s. 116)

Helus (2004) dále hovoří o tom, že osobnost má svou dynamiku. Jedinec zápasí s integračními silami na jedné a dezintegračními silami na druhé straně. Snaha o integritu je totéž co úsilí o seberealizaci, úsilí rozvíjet své potenciality, být sám sebou. Humanistická psychologie předpokládá, že tato tendence k růstu a sebeaktualizaci je každému přirozená.

V Bibli je však psáno: *„Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci. Jestliže však činím to, co nechci, nedělám to já, ale hřích, který ve mně přebývá.“* (Ř 7,18-19)

Hřích, nebo spíše pokušení ke hříchu, je možno v tomto kontextu definovat jako dezintegrační síly působí proti tomuto úsilí. Například naše lenost, sobectví.

Tento boj vlastně probíhá neustále, možno jej nazvat bojem o sebeuskutečňování. *„Proces sebeuskutečňování je pak chápán jako sled voleb, při nichž se jedinec vždy rozhoduje pro pohyb vpřed, který odpovídá tendenci k růstu v plnější lidskou bytost. Opakem je ústup nazpět – do přetvářky, nepravdy, pózy, klamu a sebeklamu, a to pod tlakem okolí i vlastního strachu.“* (Matějček a Langmeier, 1981, s. 28)

V tom, zda tento boj má vzestupnou či sestupnou tendenci, hrají roli další složky osobnosti a působí při tom opět řada faktorů včetně víry.

3.2 Vlastnosti osobnosti

Mezi vlastnosti osobnosti bývají obecně řazeny schopnosti, temperament, charakter.

3.2.1 Schopnosti

„Schopnosti mají svůj vrozený základ, označovaný termínem vlohy. Vlohami jsou velmi obecné, nespecifikované předpoklady, z nichž se schopnosti nevyvinou automaticky, ale tehdy, jsou-li splněny určité předpoklady; například je-li jedinec v dané oblasti cvičen, setkává-li se s působícími podněty, které ho zaujmou, je-li v něm probuzena touha

o danou oblast se zajímat a vynikat v ní apod. Není-li tomu tak, pak se vložka neaktualizuje, zůstává jen nevyužitou možností /potencialitou, která zpravidla po čase víceméně zaniká. V případě, že jsou vlohy mimořádně výrazné, hovoříme o nadání.“ (Helus, 2003, s. 9)

3.2.2 Temperament

Temperamentové vlastnosti jsou vrozené. Vyjadřují celkové „*citové ladění osobnosti, převládající náladu.*“ (Říčan, 1975, s. 95)

V psychologii je známo několik typů dělení lidí podle rozdílného temperamentu. Již Hippokrates zavedl čtyři základní typy - sangvinik, flegmatik, choleric, melancholik - související s tou či onou převládající tělní tekutinou. Tato teorie byla několikrát rozvedena a doplněna. Nyní je nejrozšířenější a nejčastěji uváděnou teorií rozdělení H. J. Eysencka, kde původní čtyři typy přetrvávají, avšak jejich rozdělení je určeno mírou extroverze či introverze na jedné straně a mírou stability či lability na straně druhé.

Většina temperamentových vlastností má své výhody i nevýhody. Snaha je měnit, nebývá úspěšná. Vede k neurotismu, k vytváření idealizovaného já, které vede až k úplnému odcizení od pravého já. (Horney, 2000) Důležité je úsilí o poznání a přijetí svých temperamentových vlastností vedoucí k získání adekvátního sebepojetí. (viz níže) Křesťanům pomáhá připodobnění Boha k hrnčiči a člověka k nádobě:

„Člověče, co vlastně jsi, že odmlouváš Bohu? Řekne snad výtvor svému tvůrci: ‚Proč jsi mě udělal takto?‘ Nemá snad hrnčič hlínu ve své moci, aby z téže hroudy udělal jednu nádobu ke vznešeným účelům a druhou ke všedním?“ (Ř 9, 20-21)

3.2.3 Charakter

Charakterem označujeme vlastnosti, které souvisí s morálkou jedince.

Člověk má ve vrozené výbavě „*sklony k altruistickému i k egoistickému chování. Určitá míra ohledů na sebe je nutná, ale potřebný ohled na druhé je pro štěstí jedince stejně důležitý jako pro celou společnost.*“ (Matějček a Langmeier, 1981, s. 68) Dále je uvedeno, že je dost možné, že pokud se sklony k altruistickému jednání nepodněcují

v časném věku, sotva už se kdy rozvinou v plné míře později. Velkou roli v rozvoji charakteru sehraává tedy ranné dětství, výchova, rodiče a filosofie, kterou zastávají.

Tématu rozvoje morálního usuzování se podrobně věnovali J. Piaget a L. Kohlberg. Velmi jednoduše řečeno, Piagetova teorie vývoje morálky od heteronomní k autonomní více či méně odpovídá Kohlbergově předkonvenční a konvenční úrovni morálního usuzování. Původní „slepé“ dodržování pravidel se pod motivací odměn a trestů zvnitřňuje a utváří se svědomí. Kohlbergova třetí, tzv. postkonvenční úroveň morálního usuzování však předpokládá skutečné morální kvality jedince, kdy vlastní osobní potřeby převyšují potřeby vyšší. Kdy potřebě dobra, spravedlnosti a pravdy je ochoten obětovat i vlastní pohodlí.

O Ježíšovi je psáno: *„Nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“* (Mt 20, 28)

V souvislosti s křesťanskou vírou se nabízí množství dalších osobností, které tímto typem morálky disponovali a v zájmu nejvyšší pravdy byly ochotné riskovat i obětovat svůj vlastní život. Z českých dějin vzpomeňme mistra Jana Husa.

V Bibli nenajdeme výraz charakter, ale na mnoha místech se setkáme s výrazem moudrost. Ta je v dnešní psychologii považována za žádoucí ctnost, související právě s vysoce rozvinutým charakterem. Moudrost je na mnoha místech v Bibli opěvována a člověk je vybízen a motivován k jejímu získání. *„Získat moudrost je lepší než ryzí zlato a získat rozumnost je výbornější než stříbro.“* (Př 16, 16) *„Začátek moudrosti je bázeň před Hospodinem.“* (Př 9, 10) *„Moudrost shůry je především čistá, dále mírumilovná, ohleduplná, ochotná dát se přesvědčit.“* (Jk 3, 17)

Známý je příběh Davidova syna Šalomouna, který když se stal po otci Davidovi králem Izraele, byl ve snu vyzván Bohem, aby si žádal čehokoliv. A protože si žádal právě moudrost a spravedlnost, tedy ctnosti, kterými by posloužil více svému lidu než sám sobě, byl odměněn nejen jimi, ale Bůh mu přidal i slávu a bohatství. (1Kr 3)

Stejně tak jsou vyzýváni i dnešní křesťané: *„Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.“* (Mt 6, 33)

3.3 Zaměřenost

Zaměřenost velmi úzce souvisí s již zmíněnou celistvostí osobnosti, která - jak bylo již řečeno - není daná, ale stále se vytváří. A o to, jakým směrem se vytváří, určuje právě zaměřenost.

Základními složkami tvořícími zaměřenost osobnosti jsou potřeby, motivy, zájmy a hodnotové orientace.

3.3.1 Potřeby

Problematikou uspokojování lidských potřeb se významně zabýval Abraham Maslow. Všeobecně známou je jeho pyramida potřeb.

Obrázek 1: Maslowova hierarchie lidských potřeb

Zdroj: <http://web.fosfa.cz/cs/maslowova-hierarchie-potreb>

Tento všeobecně známý model, uvedený pro ilustraci není však úplný. „*Jak upozornil Koltko-Rivera, vrcholem Maslowovy pyramidy je **potřeba transcence, přesahu**. To většinou učebnic uniká. Sám Maslow tuto potřebu doplnil ke konci života.*“ (Říčan, 2007, s. 233) Přesahu, jedné ze složek osobnosti, je vymezena jedna z následujících kapitol.

V dětství jsou naplňovány potřeby ze spodních pater pyramidy, pakliže jsou naplněny, dochází k přirozeným potřebám z vyšších pater. „*Avšak člověk, který dosáhne stadia*

seberealizace, se v tomto směru podstatně mění. Nepotřebuje už např. lásku lidí. On sám miluje více než předtím. Je to však láska, která ... spíše dává, než by čekala obdarování, nezná žárlivost a strach.“ (Řičan, 2007, s. 233) O takovém člověku také platí, že pokud se v průběhu života dostane do období, kde nějakým způsobem strádá a jeho fyziologické potřeby nejsou naplňovány, pak on přesto nepřichází o již dosažené osobnostní kvality, neztrácí své lidství. Helus (2004, s. 119) však uvádí, „že ne každý z nás dospěje ve vývoji své osobnostní zaměřenosti k plnému rozvinutí svých vyšších potřeb.“

Co se týče křesťanství a **základních fyziologických potřeb**, v modlitbě Páně prosíme: „*Chléb náš vezdejší dej nám dnes.*“ (Mt 6,11) Ale zároveň je psáno: „*Člověk nebude živ jenom chlebem.*“ (L 4,4) Bible neustále vybízí k vyšším hodnotám. Ježíš říká: „*Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nikdy nebude hladovět, a kdo věří ve mne, nebude nikdy žíznit.*“ (J 6,35) A na jiném místě: „*Kdo by se však napil vody, kterou mu dám já, nebude žíznit navěky. Voda, kterou mu dám, stane se v něm pramenem, vyvěrajícím k životu věčnému.*“ (J 4, 14)

Potřeba bezpečí a jistoty je v Bohu také zajištěna. Samozřejmě, že většina křesťanů je i na tomto světě zakotvena. Mají svou rodinu, povolání, přátele, svůj dům. To vše však vnímají jen jako dočasné, trvalý domov mají již nyní u Boha, ve ztišení.

„*Milování, v tomto světě jste cizinci bez domovského práva.*“ (1P 2, 11) „*Ty jsi moje útočiště a pevná věž proti nepříteli. Chci navěky pobývat v tvém stanu, utéci se do skrýše tvých křídel.*“ (Ž 61, 4-5) A z nového zákona slova Šimona Petra: „*Pane, ke komu bychom šli? Ty máš slova věčného života.*“ (J 6,68)

Potřeba lásky a přijetí: Přiját a milován se musí cítit každý, kdo věří tomu, co je v Bibli psáno: „*Neboj se, já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj. Půjdeš-li přes vody, já budu s tebou, půjdeš-li přes řeky, nestrhne tě proud, půjdeš-li ohněm, nespálíš se, plamen tě nepopálí.*“ (Iz 43, 1-2)

Potřeba úcty a uznání: „*Jde mi o přízeň u lidí, anebo u Boha? Snažím se zalíbit lidem? Kdybych se stále ještě chtěl líbit lidem, nebyl bych služebníkem Kristovým.*“ (Ga 1, 10)

Potřeba seberealizace: „Seberealizace neznamena soustředění na sebe. Právě naopak. Člověk, který nemá osobní starosti, přestává na sebe myslet a snadno se zaujme pro tvořivou práci nebo pro boj za nějaký nadosobní cíl, ve kterém se realizuje“ (Říčan, 2007, s. 233) „Každý ať má na mysli to, co slouží druhým, ne jen jemu.“ (F 2, 4)

3.3.2 Motivy

„Není snad ‚to, co je nám svaté‘ rozhodující silou našeho jednání, naší osobnosti?“ (Říčan, 2007, s. 60)

„Motivace (z latinského *movere* – hýbati, pohybovati) znamená souhrn hybných činitelů v činnostech, v učení a v osobnosti. Přitom hybným činitelem míníme takové skutečnosti, které jedince podněcují, podporují, nebo naopak tlumí, aby něco konal nebo nekonal. Motivace zahrnuje jednak vnější pobídky a cíle, jednak vnitřní motivy.“ (Čáp, 1987, s. 66)

Při vnější motivaci nás okolnosti nutí k té či oné činnosti. Co děláme, neděláme z radosti, ale z nutnosti, případně kvůli nějaké odměně. Pakliže však člověk má k činnosti vnitřní motivaci, znamená to, že ji nedělá, protože musí, ale protože sám chce, vychází z jeho vnitřní potřeby. Taková činnost pak člověka baví a je pak schopný podat optimální výkon.

„Velkým úkolem pedagogů, dbají-li osobnostních zřetelů, je působit na rozvoj vnitřní motivace“ (Helus, 2004, s. 120) Vzbudit u žáků opravdový zájem o probírané učivo, podnítit je k touze vzdělávat se a osobnostně se rozvíjet.

V Bibli najdeme příklad vnitřní a vnější motivace. Starý zákon nabádal k poslušnosti a dodržování pravidel – Desatera. Motivace byla tedy vnější, a pokud se člověk provinil oproti příkázáním, následoval trest a odsouzení, případně oběť. Jelikož však absolutní poslušnost není člověku pro jeho přirozenost možná, přichází v novém zákoně Ježíš s milostí, odpuštěním a přijetím hříšníků. Rozhodující motivací jednání se pak stává vděčnost. Takový člověk pak touží činit dobré věci ne ze strachu z odsouzení, ale z radosti a víry, že je mu odpuštěno, že je přijímán. Důvěrný vztah s Bohem by měl být hlavním motivem jednání křesťanů. Ježíš na dotaz, co pokládá za největší Boží

příkázání, odpověděl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ (Mt 22, 37) Totéž najdeme i v evangeliích Marka a Lukáše.

3.3.3 Zájmy

„Jako zájmy označujeme uvědomělé, dlouhodobé a soustavné zaměření aktivity jedince na určitou oblast poznávání a čínorodé seberealizace.“ (Helus, 2003, s. 16)

3.3.4 Hodnotové orientace

Hodnotné je to, co dává našemu životu smysl, co má pro nás hodnotu. To co nám přináší radost a klid, to, kvůli čemu chceme žít. Hodnotové orientace mohou být u každého různé. Mohou se týkat majetku, profese, rodiny, vztahů, ale i duchovních hodnot.

„Ztráta ústředních životních hodnot, na které se jedinec jako osobnost orientoval, zpravidla vede ke hluboké krizi – už není proč žít.“ (Helus, 2003, s. 17) Dále dodává, že tyto ztráty mohou jedince posílit v úsilí jít dál, objevovat další, pevnější hodnoty.

Komenského Labyrint je celý o hledání skutečných hodnot. A o jejich nenalezení ve světě, ale v srdci člověka.

V Bibli, v knize Kazatel, je nespočet veršů o pomíjitelnosti všeho.

„Neboť všechno, co je ve světě, po čem dychtí člověk a co chtějí jeho oči a na čem si v životě zakládá, není z Otce, ale ze světa. A svět pomíjí i jeho chtivost“ (1J 2,16-17)

Oproti tomu za pevnou, skutečnou a nepomíjitelnou je považována Boží láska.

„...ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.“ (Ř 8, 39)

Křesťané jsou vybízeni k tomu, aby si zakládali na duchovních hodnotách.

„Neukládejte si poklady na zemi, ...ukládejte si poklady v nebi.“ (Mt 6, 19-20)

„Ti, kdo dělají jen to, co sami chtějí, tíhnou k tomu, co je tělesné; ale ti, kdo se dají vést Duchem, tíhnou k tomu, co je duchovní.“ (Ř 8,5)

Jak je již výše zmíněno, také věci vezdejší (rodina, děti, majetek, povolání, ve kterém se mohou realizovat) mají v očích křesťanů svou hodnotu, jsou pro ně důležité. Vnímají je

však jako Boží dary, za které pociťují vděčnost, ale které si Bůh může kdykoliv vzít nazpět. „Z života své matky jsem vyšel nahý, nahý se tam vrátím. Hospodin dal, Hospodin vzal.“ (Jb 1,21). A s touto pokorou usilují přistupovat i ke svému životu.

3.4 Začleněnost

„V izolaci od lidí nemůže člověk žít a teprve součinností s lidmi se stává člověkem.“
(Matějčíček a Langmeier, 1981, s. 47)

Lidé, se kterými se setkáváme, jsou nám obzvláště v dětství sociálním zrcadlem. Podle toho, jak vnímají rodiče své děti, si děti budují své sebepojetí. (viz níže)

Totéž platí v pubertě, kdy si jedinec buduje své místo a postavení mezi vrstevníky. Vnímá to, jak ho přijímají či nepřijímají. Říčan (1975, s. 255) uvádí, že rozvoj osobnosti lze chápat *„jako jeho socializaci, jako začleňování do společnosti, do společenských vztahů nejdříve v rodině a pak ve stále širších skupinách, jejich členem se – ať už vědomě či nevědomě – stává.“*

Vědomě si vybíráme například své přátele, své životní partnery. Lidi, se kterými je nám dobře, cítíme vzájemné porozumění, sdílíme stejné či podobné názory, respektujeme jedni druhé. Křesťané velmi rádi navštěvují společenství jiných křesťanů a sdílí se v otázkách víry.

Jak již bylo řečeno, na jedné straně jsme součástí skupin, které si sami vybíráme a se kterými se cítíme dobře. Jiné je to však ve skupinách, jejichž členy si sami nevybíráme – školní třída, pracovní kolektiv, partnerova rodina. Avšak právě i tyto vztahy nám mohou velmi pomoci v našem osobnostním rozvoji.

3.4.1 Vztahy aneb umění přijmout druhého člověka

K tomu abychom dokázali přijmout člověka, který nám přirozeně není sympatický, potřebujeme rozvíjet vlastní empatii, umění naslouchat, snahu porozumět motivům jeho jednání a nemoralizovat. O empatii by měl usilovat každý, zejména pedagog. *„Zdá se, že její určitá míra je vrozená. Ale je to dovednost, která je-li trénována, bude se zlepšovat.“* (Mertin a Gillernová, 2010, s. 66) Podaří-li se nám v sobě empatii rozvinout, pak samotný náš pohled na dotyčného člověka se změní. Ať bude pro nás jeho chování

jakkoliv nepochopitelné, nepocítíme k němu pohrdání či odsouzení, ale hluboký soucit. Souvisí s tím také v humanistické psychologii tolik zdůrazňované Rogersovské **bezpodmínečné přijetí**. „Mám tě rád, protože jsi“ (Herman, 2008, s. 93) Ne proto jaký jsi, ale protože jsi. Znamená to, nechám tě takovým, jakým jsi byl, jakým jsi a jakým budeš. Každý chce být takto milován a přijímán, ne každý však je takovéto lásky schopen. Křesťané vnímají Boží lásku také jako ničím nepodmíněnou a nezaslouženou. „*Bůh nás miluje takové, jací jsme, přestože jsme nedokonalí a děláme chyby. Chce, abychom stejnou bezpodmínečnou láskou milovali děti.*“ (Leman, 2011, s. 23) A nejen děti, každého člověka. K lásce a k přijetí druhých nás vybízí na mnohých místech v Bibli. „*Milování, jestliže Bůh nás tak miloval, i my se máme navzájem milovat.*“ (1J 4,11) Taková ničím podmíněná láska je v řeckém překladu označována slovem agapé. Jen pod vlivem takovéto lásky, pod vlivem takovéto důvěry, může nastat proměna druhé osoby, vycházející z jejího nitra. Koresponduje to se slovy Carla Rogerse (in Helus 2003, s. 30): „*čím více akceptujeme druhého člověka, tím více mu pomůžeme, aby opustil falešné fasády a osvobodil se pro svůj opravdový vývoj.*“

V Bibli je psáno:

„*Nesudte, a nebudete souzeni; nezavrhujte, a nebudete zavrženi; odpouštějte, a bude vám odpuštěno.*“ (L 6, 37)

„*Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve vlastním oku nepozoruješ? Pokrytče, nejprve vyjmi ze svého oka trám, a pak teprve prohlédneš.*“ (Mt 7,3-5)

„*Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi.*“ (Mt 7,12)

„*Nevyslovujte proto soudy předčasně, dokud Pán nepřijde. On vynese na světlo to, co je skryto ve tmě, a zjeví záměry srdcí.*“ (1K 4,5)

3.5 Sebepojetí

Jak je již výše uvedeno, své sebepojetí si utváříme právě ve vztazích s lidmi, se kterými jsme, či se kterými přicházíme do kontaktu.

Předpokladem osobnostního růstu je pojetí adekvátní. Být k sobě upřímný, umět přiznat si své nedostatky, ale i přednosti. Opakem je pojetí neadekvátní, kdy se dotyčný člověk buďto přeceňuje nebo naopak podceňuje.

K adekvátnímu sebepojetí by v ideálním případě mělo dojít již v pubertálním a adolescentním věku. Poznat nejen své slabé a silné stránky, svůj temperament, poznat také směr, kterým se chci nadále ubírat. Je velkým úkolem nás rodičů a vychovatelů nesměrovat dítě dle našich přání a představ, ale bezpodmínečně ho přijímat a respektovat, pomoci mu ukotvovat se v sobě samém. Poradit, ale respektovat jeho vlastní rozhodnutí, nechat ho učit se z vlastních chyb a omylů.

Mnoho křesťanů přivede k víře právě odcizení se od sebe, a svůj život naleznou v odevzdání se Bohu. On jim pak krok po kroku dává poznat, kým jsou, a jaký má s nimi záměr. „*Kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.*“ (Mt 10, 39)

3.6 Autoregulace

„Termínem autoregulace (sebeřízení) poukazujeme na skutečnost, jež úzce souvisí s identitou. Hledání a vyjadřování identity předpokládá, že se jedinec vymaňuje z diktátu vlivů, které jej řídí (regulují) z vnějšku a činí objektem druhých lidí. Namísto této objektové podrobenosti se sám nad sebou zamýšlí a rozhoduje; ujímá se role subjektu vnášejícího do dění své vlastní přínosy, na nichž mu záleží a jimiž vyjadřuje svébytnost původce vlastních činů.“ (Helus, 2004, s. 151)

„Člověk dokáže sám sebe měnit podle ideálu, který přijme, podle cíle, který si stanoví. Může na sobě pracovat jako tvrdě trénující sportovec. Každý člověk je – v určité míře – tvůrcem sebe samého.“ (Říčan, 2014, s. 33)

Helus (2003) pokládá autoregulaci za samé jádro osobnosti. Skutečnost, v jaké míře je jedinec schopen řídit či ovládat své chování, má obrovský vliv nejen na jeho vlastní život, ale na život lidí v jeho okolí. Rozlišuje autoregulaci sebeomezující, která je vlivem strachu zaměřena k potlačování a vytěsňování vlastních nežádoucích projevů a vlastností a seberozvíjející, jak jejíž název sám napovídá, je zaměřena k osobnostnímu rozvoji.

Autoregulace, jako osobnostní kvalita, se během života vyvíjí. Je to žádoucí osobnostní kvalita zejména u pedagogů, jelikož lidé s vysokou mírou autoregulace bývají nejen úspěšnější v osobním i profesním životě, ale mají často touhu tuto vlastnost předávat dál. Podporují v dětech samostatnost, a důvěřují jim. Nemají potřebu je tolik kontrolovat a řídit, spíše věří a rozvíjejí jejich vnitřní zdroje a vedou je k vlastní odpovědnosti.

Pakliže z definice křesťanství vyplývá, že stát se křesťanem znamená odevzdat Bohu svůj život a nechat se vést Božím Duchem, pak samotné jádro osobnosti - autoregulace - zde ztrácí na svém významu. A byť to zní jakkoliv zvláště, oním jádrem věřící bytosti se pak stává sám Bůh. „*Spirituální zaujetí je mocnou motivační silou*“ (Vojtíšek, 2012, s. 23), v případě křesťanů je oním spirituálním zaujetím víra v Boha. Dle Vojtíška (2012) a Říčana tvoří spiritualita jedince jádro osobní identity.

„Očistím vás ode všech vašich nečistot... A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha...učiním, že se budete řídit mými nařízeními, zachovávat moje řády a jednat podle nich.“ (Ez 36, 25-27)

„Jsme-li živi Božím Duchem, dejme se Duchem také řídit.“ (Ga 5, 25)

Podobně jako člověk s vysoce rozvinutou autoregulací má touhu po tom, aby se v jeho dětech rozvinula taktéž vysoká míra autoregulace, tak člověk věřící, mající zkušenost s prozíravým a moudrým vedením Všemohoucího má obrovskou touhu po tom, aby i jeho děti uvěřily a svěřily své životy do Jeho laskavé péče a podřídili se Jeho vedení.

A chápeme také toto „Boží“ řízení osobnosti ne jako vnější, ale jako vnitřní, vycházející z nejhlubšího nitra věřícího člověka.

3.7 Gender

Rozdíl mezi mužským a ženským pohlavím je biologicky daný. Anglickým slovem gender (rod) se v psychologii označují kulturně vytvořené rozdíly mezi muži a ženami.

„To, jsme-li mužem či ženou, je tedy jednou ze základních dimenzí osobnosti a je třeba k tomu brát zřetel, chceme-li pozitivním způsobem ovlivňovat osobnostní rozvoj člověka“ (Helus, 2004, s. 141), včetně rozvoje vlastního.

Velmi často a negativně se v poslední době hovoří o tzv. genderových stereotypech, totiž o tradičních, často diskriminačně vnímaných představách o typicky mužských a ženských vlastnostech, o zažitých rolích mužů a žen ve společnosti.

Mnoho z diskutovaných přežívajících genderových stereotypů u nás má nejspíše své kořeny právě v křesťanství. *„Ženy, podřizujte se svým mužům, jak se sluší na ty, kdo patří Pánu. Muži, milujte své ženy a nechovejte se k nim drsně.“* (Ko 3, 18 - 19)

Velmi záleží na tom, jak rodina, škola, okolí a konečně i jednotlivec sám k těmto stereotypům přistupuje. V každém případě je velmi důležité, aby člověk našel ve své roli muže či ženy svobodu, aby nebyl stísněný společenským očekáváním.

„Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými.“ (J 8,32)

Pokud člověk směřuje k osobnostnímu růstu, je pravděpodobné, že ve své roli zakotví a najde v ní svobodu, ať již tato role bude či nebude ovlivněná právě genderovým očekáváním.

3.8 Přesah

Docela na vrcholu pyramidy lidských potřeb *„je podle Maslowa potřeba transcendence, přesahu, hlubokého prožití toho, že člověk je součástí většího celku – lidstva, přírody, Země, a nakonec celého vesmíru“* (in Říčan, 2007, s. 233)

Nemusí to být pouze o víře. Je možné si uvědomit naši sounáležitost s planetou Zemí, zakoušet silné ekologické smýšlení a s ním spojené jednání. Zároveň v sobě vyvíjet altruistické sklony a vnímat sebe jako součást lidstva, rozvíjet u sebe prosociální chování.

Onen přesah, transcendenci, je však možno nazvat také spiritualitou. Tento pojem *„má kořeny v křesťanské tradici. Pochází z latinského „spiritualis“ („duchovní“), odvozeného od „spiritus“ („dech“ nebo „duch“) a v křesťanství odkazuje k působení třetí božské osoby, Ducha Svatého, na jednotlivého člověka a hlavně pak k odezvě tohoto působení v jeho životě.“* (Vojtíšek, 2012, s. 10) Postupně se však pojem spiritualita *„odpoutal od svého křesťanského základu a začal naopak vyjadřovat spíše inspiraci v mimokřesťanských duchovních tradicích. Bývá spojován s duchovním zážitkem,*

individuální tvořivostí, svobodným rozvojem a využitelností v současném světě.“ (Vojtíšek, 2012, s. 11) Vojtíšek (2012) dále uvádí, že lze předpokládat, že spiritualita je obecnou charakteristikou člověka. Dále cituje Tomáše Halíka a uvádí, že v životě jednotlivců *„může být rozvíjena a pěstována nebo také zůstávat na okraji našeho života, zastíněna něčím jiným, nebo být úplně zanedbána, či dokonce vědomě potlačena. Může tedy během let měnit podobu a intenzitu své přítomnosti v našem životě.“* (Vojtíšek, 2012, s. 14)

V životě křesťana, je-li křesťanem podle definice výše uvedené a ne pouze příslušníkem církve či náboženské skupiny, hraje spiritualita velkou roli. Jak je již výše uvedeno, je samým jádrem osobní identity a smyslem života. Víra v Boha a naděje na věčný život přesahuje hranice života v našem čase a prostoru. I ve stáří tak zůstává naplněna potřeba otevřené budoucnosti. Jung (in Říčan, 2002, s. 228) konstatuje, že *„člověk, jemuž náboženství dává naději na posmrtný život, je zpravidla vyrovnanější a šťastnější než ten, pro něhož budoucnost končí smrtí. Je-li hlavní náplní stáří vrcholící příprava na věčnost, pak jde o nejdůležitější životní etapu.“*

3.9 Potenciality

Každý člověk se rodí s jinými genetickými předpoklady. V souvislosti s osobnostním rozvojem hovoříme o naplňování potencialit. Tedy o rozvíjení schopností, které mu jsou dány. Každý má jiné vrozené schopnosti. *„Obecně můžeme vymezit schopnost jako psychickou vlastnost, která se projevuje tím, že se člověk dokáže naučit určitým činností a vykonávat je. Rozlišujeme několik druhů schopností, zejména intelektové, senzomotorické a umělecké.“* (Čáp, 1987, s. 61)

Avšak *„důležité je přitom zejména čelit zúženému chápání potencialit jako něčeho, co lze vždy převést na měřitelné výkony (tělesné, intelektuální...)“* (Helus, 2004, s. 94) Helus (2004) dále hovoří v tom smyslu, že orientace pouze na výkon může v člověku vyvolat nejrůznější zábrany, bloky a bariéry a zdůrazňuje, že mezi potenciality patří i takové *„kvality osobnosti, jako je být šťasten, vnímat lásku a sympatii druhých a odpovídat jim vlastními projevy láskyplnosti a sympatie; vymanit se ze zúženého nahlížení na věci a pokoušet se o nahlédnutí širších a hlubších souvislostí; vyvinout úsilí*

ke kultivaci vlastního svérázu a být ušlechtilým způsobem sám sebou; přijmout výzvy otevřené budoucnosti a usilovat o vytyčené cíle; brát na sebe odpovědnost a dostát jí v konfrontaci s obtížemi.“ (Helus, 2004, s. 95)

Zda a v jaké míře jsou potenciality během života naplňovány, závisí na mnoha faktorech vnitřních, vycházejících z osobnostních předpokladů každého člověka, ale i vnějších, impulzů z okolí, ať již lidí, se kterými se setkáváme a kteří nás inspirují, tak příležitostí, jaké jsou nám nabízeny.

3.9.1 Role strachu a důvěry při naplňování potencialit

„Život a vývoj člověka jsou posloupností voleb. Člověk vždy volí pokrok ve směru růstu, pokud se cítí vnitřně svoboděn. Je-li spoután strachem o dosavadní jistoty, například o přízeň a úctu druhých lidí, volí (jako neurotici – proti své vůli) z nedostatku odvahy jistotu v ustrnutí.“ (Maslow in Říčan, 2002, s. 117)

Jinými slovy úzkost a strach nás omezují a paralyzují v úsilí o naplňování potencialit, jsme-li však vnitřně svobodní, volíme pokrok ve směru osobnostního růstu.

V dnešní psychologii je známo několik různých teorií na to, z čeho úzkost pramení. Jejich cílem je zbavit člověka úzkosti a tím mu otevřít cestu ke svobodě, cestu k sobě samému.

3.9.2 Strach očima víry

„Láska nezná strach; dokonalá láska strach zahání, vždyť strach působí muka“ (1J 4, 18)

„Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.“ (1J 4, 16)

V Bibli je nespočet veršů, kterými nás Bůh ujišťuje o tom, že se nemusíme bát.

„Půjdeš-li přes vody, já budu s tebou, půjdeš-li přes řeky, nestrhne tě proud, půjdeš-li ohněm, nespálíš se, plamen tě nepopálí. Neboť já Hospodin jsem tvůj Bůh.“ (Iz 43,1-3)

Pan Matějček (1994, s. 107) píše: *„Napadlo mě, kolikrát že se v Bibli opakuje slovo ‚nebojte se‘ a celé evangelium je vlastně ‚radostná zpráva‘ o tom, že se nemusíme bát, protože je tu nejmocnější opora proti úzkosti. Je poznatelná a přijatelná vírou. Ale že je mocná a nejmocnější, o tom svědčí mnohé – ne mnohé věci, ale mnohé životy!“*

Křesťan se vlastně nemá o co strachovat, dokáže-li si plně a do hloubky uvědomit, že vše, včetně svého života, již ztratil, dobrovolně to odevzdal Bohu a nečiní si na to nárok. Je o tom psáno: „*Kdo by usiloval svůj život zachovat, ztratí jej, a kdo jej ztratí, zachová jej.*“ (L 17, 33)

Kde není strach, tam je svoboda, tam je také prostor k tomu, naplňovat své potenciality. Ale ne ve smyslu chtít sebe zviditelnit, ale ve smyslu posloužit svými schopnostmi druhým.

„*Vy jste byli povoláni ke svobodě, bratří. Jen nemějte svobodu za příležitost k prosazování sebe, ale služte v lásce jedni druhým.*“ (Ga 5, 13)

3.10 Životní cesta

Každý z nás se ocitá na určitém úseku své životní cesty. Ubírá se odněkud někam. Je důležité si to uvědomit nejen u sebe, ale zejména s tímto pohledem přistupovat k ostatním lidem. Nevíme, kudy a čím si již prošli, jaké jsou motivy jejich jednání, co všechno mělo vliv na utváření jejich osobnosti. Patrně, kdybychom se ocitli v jejich kůži, jednali bychom stejným způsobem.

A tak z již zmíněným přístupem bezpodmínečného přijetí druhého člověka je tu naděje, že dotyčný sám pod vlivem našeho přijetí a lásky si v hloubi duše uvědomí své nedostatky a jeho cesta se začne ubírat lepším směrem.

Křesťané jsou vybízeni k tomu, aby následovali Hospodinovy cesty: „*Poznávej ho na všech svých cestách, on sám napřímí tvé stezky.*“ (Př 3, 6) Mnozí křesťané ve svých životech zakouší napřimění stezek ve smyslu urovnání vztahů, vyřešení problémových situací a na základě těchto svých zkušeností spolu s žalmistou vyznávají: „*Kéž jsou moje cesty pevně zaměřeny k dodržování tvých nařízení.*“ (Ž 119, 5)

4 J. A. KOMENSKÝ

Nemohu na závěr nezmínit tuto osobnost světových dějin, tohoto právem nazývaného učitele národů. Zcela bez diskuze měla křesťanská víra vliv na utváření jeho osobnosti. Ačkoliv sám křesťan, měl odvahu se vzepřít vládnoucímu systému církve ve středověku a své postoje k výchově čerpal z osobního vztahu s Kristem. Ty pak publikoval

v několika dílech. Pro předškolní věk je aktuální Informatorium školy mateřské. Ráda bych tedy vzpomenula nějaké z jeho mnoha myšlenek, týkajících se výchovy právě dítek předškolního věku.

4.1 Informatorium školy mateřské

Josef Langmajer (in Komenský, 1992, s. 20) v průvodní studii k Informatoriu píše: *„Z celého textu Informatoria je patrné Komenského úsilí založit výchovu dítěte na znalosti jeho ‚přirozeného‘ vývoje, vývoje tělesného i duševního. Přirozeným vývojem Komenský rozumí vývoj z vnitřních vloh s cílem jejich plného harmonického rozvíjení bez násilného zasahování zvnějška.“*

Avšak Komenský na několika místech v Informatoriu vybízí i ke káznění:

- *„Jak mnohem snáze strůmek, aby tak neb tak rostl, ohnut a nastrojen býti může nežli strom odrostlý; tak mnohem snáze v tomto prvním věku mládež ke všemu navedena býti může nežli potom.“* (Komenský, 1992, s. 98)
- *„Nasísl jim v mysl svévolnosti, a chceš ovoce kázně sbírat? Nemůž to býti. Nebo strom neštěpovaný štěpného ovoce nésti nemůže.“* (Komenský, 1992, s. 101)

Zdůrazňuje také potřebu být dobrým vzorem:

- *„naprosto opíčata jsou, co uhlédají, to jim vážne, to dělají také.“* (Komenský, 1992, s. 105)

Vyzývá nás,

- *„abychom malých dítek neuráželi a nepohoršovali.“* (Komenský, 1992, s. 44)

Varuje před zahálením:

- *„Lépe jest hráti než zaháleti: nebo ve hře vždy se něčím mysl zanáší a často i brousí.“* (Komenský, 1992, s. 106)

Zdůrazňuje důležitost zbožnosti.

- *„Nade všecko nejvš ať se starají rodičové o navedení dítek svých k pravé vnitřní pobožnosti, bez ní by sic i umění, i mravové jacíkoli více ke škodě nežli k užitku*

byli: tak jako nůž, meč, sekera v ruce pošetilého čím ostřejší, tím škodnější.“
(Komenský, 1992, s. 111)

Dojemná je jeho láska k dětem:

- *„Rodičům pak svým že nad stříbro, zlato, perly a kamení drahé dražší býti mají dítky...“* (Komenský, 1992, s. 47)
- *„...předrahý klenot jsou Bohu a býti mají rodičům svým.“* (Komenský, 1992, s. 46)

Ještě myšlenka z Didaktiky velké:

- *„Jádrem všech ctností je služba druhým. V lidské pokažené přirozenosti tkví ohavná sebeláska, která působí, že každý si přeje, aby péče byla věnována skoro jen jemu. Proto je třeba bedlivě vštěpovat, že se nerodíme jen sobě samým, nýbrž Bohu a bližnímu.“* (Komenský in Hábl, 2015, s. 112)

4.2 Komenského modlitba

Na úplný závěr teoretické části bych citovala z Komenského Labyrintu. Není pochyb, že ačkoliv je tato modlitba určena hlavní postavě Labyrintu Poutníkovi, vyvěrá z Komenského hlubokého osobního vztahu s Bohem a je jeho důkazem. Stejně tak, jako jeho veškerá, láskou a oddaností k Bohu prodchnutá tvorba.

„A proto dobrořeč má duše svému Pánu a celé mé nitro jménu jeho svatosti. Mé srdce je připraveno, Bože, mé srdce je připraveno, budu ti zpívat a tančit. Neboť jsi vyšší než jakákoliv výška a hlubší než jakákoliv hloubka, předivný, slavný a plný milosrdenství. Běda bláznivým duším, které od tebe odcházejí a myslí si, že naleznou pokoj, vždyť kromě tebe ho nemá ani nebe, ani země, ani propast, jen v tobě samém je věčné odpočinutí. Nebe i země pochází od tebe, jsou dobré, krásné a milování hodné, protože jsou od tebe. Nejsou však ani zdaleka tak dobré, ani tak krásné, ani tak milování hodné jako ty, jejich Učinitel, protože nemohou nasytit ani naplnit duši, která hledá potěšení. Ty jsi, Pane, plnost plnosti, naše srdce se neupokojí, dokud nezakotví v tobě.“
(Komenský, 2010, s. 157)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE VÝZKUMU

Vojtíšek (Vojtíšek, 2012, s. 13) spolu s Říčanem předpokládají, že „*spiritualita tvoří - alespoň u některých jedinců - integrující centrum motivů, postojů a citů i kognitivní orientace, jádro osobní identity a smyslu života.*“ Ve třetí kapitole teoretické části jsem se pokusila nastínit, jak je tomu v případě, že ona spiritualita jedince je sycena z křesťanské duchovní tradice.

Cílem výzkumu je ukázat vliv křesťanské víry na profesní i osobní život pedagogů, zejména učitelek mateřských škol.

Klíčové oblasti, na které je výzkum zaměřen, jsou:

- Co dotazované přimělo k tomu, jít cestou křesťanství
- Jak vnímají dopad křesťanské víry na svůj osobní život
- Jak vnímají dopad křesťanské víry na svůj profesní život
- Jakým způsobem se víra podílí na utváření jejich postojů, hodnot, na formování jejich osobnosti

Cílem výzkumu není dokázat, že křesťané by měli být lepšími lidmi či pedagogy než ostatní. I v Bibli je psáno: „*Strom se pozná po ovoci.*“ (Mt 12, 33) Tolik lidí, ačkoliv nejsou křesťané, žije příkladným a následováníhodným životem. A to, jakým způsobem a z jakých zdrojů sytí spirituální složku své osobnosti nebo zda ji vůbec sytí, je svobodnou volbou každého z nich.

6 METODOLOGIE

Výzkumná část práce má **kvalitativní design**. „*Jde o to do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací.*“ (Švaříček a Šedřová, 2014, s. 24) Oním jevem je v mé práci právě již zmíněný vliv křesťanské víry na osobní a profesní život učitelek mateřských škol.

„Kvalitativní výzkum stojí na známém poznatku, že platnost zkušenosti stoupá s mírou subjektivní účasti poznávajícího. Subjektivita badatele je vnímána jako přínos pro pochopení skutečnosti.“ (Švaříček a Šedřová, 2014, s. 21)

Metodou sběru dat je **hloubkový rozhovor**, který je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Je definován jako *„nестandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.“ (Švaříček a Šedřová, 2014, s. 159)*

Jelikož mnozí z respondentů jsou z různých částí naší republiky a osobní setkání bylo jen těžko realizovatelné, byly rozhovory po telefonické domluvě s nimi vedeny písemnou formou, a sice pomocí internetové služby e-mail s tím, že přiložený dokument byl několikrát přeposílán a původní otázky a odpovědi byly postupně doplňovány a rozvíjeny dalšími. Tento způsob získávání dat se osvědčil. Z toho důvodu pak respondentům, se kterými byla možnost osobního kontaktu, byly nabídnuty obě možnosti rozhovoru – slovního či písemného vyjádření a byl respektován jimi zvolený způsob.

Většina rozhovorů je vedena pomocí internetové služby e-mail, dva jsou klasickými rozhovory nahranými na hlasový záznamník, jeden je kombinací obou způsobů.

6.1 Realizace sběru dat

Rozhovory byly vedeny v průběhu měsíců března a dubna. Rozhovory face to face se uskutečnily během dubna v domácím prostředí dotazovaných a každý trval kolem devadesáti minut.

Všem respondentům jsem v úvodu rozhovoru představila výzkum, poté se dotázala na souhlas k participaci na výzkumu, na souhlas k zaznamenávání rozhovorů a k jejich zveřejnění v přílohové části práce. Došlo ke vzájemné dohodě o částečné anonymitě. Některá křestní jména v rozhovorech v přílohové části jsou se souhlasem respondentů ponechána.

Poté jsem přešla k hlavní části rozhovoru, přičemž jsem se zaměřovala na již zmiňované oblasti:

- Co dotazované přimělo k tomu jít cestou křesťanské víry
- Jak vnímají dopad křesťanské víry na svůj osobní život
- Jak vnímají dopad křesťanské víry na svůj profesní život
- Jakým způsobem se víra podílí na utváření jejich postojů, hodnot, na formování jejich osobnosti

V rámci rozhovoru jsem poskytovala respondentům prostor a pracovala s těmi tématy, které nabízeli oni sami.

6.2 Výzkumný vzorek

„Vzorkování v kvalitativním výzkumu jiná pravidla, než ve výzkumu kvantitativním. Není tedy konstruován náhodně, ale teoreticky – záměrně jej vytváříme s ohledem na náš problém.“ (Švaříček a Šedřová, 2014, s. 72) *„Rubin a Rubinová (2005) upozorňují na to, že účastníci výzkumu by měly mít bohaté životní zkušenosti se zkoumaným jevem.“* (in Švaříček a Šedřová, 2014, s. 3)

6.2.1 Výběr respondentů

Pro naplnění cílů výzkumu museli moji respondenti splňovat dvě základní podmínky, a sice, být příslušníky křesťanské církve a zároveň mít pedagogické zkušenosti při vedení dětí. Za účastníky výzkumu jsem volila takové pedagogy, o nichž jsem předpokládala, že svou víru prožívají. A sice proto, že jedním z cílů práce bylo poukázat na potenciál křesťanské víry, přiblížit to, co nabízí.

„Být neutrální je nemožné, protože si badatel vybírá téma, otázky a účastníky výzkumu podle svého zájmu, cílů výzkumu a možností.“ (Švaříček a Šedřová, 2014, s. 161)

Šest respondentů jsou moji známí, Ti mi pak doporučili další, které jsem oslovila.

6.2.2 Popis respondentů

Výzkumu se zúčastnilo celkem 11 osob, z toho 6 učitelek MŠ, jeden učitel ZŠ, jedna učitelka AJ na Gymnáziu a tři věřící, pracující s křesťanskou mládeží ve svých církvích v rámci nedělních škol a křesťanských mládežnických klubů.

Tabulka 1: Seznam respondentů výzkumu

Číslo rozhovoru	Povolání	Věk	Církev
1	učitelka MŠ	45 let	Křesťanská společenství
2	učitelka MŠ	39 let	Křesťanská společenství
3	učitelka MŠ	57 let	Římskokatolická církev
4	učitelka MŠ	52 let	Evangelická církev metodistická
5	učitelka MŠ	43 let	Evangelická církev metodistická
6	učitelka MŠ	29 let	Evangelická církev metodistická
7	učitelka nedělní školy	41 let	Církev bratrská
8	učitelka AJ na Gymnáziu	42 let	Evangelická církev metodistická
9	koordinátor kurzů pro učitele nedělních škol	43 let	Evangelická církev metodistická
10	farář, zároveň pracující s křesťanskou mládeží	60 let	Evangelická církev metodistická
11	učitel ZŠ školy v penzi	81 let	Církev bratrská

Ráda bych upozornila na zcela nevidomou respondentu z rozhovoru č. 7, kterou znám z osobního kontaktu a u níž je vliv křesťanské víry na její život velmi patrný. Lidé s podobně závažným postižením často trpí defektivitou neboli neblahými důsledky svého postižení, například potížemi se sebezpřijetím nebo izolací. Tato žena je však svým životem inspirací a příkladem mnoha lidem ve svém okolí. Bylo by zajímavé pomocí případové studie na jejím životě poodkrýt problematiku vlivu křesťanské víry v životě zrakově postižených.

6.3 Zpracování a analýza rozhovorů

Rozhovory face to face byly převedeny do písemné podoby.

Všechny rozhovory, jak face to face, tak rozhovory vedené prostřednictvím emailu, jsou v plném znění uvedeny v přílohové části práce.

Následně jsem provedla otevřené kódování. „Kódování obecně představuje operace, pomocí jichž jsou údaje rozebrány a složeny novým způsobem.“ (Švaříček a Šedřová, 2014, s. 211)

Vytvořené kódy jsem pak řadila do jednotlivých kategorií.

V kódování rozhovorů jsem občas vynechávala celé odstavce, a sice z toho důvodu, že se nevztahovaly k cílům výzkumu. Bylo to zejména u rozhovorů č. 10 a 11, které byly oba vedeny ústně.

Na základě kódů jsem vytvořila shrnutí, závěr, který z dané kategorie vyplynul. Na konci každé kategorie jsou připojené citace přímo z rozhovorů pro dokreslení tématu.

7 KATEGORIE A KÓDY

7.1 Kategorie: Cesta k víře

Do této kategorie jsou zařazeny kódy, jejichž obsahem je důvod a okolnosti, za jakých se dotyční rozhodli jít cestou křesťanské víry.

Kódy: *nevěřící prostředí (9), odmala (2), hledání smyslu/pravdy (3), hledání trvalého (2), prázdno (2), postupný proces (2), touha po Bohu, prostředník (teta, věřící manželé, skupina křesťanů (2), babička, přítel, farář), úmrtí blízké osoby (3), rozvedení rodiče, zhoršení zraku, komplikovaný vztah s maminkou, Nový zákon*

Věk dotazovaných při rozhodnutí stát se křesťany: *kolem 20 let (6x), 14 let (2x), 17 let, 18 let, 33 let*

„V určitých situacích, či dokonce v celých obdobích života se důležitost spirituality jeví rozdílně. Vyniká zvláště v situacích, v nichž člověk pociťuje ohrožení dosavadního řádu věcí.“ (Vojtíšek, 2012, s. 14) To se potvrdilo. Doplnila bych, že v případě mnoha

dotazovaných, se víra zrodila právě v těchto zmiňovaných situacích, kdy pociťovali ohrožení dosavadního řádu věcí. Často šlo o ztrátu blízké osoby – otce, matky, ztrátu zraku. V dalších případech šlo o hledání smyslu života, vlastní existence, pravdy. Mnozí z dotazovaných zmínili špatné rodinné zázemí v dětství, rozvod rodičů. Většina z dotazovaných pochází z nevěřících rodin a obrat k Bohu učinili v období dospívání či v dospělosti. Pouze dva muži vyrůstali ve věřících rodinách. Přesto oba muži popisují období (shodně během dospívání), kdy vědomě učinili rozhodnutí dál pokračovat cestou víry. Mnozí z dotazovaných popisovali v době před obrácením prázdno, hledání smyslu života, pravdy, touhu po Bohu. Překvapivě velkou roli při obrácení však sehrávali prostředníci, lidé, kteří již křesťany byli a nějakým způsobem oslovili svým jednáním hledající a sehráli svou roli zvláště v období kolem obrácení. Z výzkumu také vyplynulo, že k mnoha obrácením dotazovaných došlo během roku 1989, v době politického obratu.

Pro porozumění upřesním výraz obrácení. V křesťanských kruzích je to běžně užívaný výraz, který je možné vyjádřit i jinak, jako například rozhodnutí se pro Krista, odevzdání svého života do Božích rukou, rozhodnutí stát se křesťanem, následovat Boží vůli. Toto obrácení vnímá každý křesťan individuálně. Často náhle, jako prožitek doprovázený emocemi, kdy prožije pocit vlastní bezmoci a Boží velikosti a vědomě se rozhodne odevzdat svůj život do Jeho rukou, učiní jej svým Pánem. Nebo jako pozvolný proces, kdy jeho zkušenostmi víra roste, až dospěje do bodu – všechno mé je Tvoje, včetně mého života. Pro pochopení připojím pár citací od C. S. Lewise:

Víra v pravém slova smyslu začíná tam, kde se *„člověk snažil co nejlépe praktikovat křesťanské ctnosti, pokud shledal, že mu to nejde, a pokud pochopil, že i kdyby mu to šlo, stejně by pouze vrátil Bohu to, co Bohu vlastně vždycky náleželo. Jinými slovy, takový člověk objevuje, že nic nemá.“* (Lewis, 2008, s. 132)

„Všechno naše snažení nás má přivést ke klíčovému bodu, kdy Bohu řekneme: To musíš udělat Ty. Já to nezvládnou“ (Lewis, 2008, s. 132)

Křesťan se nedomnívá, *„že Bůh nás bude milovat, budeme-li dobří, ale věří, že Bůh nás učiní dobrými, protože nás miluje – stejně jako střecha skleníku nepřitahuje slunce, protože se leskne, ale leskne se, protože slunce na ni svítí.“* (Lewis, 2008, s. 66)

Ukázky z rozhovorů:

- *Můj se zrak rapidně zhoršil tak, že od té doby vidím pouze světlo, tmu a stíny. Právě v tomto nelehkém čase jsem si vzpomněla na vyprávění o Bohu od své babičky. (rozhovor č. 7)*
- *...v době, kdy mně umřel tatínek a já jsem silně prožívala, že žádný člověk, kterého mám nebo budu mít ráda, může vždy z mého života odejít. (rozhovor č. 2)*
- *Prožil jsem, že to není všechno, že k té víře patří ještě něco víc než jenom věřit, že je Bůh a chodit do kostela. A tehdy, pod nějakými vlivy jsem vydal Kristu svůj život. (rozhovor č. 10)*
- *Uvěřila jsem zřejmě hlavně díky své tetě, která mi od malička o Bohu vyprávěla, zpívala mi chvály s kytarou a brala mě do kostela na bohoslužby. (rozhovor č. 8)*
- *Seznámila jsem se s lidmi, kteří nejen chodili do kostela, ale praktikovali svou víru i větším zájmem o druhé, což mě zaujalo a později jsem se rozhodla, že se nechám pokřtít a budu součástí tohoto okruhu lidí. (rozhovor č. 6)*
- *„3. 3. asi v 9.30 hod jsem v synagoze v uvěřila, že Ježíš Kristus zemřel i za mě, abych i já mohla žít a nejen přežít tady na světě.“ (rozhovor č. 1)*

7.2 Kategorie: Jak vnímám víru

Do této kategorie jsou zařazeny kódy, které vystihují subjektivní prožívání víry.

Kódy: *pokoj v srdci/klid/bezpečí (8), Všechno/celý život/základ (7), Bůh (patřit mu, mít vztah, věřit) (7), láska (6), radost (6), Ježíš Kristus (5), odvaha/nebát se/síla (5), svoboda (5), vedení/nasměrování (5), naděje (4), odpuštění (4), naslouchání/modlitba (4), milosrdenství/milost (4), Bible/Boží slovo (4), jistota/pevný bod (4), nebýt sám (3), dar (3), vděčnost (2) plnost (2), zápas (2), uzdravení (2), křesťanští přátelé (2), přirozenost (2), pokání, potřeba, spolehnutí, důvěra, opravdovost, pravda, řád, opora, desatero, světlo, neoddělitelná součást, smysl života, pokání, smíření/útěcha, požehnání, úleva, odhodlání, nový rozměr, nezasloužené přijetí, věčný život, ochrana, pomoc*

Nejspíše pro každého člověka jsou důležitými hodnotami láska, pokoj (klid, pohoda), radost, jistota. Rozhovory potvrdily, že křesťané tyto hodnoty nacházejí ve víře. Zprostředkovaně také ve věcech vezdejších, které vnímají jako dary (viz kategorie – dary). Zvenčí se křesťanství může jevit jako omezující dodržování zákonů. Výzkum však potvrzuje, že dotazovaní věřící zakoušejí svobodu. Častými kódy byly síla, odvaha a svoboda. Svoboda jednání nezávislá na tom, co ostatní očekávají, svoboda činit to, co pokládají za správné a co se líbí Bohu, svoboda jako osvobození od různých strachů a úzkostí. Stejně často jako svobodu však uváděli, že víra pro ně znamená nechat se vést. Není to v rozporu? Kdo zakusil dobré vedení, svobodně se rozhoduje nechat se vést i nadále. Koresponduje to s citátem týkajícím se dětí a rodičů: „*Měli bychom si pamatovat, že dítě nás miluje a chce nás poslouchat.*“ (Montessori, 2012 s. 91)

Z výzkumu vyplynulo, že všichni z dotazovaných víru prožívají, vnímají její dopad na své životy a čerpají z ní. Zároveň však i společenství věřících a sdílení se v otázkách víry je pro ně důležité.

Vzhledem k výběru respondentů, který nebyl náhodný, ale záměrný, kdy jsem volila takové pedagogy, o nichž jsem předpokládala, že svou víru prožívají, se dal tento závěr předpokládat.

Ukázky z rozhovorů:

- *Víra je pro mě jistota, která náleží k životu jako čerstvý vzduch a čistá studánka.* (rozhovor č. 3)
- *V mém nitru se zaplnilo prázdno. Věděla jsem, že již nemusím nic hledat, že jsem již nalezena.* (rozhovor č. 5)
- *Víra pro mě znamená mít pokoj v srdci, mít sundané brýle mámení (o sobě i o všem kolem), mít naději do budoucnosti, prožívat plnost, hlubokou vnitřní radost a učit se lásce jako činu, jak mi jí představil můj Pán.* (rozhovor č. 4)
- *pevný bod, Někdo, kdo za mě bojuje, vždycky stojí při mě a nemusím Mu nic dokazovat, nemusím si předem nic zasloužit.* (rozhovor č. 8)

7.3 Kategorie: Život bez Boha

Tato kategorie vyplynula z následujících kódů. Uvádím ji jako doplnění k té předchozí. Jak by dotazovaní vnímali svůj život bez víry.

Kódy: *marné hledání smyslu/bloudila bych/ztracená (6), neumím představit (4), nenaplnění /prázdnota (3), zraněná (3), podléhání strachu/úzkosti (3), méně radosti (3) minutí Boží vůle (2), komplexy z dětství (2), sebelítost (2), neochota odpouštět (2), podléhání hněvu/neovládání se (2), samota (2), vláčena okolnostmi (2), nesvoboda, obavy, míjení vyššího principu, pýcha, domýšlivost, strach ze smrti, zhroutila bych se, zahořklá, bez nynějšího manžela, více chyb, špatné návyky, kouření, špinavé srdce, skrývat své chyby, beznaděj, záporné povahové vlastnosti, nepřijetí se, navenek možná stejná, nepracoval bych s dětmi*

Nutné zdůraznit, že jde opět o subjektivní pocity věřících, zamýšlejících se nad tím, jak by prožívali svůj život bez víry. Těžko však říci, jaký by jejich život ve skutečnosti byl.

Potvrzuje se však, že víra je pro věřící samým jádrem osobní identity a bez tohoto jádra by se cítili ztraceni, nenaplněni.

Spousta lidí žijících bez víry je však radostných, obětavých, často s kvalitními morálními hodnotami, často jsou laskavější, pokornější a obětavější než mnozí křesťané. Čím oni naplňují ono jádro své osobní identity?

Z mnohých rozhovorů však také vyplynulo, že životy dotazovaných by se bez víry ubíraly zcela jistě jiným směrem.

Ukázky z rozhovorů:

- *bez víry si svůj život vůbec neumím představit. (rozhovor č. 11)*
- *Bez křesťanské víry bych propadala úzkostným stavům, obavám a podléhala bych strachu. (rozhovor č. 7)*
- *Prožívala prázdnotu, kterou nemůže nikdo a nic vyplnit. (rozhovor č. 4)*
- *Je možné, že bych byl vystudovaný inženýr chemie...kvůli své vadě řeči bych nepracoval s dětmi ani jako dobrovolník, na plný úvazek už teprve ne. (rozhovor č. 9)*

- *Bez Boha by ze mě byla zahořklá, ublížená a litující se samotářka. (rozhovor č. 1)*
- *Další věcí je církev, společenství křesťanů. Můj život by byl úplně jiný bez Boha, ale tím, že jsem uvěřil, tak najednou mám takovou hodně širokou rodinu, ne jen příbuzné, ale věřící přátelé na všech místech, kudy jsme prošli. I to pro mě víra znamená. (rozhovor č. 10)*

7.4 Kategorie: Těžkosti na cestě víry

Tato kategorie vyplynula z následujících kódů.

Kódy: *boj/zápas, zkoušky*

Kódy jsou jen dva, zároveň se však vyskytly hned v několika rozhovorech. Vnímám jako chybu, že jsem se na boje a zkoušky, kterými věřící procházejí, přímo nezeptala. Dalo by se zajímavě ilustrovat a dokreslit, jakým způsobem dotazovaní svou víru prožívají.

Ukázky z rozhovorů:

- *Zda rozumím Bohu? To rozhodně ne. Snažím se žít životem víry – někdy to je boj s pochybnostmi, někdy vnímám shůry určité ujištění. (rozhovor č. 9)*
- *...i když stále člověk bojuje nejvíce se svým já (rozhovor č. 3)*
- *Vnímám jsem to jako zápas. Mezi tím božím působením a tím lidským. (rozhovor č. 10)*
- *Bojuji, abych se viděla Božíma očima, abych poznala svoji identitu Božího dítěte a prošla si uzdravením ze všech minulých zranění nebo deformací z dětství. (rozhovor č. 8)*
- *Je to Někdo, komu bych chtěla rozumět nebo se mu podobat, přesto se před ním často skrývám nebo dělám, že Ho neslyším. (rozhovor č. 6)*
- *Vyhlásila jsem boj sebelítosti a komplexům. (rozhovor č. 4)*
- *Takže až hmatatelné Boží vedení, zároveň tíha té služby, žádné soukromí, lidé se chodili modlit i k nám do bytu. (rozhovor č. 10)*

- *Že i když mě občas vede místy, kde se mi nelíbí, přesto se nemusím bát. Já nevím, On ano, proč mě tudy vede... V období zkoušek byla často víra zdrojem jediné radosti a klidu, které se mi dostávalo. (rozhovor č. 5)*

7.5 Kategorie: Boží dary

Tato kategorie vyjadřuje osobní postoj některých křesťanů, a sice vděčnost. Ačkoliv jsem otázku týkající se Božích darů nepokládala, tento výraz během rozhovorů několikrát padl.

Kódy: *práce (6), manžel/manželka (5), děti (5), vyslýchá modlitby (3), víra (3), narovnání vztahů s manželem (2), se tchyní, vyřešení osobních krizí (2), vše (2), vše obrací k dobrému (2), spása, bydlení*

Na první místo logicky vyplynula práce, a sice z toho důvodu, že jsem se zúčastněných ve druhé části rozhovoru přímo tázala, jak své povolání vnímají. Mnozí jej uvedly jako dar nebo jako poslání.

Ukázky z rozhovorů:

- *Díky víře přijímám všechno ve svém životě jako dar. (rozhovor č. 4)*
- *Velmi jsme se za to modlili, co je Boží vůle a vyšla vesnice, kde jsem učil následujících 12 let. (rozhovor č. 11)*
- *Jsem Bohu nesmírně vděčná za dar víry. Je to to nejcennější, čeho se mi v životě dostalo. (rozhovor č. 5)*
- *Objevila jsem, že mám dar učit a nějakým způsobem ho rozvíjím. (rozhovor č. 8)*

7.6 Kategorie: Dopad víry na osobnost

Také u této kategorie je třeba zohlednit, že jde o subjektivní vnímání a výpovědi a nedá se zjistit, jakým směrem by se osobnost vyvíjela bez víry v Boha, zda by dosáhla podobných či stejných hodnot či kvalit, byť jiným způsobem.

Kódy: *přijetí se/vliv na sebepojetí/milovaná/nemusím nic skrývat/je mi odpuštěno (10), pokora/vědomí vlastní nedostatečnosti (6), touha žít čistě/líbit se Bohu (5), nesoudit druhé/přijímat/odpouštět/být jim užitečný (5), potřeba modlitby (4), měním se (3)*

radostnější (3), vděčnost (2), obdivuji krásu stvoření (2), láska k lidem (2), uzdravení (2), zapřít (2), boj se sebelítostí (2), objevovat a rozvíjet obdarování, úcta, sebeúcta, pomáhám, charakter, nést naději, radost, nechat se vychovávat, nebýt vztahovačná, nepomlouvat, originál, utváření hodnot, chuť začínat, otevřené vztahy, překonat se, obětovat se, nebát konfliktů, nebát odmítnutí, odvážnější, úsilí o otevřené vztahy, sounáležitost

Téměř všichni dotazovaní uvedli, že víra má vliv na jejich sebepřijetí, že se cítí milováni, nemusí nic skrývat. Ale jak už jsem v úvodu k této kategorii předeslala, je možné, snad dokonce velmi pravděpodobné, že člověk by k sebepřijetí, či k objektivnímu sebepojetí, došel věkem i jako nevěřící. V případech většiny dotazovaných je však k sebepřijetí vedla jejich víra.

Vědomí vlastní nedostatečnosti a zároveň touha být lepším ukazuje na seberozvojovou osobnostní orientaci. Ta je u pedagogů obzvláště žádoucí.

Z výzkumu také vyplývá zaměřenost a orientace na vztahy a na druhého člověka.

Ukázky z rozhovorů:

- *... mě chtěli udělat vedoucí expedice, on byl ten pan řídící ohromnej komunista, ale řekl, že všichni kradou, ale já že nic neodnáším. (rozhovor č. 11)*
- *V tomto smyslu se snažím umenšovat svoji osobnost, aby Kristus mohl růst, on aby byl oslaven. (rozhovor č. 9)*
- *Boží moc mě postupně uzdravovala i ze sebelítosti. (rozhovor č. 7)*
- *milost, která mě nestaví nad druhé, ale naopak, vede mě k veliké pokoře a vděčnosti. (rozhovor č. 3)*
- *Bojuji, abych se viděla Božíma očima, abych poznala svoji identitu Božího dítěte a prošla si uzdravením ze všech minulých zranění nebo deformací z dětství. (rozhovor č. 8)*
- *... rozhodovat se pro nesobecké jednání, a to i v takovém případě, kdy z toho nic nemám nebo kdy to ani nikdo nevidí. (rozhovor č. 1)*

Ohledně charakteru mě mimo jiné oslovila část rozhovoru 11, kdy byl dotazovaný za bývalého režimu nucen kvůli víře zcela změnit místo svého bydliště, jinak by nemohl dál vykonávat svoji profesi pedagoga. Toto rozhodnutí učinil jistý inspektor z tehdejší KSČ, který pak po letech zemřel při autonehodě. Jeho příbuzní se pak přišli dotazovanému omluvit, s tím, že strýčka to často velmi trápilo, že to učinil, že si dotazovaného velmi vážil. A dotazovaný tehdy (dle slov jeho manželky) odpověděl:

Ať vás to vůbec nemrzí, to je mi jenom líto, že jsem nestačil přímo jemu odpustit, než zemřel, protože kdyby to byl pán Bůh nechtěl, tak s námi nehnul nikdo. (rozhovor č. 11)

7.7 Kategorie: Překážky na cestě k uvěření

Kódy: *nevěřila jsem, styděla, bála, nepřipravená, slabost, nepřijatelná, selhání, nedaří, zákaz o Bohu mluvit*

Rozhodnutí stát se křesťanem není jednoduché. „*Stát se novým člověkem znamená ztratit své vlastní já. Musíme opustit své já a vstoupit do Krista. Jeho vůle se musí stát naší vůlí a my musíme mít jeho myšlenky, tedy mít mysl Kristovu, jak to nazývá Bible.*“ (Lewis, 2008, s. 192)

Ale „*čím lépe se nám daří odstranit naše vlastní já a čím více předáváme vládu nad sebou Kristu, tím více se vlastně stáváme sami sebou.*“ (Lewis, 2008, s. 193)

Ukázky z rozhovorů:

- *Nevěřila jsem tehdy, že Bůh je tak velmi osobní, jak o něm svědčí Bible a spousta jiných věcí mi připadala nepřijatelná rozumem.* (rozhovor č. 5)
- *Měla jsem dojem, že stále nejsem dostatečně připravena. On mi však sdělil, že to není člověk nikdy. Tak jsem se nechala pokřtít. Netušila jsem, jak to bude pro můj další život důležité.* (rozhovor č. 3)
- *Moje maminka těžko nesla, že jsem se rozhodla být křesťanem... Maminka se za mě kvůli tomu styděla a měla strach o mě a určitě i o sebe. Později po roce 1989 se zase bála, že budu chtít vstoupit do kláštera. Uklidňovala jsem ji, že se chci vdávat, ale že chci věřícího muže, nu, ani to se jí nelíbilo. Zoufala si, že jestli chci*

mít jako správná “pobožná” sex až po svatbě tak, že si nic neužiji a ona se vnoučat už určitě nedočká. (rozhovor č. 1)

7.8 Kategorie: Jak vnímáš své povolání učitelky/vedoucího mládeže?

Název této kategorie je totožný z otázkou, kterou jsem zahajovala druhou část většiny rozhovorů. Snažila jsem se, aby byla co nejméně sugestivní a očekávala, zda víra bude mít vliv na odpověď. Jsou do ní zařazeny následující kódy:

Kódy: *povolání/poslání(5), dar (2), Boží vůli (2), vděčnost za tuto práci (2), náročnou (2), důležitou (2), baví/těší (3), odpovědnost (2), privilegium, služba Bohu, pestrost, nedocenené společnosti, dává smysl a uspokojení, přirozenost*

U mnohých z dotazovaných se vliv víry na jejich odpověď projevil. Vnímají ji s vděčností, jako dar, jako Boží vůli.

Věřím zároveň, že jako své poslání vnímá svou profesi i většina nevěřících pedagogů. Je smutné, pokud někdo nedělá svoji práci rád a s vděčností, jistě se to projeví i na kvalitě té odvedené práce.

Ukázky z rozhovorů:

- *Vnímám toto povolání jako dar, a také jako privilegium. Být u toho, když se z několik let starého člověka rodí osobnost, to je jako pozorovat zázrak. (rozhovor č. 1)*
- *Několik let po svém obrácení jsem přijal, že Bůh chce, abych učil děti. (rozhovor č. 9)*
- *... jako poslání, jsem vděčná za tuhle příležitost v životě dělat pestrou práci. (rozhovor č. 2)*
- *Vnímám ji jako poslání, povolání, které mám už od útlého věku. Vždy jsem někoho vedla, hlídala a něco učila. (rozhovor č. 6)*
- *Není to jednoduché, ..., ale vnímám to jako něco důležitého, a je to něco, co chce Ježíš. (rozhovor č. 10)*

- *Je to povolání, do kterého se nemusím nutit, baví mě to, je to moje přirozenost. (rozhovor č. 8)*
- *Svou práci přijímám jako poslání a to poslání od Boha. (rozhovor č. 3)*

7.9 Kategorie: Důležité ve výchově

Kódy: *přijímat je (7), předávat hodnoty (5), dát hranice/pravidla/vyžadovat poslušnost, káznit (4) být vzorem (4), zahrnout láskou (4), aby byly děti šťastné (3), povzbudit (3), být nástrojem pokoje (2), sdílet nadšení (2), humor (2), laskavá důslednost (2) zájem o dítě, nemoralizovat, důvěřovat, odpouštět, pochválit, povídat si, sdílet radost ze života, formovat se vzájemně, vstřícnost, porozumění, vzájemné vztahy, podnětné prostředí, trpělivost, humor, naslouchat, vyprávět příběhy*

Podobné kódy by pravděpodobně obsahovaly i rozhovory s nevěřícími pedagogy. V následujících ukázkách z rozhovorů je však již vliv víry patrný.

Ukázky z rozhovorů:

- *Má víra mě učí nedělat mezi dětmi rozdíly. Přistupovat ke každému jako k originálnímu a jedinečnému stvoření. Objevovat skryté poklady v každém z nich. (rozhovor č. 4)*
- *Snažím vést děti k určitým hodnotám, například k odpuštění, k usmíření, k upřednostňování druhého před sebou. (rozhovor č. 6)*
- *Myslím si, že nejdůležitější je, zahrnout dítě bezpodmínečnou láskou. Myslím si, že je potřebné dát dětem jasné hranice a vyžadovat od nich poslušnost. (rozhovor č. 2)*
- *Cítím velkou zodpovědnost za to, jak my jako pedagogové můžeme ovlivnit jejich sebepojetí. (rozhovor č. 5)*
- *Chránit lidské hodnoty a důstojnost každého člověka, zvláště toho nejmenšího, který se nemůže a neumí bránit. (rozhovor č. 3)*
- *Moc nám záleží i na tom, aby i děti věděli, kam patří, modlíme se za ně, aby věděli, že jsou pořád v té Boží ruce, a i když vždycky Pán Bůh nejedná podle*

našich představ, tak vždycky dělá pro člověka to nejlepší. Vidí dál než my.
(rozhovor č. 11)

- *Vnímám, že když děti vycítí, že jsou přijímány se svými chybami a nacházejí slova povzbuzení, rády za mnou přicházejí.* (rozhovor č. 7)

7.10 Kategorie: Co čerpáš z víry pro své povolání

Z nasbíraných kódů vyplynuly dvě podkategorie:

7.10.1 Co čerpáš z víry pro své povolání pro práci s dětmi

Kódy: *být laskavá/lásku (5), moudrost (4), sílu/posila/naplnění (3), omluva/přiznání chyby (3), děti božím darem (3), trpělivost (2) inspiraci/nápady (2), zastání se slabých (2), vidět dobré (2), úcta ke druhému (2), ochotu pomáhat, energii, dobíjení se, přímost, odvahu k rozhodnutí, zůstat čistá/božím dítětem, sdílet krásu ze stvoření, trpělivost, vážím si dětí, nedělám rozdíly, objevovat skryté poklady v každém, spravedlivá, důsledná, radost z poznání, síla vytrvat (navzdory zdravotnímu stavu), povzbuzení, rozvíjet svá obdarování, žehnat, sebezapření, nechat se vychovávat*

Zdá se, že vše, co dotazovaní vnímají jako důležité, čerpají z víry. Částečně se tato kategorie překrývá s tou předchozí. Některé kódy jsem zařadila do obou, jako například trpělivost, láska, povzbuzení.

Ukázky z rozhovorů:

- *Není pokořující před dětmi přiznat také své chyby a nasměřovat je ke stejnému zdroji Boží pomoci, ke kterému sama ráda přicházím.* (rozhovor č. 7)
- *Něco nového, krásného s dětmi objevovat s jistou dávkou nadšení. Vidět v dětech úžasný boží dar. Přistupovat k dětem s láskou, trpělivostí a porozuměním. Chránit jejich dětskou duši. Uchovat si sama v sobě věčné dítě... V tom všem mi pomáhá víra.* (rozhovor č. 3)
- *Skrze víru přijímám posilu, povzbuzení, nápady.* (rozhovor č. 9)
- *když jsem unavená, vyčerpaná, hledám naplnění v Bohu.* (rozhovor č. 2)

- *být spravedlivá, důsledná a přitom i laskavá, a to ke všem ve třídě stejně, k tomu já potřebuji Boha. (rozhovor č. 1)*
- *Být připraven se dětem i Bohu umět omluvit, protože jako křesťané stále chybujeme. (rozhovor č. 10)*
- *V Bibli nacházím hodně rad, které se ve výchově dají užít. (rozhovor č. 4)*
- *Vnímám jako obrovský dar svou slabost právě pro děti, u kterých cítím, že se jim laskavého zázemí příliš nedostává. (rozhovor č. 5)*

7.10.2 Co čerpáš z víry pro své povolání pro vztahy s kolegyněmi a rodiči

Kódy: *nesoudit/neodsuzovat(5), pokora (3), laskavost, nebrat si osobně, přímá, pravdivá, odvaha oslovit, nabídnout pomoc, přijímat, nezneužívám autoritu, nebát se konfliktů, nebát odmítnutí, odvaha přiznat své chyby, umění omluvit se, odpouštět, usmířit, upřednostnit druhého, vidět ve druhém to dobré*

Je zde patrný vliv Božího slova. Mnohokrát se v Bibli opakuje slovo „nesudte“. A právě nesoudit a přijímat druhého bez podmínek, je často nadlidský úkol. Právě tam, kde je něco nad naše síly, tam, kde jsme ochotní si svoji slabost přiznat a prosit o změnu u nás samých, tam přichází Boží Duch na pomoc a dá sílu přijmout, odpustit, milovat. Znovu bych připomněla slova Carla Rogerse (in Helus 2003, s. 30): čím více akceptujeme druhého člověka „tím více mu pomůžeme, aby opustil falešné fasády a osvobodil se pro svůj opravdový vývoj“. Křesťané mají zkušenost, zakoušejí od Boha lásku a přijetí a vědí, že pod jejím vlivem se cítí svobodní a proměňovaní. Usilují o umění stejnou lásku předávat dál. V Bibli je psáno: „Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.“ (Jan 13, 35)

Nepochybně i mnoho nevěřících usiluje o totéž. O umění bezpodmínečně milovat.

Ukázky z rozhovorů:

- *Víra mě také učí myslet na druhé, odvádí mě od sobeckosti. (rozhovor č. 4)*
- *Obecně mám moc ráda lidi a dobře s nimi vycházím, přesto bych se v některých kolegiálních vztazích bez modliteb neobešla. (rozhovor č. 5)*

- *Bible nás varuje před pomluvami, posuzováním a souzením druhých lidí. (rozhovor č. 7)*
- *Také když jedním s rodiči, snažím se k nim přistupovat pokorně a chápavě, neodsuzovat je. (rozhovor č. 6)*

7.11 Kategorie: Jakým způsobem čerpáš z víry?

Kódy: *modlitba/hovořím s Bohem (15), Bible (7), činím pokání/vyznávám hříchy/chyby (5), spoléhání na Boží pomoc (5), sdílení se s věřícími přáteli (4), nechat se vést (3) naslouchat (2), Nový zákon (2), vycházky do přírody a obdiv ke stvořiteli (2), půst, mše v kostele, duchovní literatura*

Modlitba se objevila snad v každém rozhovoru, v několika i mnohokrát. Modlitba i ostatní kódy jsou také ukázkou toho, jakým způsobem se víra promítá do osobních i profesních životů věřících, jsou pro ně přirozeností.

Ukázky z rozhovorů:

- *Naučila jsem se pravidelně modlit. Spolehnout se na Boží prozřetelnost a doufat. (rozhovor č. 3)*
- *Zdá se mi, že se neustále měním a proměňuji. Věřím tomu, že se to děje proto, že se modlím a vyznávám hříchy. Věřím, že když máme v sobě touhu žít čistě-rovně-pokorně... tak nás s každým pokáním tam, kde jsme udělali chybu, Bůh promění. (rozhovor č. 1)*
- *Neumím si představit, že bych se za své dítě nemohla modlit, odevzdávat ji do Božích rukou. (rozhovor č. 7)*
- *Mým úkolem, který vnímám jako radostný, je učit se Mu naslouchat, nechat se Jím vést. (rozhovor č. 5)*
- *Především Boží slovo, Bible, mi nastavuje zrcadlo (rozhovor č. 2)*

7.12 Kategorie: Zprostředkování víry

Zde jsem opět zvolila dvě podkategorie s ohledem na to, že jiné kódy jsem nasbírala u pedagogů křesťanských a nedělních škol a jiné u pedagogů běžných škol a školek.

7.12.1 Zprostředkování víry v běžných školách a školkách

Kódy: *oslovit životem/zprostředkovávat sebe/žít opravdově (8), přijímat je tak, jak nás přijímá Bůh (4), přiznat se k víře (3), křesťanské hodnoty (3), jen sám Bůh může (2), Vánoce, Velikonoce (2), nepovyšovat se, být čitelní, vést k odpuštění, nenutit víru, nasměřovat ke stejnému zdroji, modlitba v duchu, modlit se za děti*

Všichni z těch, kteří vyučují v běžných MŠ školkách, se shodují v tom, že není vhodné ani žádoucí o víře s dětmi s nevěřících rodin hovořit. Někteří z dotazovaných uvedli, že možnou příležitostí k tomu jsou Vánoce a Velikonoce. Za velmi důležitý způsob, jakým víru zprostředkovat, pokládá většina dotazovaných způsob života. Připojené citace to dobře vystihují.

Ukázky z rozhovorů:

- *Nejsem zastáncem zprostředkovávání víry jako nějakého křesťanského vyučování ve školkách či školách, od toho jsou nedělní školy v církvi a je to věc rodičů, zda děti na vyučování přivedou či nikoli. Přimlouvám se, abychom žili, jak nejlépe dokážeme a každý kdo se na nás dívá a líbí se mu, co vidí a chtěl by to také tak, potom ať dotyčný hledá sílu k takovému životu tam, kde ji hledáme my. (rozhovor č. 1)*
- *Rozhodně není možné někoho o existenci Boha přesvědčit nějakými argumenty. Je to zkušenost, kterou musí zakusit každý sám, včetně dětí, až dorostou do věku, kdy začnou o smyslu života přemýšlet. (rozhovor č. 5)*
- *Tak, jak měsíc odráží světlo slunce, tak máme odrážet Boží světlo my. (rozhovor č. 4)*
- *Náboženství se tehdy už na školách neučilo, slovy tehdy tu víru zprostředkovávat opravdu nešlo, muselo se tím životem. (rozhovor č. 11)*
- *Mou snahou je víru nabízet, nikdy nevnučovat nebo přesvědčovat. (rozhovor č. 3)*

7.12.2 Zprostředkování víry v křesťanských, církevních a nedělních školách

Tato kategorie nesouvisí z danou problematikou. Uvádím ji pouze k doplnění k té předchozí.

Kódy: *Příběhy ze starého i nového zákona, příběhy světců, modlitba s dětmi, sdílení víry, školní mše, vést k lásce, porozumění, úctě, světlo do srdce*

+ stejné kódy jako v běžné MŠ

Je zde patrný rozdíl oproti předchozí kategorii. Věřící pedagogové respektují právo rodičů na to, v jakém duchu děti vychovávat. A ačkoliv v běžných školkách a školách by jim přišlo nevhodné dětem víru zvěstovat, v křesťanských a nedělních školkách to považují za zcela přirozené.

Ukázky z rozhovorů:

- *Bible nás vyzývá, abychom zvěštovali evangelium, proto považují za důležité, aby to křesťané dělali. (rozhovor č. 9)*
- *církevní škola je velkou příležitostí nalézt víru, poznání víry, ale také skvělou přípravou na respektování a toleranci druhých. (rozhovor č. 3)*
- *Každý den si vyprávíme alespoň kratičký příběh ze života nebo Bible, či svatých u světýlka. (rozhovor č. 3)*

7.13 Nejčastěji uváděné biblické verše

Během rozhovorů zazněla otázka na oblíbený biblický verš. V rozhovorech padlo hodně biblických veršů, ty, které se objevily více než jedenkrát, jsem se rozhodla uvést na závěr této kapitoly.

- *Hledejte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno. (Mt 6, 33)*
- *Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha (Ř 8, 28)*
- *Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jedněte vy s nimi. (Lukáš 6, 31)*

8 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ / DISKUSE

Ukázalo se, že křesťanská víra může být, a v případě zvolených respondentů i je, významným faktorem při formování jejich osobnosti a že významnou měrou ovlivňuje i jejich profesní život. Alespoň oni sami to tak rozhodně vnímají.

Ačkoliv „výzkumný projekt není závislý na teorii, kterou již předtím někdo vybudoval“ (Švaříček a Šedová, 2014, s. 24), tak na základě rozhovorů a jejich rozborem se potvrdila teorie, že spirituální stránka osobnosti dotazovaných, sycená křesťanskou duchovní tradicí, je řídicím centrem jejich motivů jednání, postojů, citů i rozumové orientace. Že víra v Boha tvoří ono jádro jejich identity a je smyslem jejich života. A tímto způsobem se tedy podílí na formování jejich osobnosti. Potvrdilo se, že z víry čerpají vše, co pokládají za důležité pro svůj osobní i profesní život. Čerpají z ní lásku, radost, trpělivost, naději, jistotu, odvahu, porozumění, klid, útěchu, občerstvení a zkrátka vše, čeho je jim potřeba. Nemají již potřebu hledat, cítí se být nalezeni a s pohledem upřeným vzhůru nechají se vést cestou k věčnosti, od pomíjitelného k nepomíjitelnému.

Jejich morální hodnoty jsou alespoň z rozhovorů také zřetelné.

Troufám říci, že z výsledků vyplynulo také to, že jsou to vesměs lidé se seberozvojevou osobnostní orientací. Jsou si vědomi svých chyb, ale tím, že jsou ochotni je vyznávat a litovat jich, jsou proměňováni. (Jak oni věří, nadpřirozenou Boží mocí.)

Zároveň však výzkum odkryl skutečnost, že na cestu víry je často dostala událost či okolnosti, které narušily nějaký dosavadní řád a jistoty v jejich životě. Zkrátka, cítili se nějakým způsobem zranění, hledající, prázdní. V Bibli je psáno, že „*lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní.*“ (Lukáš 5, 31) Na tuto cestu přišli pro uzdravení a toho se jim, jak z výzkumu vyplývá, dostalo a dostává. Lewis (2008, s. 186) o těchto lidech píše: „*Mám na mysli lidi malé, nízké, bázlivé, zraněné, osamělé a rovněž lidi vášnivé, smyslné a nevyrovnané. Pokud se tito lidé vůbec pokoušejí být dobrými, velmi brzy zjistí, že potřebují pomoc. Pro ně je to buď Kristus, nebo nic. Buď vezmou svůj kříž a budou Krista následovat, nebo je čeká zoufalství. Jsou to ztracené ovce; Ježíš přišel právě proto, aby je hledal.*“

Výzkum však nepodává žádný objektivní obraz křesťanské církve, ale to nebylo jeho cílem.

Zároveň výzkum nic nevypovídá o tom, co už jsem předeslala v úvodu do praktické části, a sice že by křesťané měli být lepšími lidmi a pedagogy než ostatní. Jsem přesvědčena, že ani nejsou. Zním několik lidí a pedagogů ze svého okolí s výrazně seberozvojovou orientací, lidí laskavých, moudrých, pokorných, naslouchajících. Lidí, kteří nejsou křesťané a přece „křesťansky řečeno“ nesou ovoce Božího Ducha, kterým je podle Bible *„láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání.“* (Ga 5, 22-23)

Jsem za ně Bohu velmi vděčná.

ZÁVĚR

„Přestože se zpočátku zdá, že v křesťanství jde především o morálku, o povinnosti, pravidla, vinu a ctnost, křesťanství nás vede ještě někam dál. Můžeme zahlédnout zemi, kde už se o podobných věcech nemluví, a pokud ano, pak jedině žertem. Každý je tam zcela naplněn dobrotou – podobně jako je zrcadlo naplněno světlem. Ale křesťané tomu neříkají dobrota. Oni tomu neříkají nijak. Vůbec o tom totiž nepřemýšlejí. Jsou zcela zaujati zdrojem, z něhož vše vychází.“ (Lewis, 2008, s. 135)

Cílem celé práce je také oslovit hledající. Takové, kteří křesťanství nezavrhují, ale přesto shledávají překážky k tomu, se touto cestou vydat. Poodkrýt jim bohatství a potenciál křesťanské víry. Povzbudit je k tomu, aby nehleděli jen na chyby a viny, kterých se křesťané kdy dopustili a stále dopouštějí, ale aby sami kriticky zkoumali Bibli, učení Pána Ježíše Krista a duchovní cestu, kterou nám svou obětí otevřel.

A aby možná tuto cestu přijali jako výzvu pro svůj život.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

1. ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.
2. HÁBL, Jan. *Aby člověk neupadal v nečlověka: Komenského pedagogická humanizace jako antropologický problém*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-136-6.
3. HELUS, Zdeněk. *Osobnost a její vývoj*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-125-7.
4. HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-888-0.
5. HERMAN, Marek. *Najděte si svého maršana: --co jste vždycky chtěli vědět o psychologii, ale ve škole vám to neřekli--*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-023-3.
6. HORNEY, Karen. *Neuróza a lidský růst: zápas o seberealizaci*. Praha: Triton, 2000. ISBN 80-7205-715-4.
7. KOMENSKÝ, Amos. *Informatorium školy mateřské*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1992. ISBN 80-7017-492-7
8. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a ráj srdce: v jazyce 21. století*. Žandov [Chlumecko u Ústí nad Labem]: Poutníková četba, 2010. ISBN 978-80-904371-3-5.
9. LEMAN, Kevin. *Jak vychovat děti a nepřijít o rozum*. Praha: Návrat domů, 2011. ISBN 978-80-7255-241-2.
10. LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*. 2. vyd. Přeložil Dan DRÁPAL. Praha: Návrat domů, 2008. ISBN 978-80-7255-188-0.
11. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5.

12. MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Výpravy za člověkem*. Praha: Odeon, 1981. Klub čtenářů (Odeon).
13. MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
14. MONTESSORIOVÁ, Maria. *Tajuplné dětství*. 2.vyd. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-382-0
15. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. Praha: Orbis, 1975.
16. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4.
17. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-312-3.
18. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.
19. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
20. VOJTÍŠEK, Zdeněk, Pavel DUŠEK a Jiří MOTL. *Spiritualita v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0088-8.
21. *Bible (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad*. Vyd. 20. (11. opravené) Praha: Česká biblická společnost, 2015. ISBN 978-80-7545-004-3.

Internetové zdroje:

1. biblenet.cz | bible online | český ekumenický překlad, bible kralická. biblenet.cz | bible online | český ekumenický překlad, bible kralická [online]. [cit. 2017-8-5]. Dostupné z: <http://www.ceska-bible.eu/>
2. Maslowova hierarchie potřeb | Fosfa a.s. | [online]. [cit. 2017-8-5]. Dostupné z: <http://web.fosfa.cz/cs/maslowova-hierarchie-potreb>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Maslowova hierarchie lidských potřeb	21
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Seznam respondentů výzkumu	38
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Rozhovory č. 1 – 11

Rozhovory č. 1 – 11

Číslo rozhovoru	Povolání	Věk	Církev
1	učitelka MŠ	45 let	Křesťanská společenství
2	učitelka MŠ	39 let	Křesťanská společenství
3	učitelka MŠ	57 let	Římskokatolická církev
4	učitelka MŠ	52 let	Evangelická církev metodistická
5	učitelka MŠ	43 let	Evangelická církev metodistická
6	učitelka MŠ	29 let	Evangelická církev metodistická
7	učitelka nedělní školy	41 let	Církev bratrská
8	učitelka AJ na Gymnáziu; práce s dětmi v církvi	42 let	Evangelická církev metodistická
9	koordinátor kurzů pro učitele nedělních škol	43 let	Evangelická církev metodistická
10	Farář; zároveň pracující s křesťanskou mládeží	60 let	Evangelická církev metodistická
11	učitel ZŠ školy v penzi	81 let	Církev bratrská

Všem respondentům jsem v úvodu rozhovoru představila výzkum, poté se dotázala na souhlas k participaci na výzkumu, na souhlas k zaznamenávání rozhovorů a k jejich zveřejnění v přílohové části práce. Tato úvodní část rozhovorů není zaznamenána.

Rozhovor č. 1 (učitelka MŠ)**Zdeni, vím, že jsi věřící. Co pro tebe víra znamená?**

Víra je pro mě základ, na kterém vše stojí. Nedovedu si představit, že bych v dnešní, na charakter náročné době, obstála bez tzv. "berliček" jimiž je víra. Víím, že nekřesťané často a rádi možná pro pýchu svého srdce, která je nám všem až moc dobře známá, používají tohle berličkové heslo. Nevadí mi to a vlastně s ním souhlasím. Protože jsou situace, na které bych neměla, a to hlavně ve školství, sílu řešit je správně bez zakotvení ve víře. Někomu možná stačí odreagovat se sportem nebo na keramice, ale já proto abych byla spravedlivá, důsledná a přitom i laskavá, a to ke všem ve třídě stejně, k tomu já potřebuji Boha.

Co pro tebe znamená být křesťan? Jak ses jím stala?

Křesťanem jsem od roku 1989. 3.3, asi v 9.30 hod, jsem v synagoze v Plzni uvěřila, že Ježíš Kristus zemřel i za mě, abych i já mohla žít a nejen přežívat tady na světě. Být křesťan pro mě znamená žít opravdově a užitečně. Být křesťan pro mě znamená hledat pravdu. A být křesťan pro mě znamená i rozhodovat se pro nesobecké jednání, a to i v takovém případě, kdy z toho nic nemám nebo kdy to ani nikdo nevidí.

Jak víra ovlivnila, ovlivňuje a bude ovlivňovat tvou osobnost?

Měním se. Ač je to k nevíře a asi všechny současné výchovné teorie tvrdí, že jsme řádně vychovatelní jen do určité doby. Zdá se mi, že se neustále měním a proměňuji. Věřím tomu, že se to děje proto, že se modlím a vyznávám hříchy. Věřím, že když máme v sobě touhu žít čistě-rovně-pokorně... tak nás s každým pokáním tam, kde jsme udělali chybu, Bůh promění...tak nějak pootočí a my jsme mu více podobní. Asi bych měla zdůraznit, že slovo pokání a jeho obsah mě nezastrašují, ani neponižují. Bez možnosti pokání bychom byli všichni ztraceni. Rozumím pokání jako daru, který nám byl Kristem dán... bezedný dar...jeden z nejdůležitějších darů k přežití.

Rozuměj. Já neprahnou po tom být viděna bez chyby. Já prahnou po tom, aby Bůh se mnou byl rád. A z toho mého chtění být s ním a z Jeho svatosti, když On je se mnou... z toho se rodí něco krásného... nemám pro to ani slova... jako bych se znovu a znovu nořila do vody, která mě očišťuje, ale přitom

ponechává zkušenost z chyb udělaných. Ale z těch chyb zůstává zkušenost a ne odmítnutí nebo nějaké pokřivení... nevím jak lépe to popsat...já sama tomu říkám zázrak.

Dovedeš si představit svůj život bez víry? Jaký by byl?

Dovedu, Leni, ale věř mi, že by nebylo o co stát. Maminka mě vychovávala od narození sama. Často na mě pro samou práci neměla čas. Narodila jsem se jí v osmnácti a měla co dělat, aby nás uživila. Dodnes mi vyčítá, že se mnou nebyl její život lehký. Vyrůstala jsem v nekonečné snaze jí to nějak, jakkoliv, vynahradiť. Nikdy to, co jsem udělala, nebylo dost. Myslím, že bez Boha bych se asi zhroutila a nebyla bych schopná plnohodnotného rodinného života. To, že jsem se za celý svůj život jen jednou vdala, nikdy nerozvedla, naučila se řešit osobní krize i manželské neshody konstruktivně, porodila tři syny, kteří mají jednoho otce, a spolu s ním je vychovávám. To, že svého muže i po 23 letech miluji a že si ho vážím a v mnohém ho obdivuji a jsem ochotná a nadšená z toho, že spolu žijeme. To vše je ovoce toho, že jsem věřící.

Bez Boha by ze mě byla zahořklá, ublížená a litující se samotářka - tím jsem si téměř jistá, když se podívám na svou maminku, jsem si opravdu jistá.

Jak pohlíží maminka na tvůj život křesťanky?

Moje maminka těžko nesla, že jsem se rozhodla být křesťanem. Začala jsem chodit do církve a na biblické hodiny a pravidelně na bohoslužby. Každé ráno jsem vstávala ve 4.30 hod., abych se mohla chodit s ostatními křesťany modlit do kostela. Ranní modlitby byly něčím zvláštním a uklidňujícím před vším tím studijním shonem a koloběhem všedních dnů. Jenomže se psal rok 1988, takže mě fotilo STB a musela jsem kolikrát na VB k výslechu, kde jim nešlo do hlavy, proč to dělám. Maminka se za mě kvůli tomu styděla a měla strach o mě a určitě i o sebe. Později po roce 1989 se zase bála, že budu chtít vstoupit do kláštera. Uklidňovala jsem ji, že se chci vdávat, ale že chci věřícího muže, nu, ani to se jí nelíbilo. Zoufala si, že jestli chci mít jako správná "pobožná" sex až po svatbě tak, že si nic neužiji a ona se vnoučat už určitě nedočká. Asi to byl její způsob, jak mě donutit k nějaké změně, ale mě se můj život líbil přesně takový, jaký byl. Hodně jsem lezla po horách a kopcích, přespávala jsem často na různých hradech a na oplátku jsem na nich přes den (o víkendech) pracovala. Jezdila jsem ve vlastnoručně vyrobené kánoi po řece, modlila jsem se a věřila jsem, že nemusím žádné kluky honit, že si mě jednou ten nějaký bezvadný chlap najde a hotovo. Bylo to naivní? Nu, ano. Ale vyšlo mi to.

V čem spatřuješ největší přínos víry?

Osobně? V odpuštění a smíření se s Bohem.

Společensky? Jsem společností rozhodně užitečnější... jsem taková moje verze Matky Terezy☺

Pracuješ jako učitelka v MŠ, jak vnímáš své povolání?

Vnímám toto povolání jako dar a také jako privilegium. Být u toho, když se z několik let starého člověka rodí osobnost - to je jako pozorovat zázrak. Myslím si, že naším povoláním je, pomoci dětem najít to jejich "něco", v čem jim samotným bude dobře, v čem budou šťastní. Ani ne tak pro tu samotnou "něco-věc", ale proto, že poznají a naučí se rozpoznávat ten pocit, jaké to je, když jsou šťastní z toho, že dělají něco co je jim blízké, co je těší a co jim jde. A kdykoli se nám to povede, můžeme se radovat, že jsme na pravém místě my sami, a že naplňujeme to svoje povolání řádně. Že neděláme paní učitelky nadarmo.

Ovlivňuje víra tvůj profesní život?

Samozřejmě, že ovlivňuje. Vzhledem k dětem rozhodně. Bez víry bych nikdy neměla tolik trpělivosti a ochoty pomáhat jim a inspirovat je, jako mám, když jsem zakotvená ve víře. Každá z nás se přece musí rozhodnout, odkud bude čerpat nějakou energii k životu, k práci. Každá z nás se někde tzv. dobíjí. Já myslím, že spoléhat při "dobíjení se" na to, co se mi povede ve třídě a odečítat svou hodnotu od reakcí dětí, rodičů nebo přátel, to je poněkud vrtkavé. Osobně se tedy raději uchyluji k Bohu a čerpám od Něho.

Vzhledem ke vztahu ke kolegyním - také ano. Po určitém čase v ryze ženském kolektivu, je nezbytné, obrnit se značnou mírou laskavosti. Je třeba naučit se nebrat si mnohé věci osobně a je nezbytné být schopná udržet si přímou a pravdivost. Je správné konfrontovat kolegyně s chybami (samozřejmě, že tam kde je to nutné, kde dotyčná nechce vidět, co dělá, ale právě tam je jakákoli konfrontace velmi náročná na odvalu, oslovit tu dotyčnou, mám např. kolegyni, která ponižuje děti a bije je a myslí si, že je to vina těch dětí, že ony jí provokují a dělají jí schválnosti, to je něco, co já nemohu jen tak ignorovat proto, že se bojím jít do konfliktu atd.) a současně se k nim neotáčet zády, ale být ochotná nabízet pomocnou ruku, neodsoudit... To jsou situace, kdy víra zásadně ovlivňuje můj profesní život, a myslím, že kladně, ve prospěch dětí a jejich duševního zdraví.

Pokládáš za důležité zprostředkovat víru svým žákům, dětem...?

Každý z nás něco těm druhým zprostředkovává. Předáváme sebe. Naše pocity, myšlenky, názory, životní postoje... všechno kým jsme, na lidi kolem nás nějak mluví, oslovuje je. My si můžeme vybrat, jak chceme žít, ale nevybereme si, čím a jak koho oslovíme a čím a jak koho ne. Dokonce si i troufám pochybovat o tom, že načasování je v naší režii. Nemyslím si, že je to špatně. Věřím, že když se každý budeme starat o sebe (aby my jsme žili den ze dne naplno a opravdově, bez potřeby se mstít nebo se nad někoho povyšovat = zbožně), budeme čitelní a ti kolem nás si z nás vezmou přesně to, co budou potřebovat. Nejsem zastáncem zprostředkovávání víry jako nějakého křesťanského vyučování ve školkách či školách, od toho jsou nedělní školy v církvi a je to věc rodičů, zda děti na vyučování přivedou či nikoli. Přimlouvám se, abychom žili, jak nejlépe dokážeme a každý kdo se na nás dívá a líbí se mu, co vidí a chtěl by to také tak, potom ať dotyčný hledá sílu k takovému životu tam, kde ji hledáme my.

Co považuješ ve výchově za důležité?

Laskavou důslednost vyvěrající ze srdce, a to praktikovanou denně...

Zdeni, je ještě něco, co v našem rozhovoru dosud nezaznělo a máš potřebu to sdělit?

Křesťanská víra je něco, co by mělo být žito, a to z hodiny na hodinu. Neměla by to být póza. A lidé by na nás měli vidět, že jsme křesťané a mělo by jim s námi být dobře. Pokud v někom naše chování vyvolává strach z nás nebo pokud je někomu vedle nás zle, či si připadá paralyzovaný naší "svatostí", pak něco děláme špatně. Nechtějme lidi kolem nás měnit, žehnejme jim.

Krásné, děkuji. Ještě prosím tvůj věk a délku vykonávání pedagogické praxe?

45let, s dětmi pracuji 28 let.

Oblíbený biblický verš/verše?

Můj oblíbený je 1S:14,6

„Pojď... projdeme... snad pro nás Hospodin něco udělá. Neboť Hospodinu nemůže nic zabránit, aby zachránil skrze mnoho nebo skrze málo.“

Miluji tenhle verš, pro tu naději a to spolehnutí se na Hospodina.

Pán Ti žehnej, Leni.

Rozhovor č. 2 (učitelka MŠ)

Šárko, jsi věřící. Co pro tebe víra znamená?

Víra pro mne znamená nespolehat se jen na sebe, na svou dostačivost, ale s pokorou přijmout, že nejsem dokonalá, dělám chyby, mýlím se. A proto ráda se obracím k Bohu a hledám v Bibli Jeho odpuštění, nasměrování, nové odhodlání, sílu a útěchu.

Co pro tebe znamená být křesťan?

Být křesťan pro mne znamená mít důvěrný vztah s Bohem, který je prostoupený láskou.

Kdy ses jím stala?

Bylo mně 14 let, sama jsem vyhledala společenství křesťanů. Bylo to v době, kdy mně umřel tatínek a já jsem silně prožívala, že žádný člověk, kterého mám nebo budu mít ráda, může vždy z mého života odejít. Hledala jsem tedy trvalý, nekončící vztah, někoho, kdo lidi převyšuje.

Vyhledala jsi společenství křesťanů. Bylo to na pozvání některých z nich, či tě oslovilo křesťanství jako takové (z Bible, z doslechu)?

Na střední škole jsem měla možnost se setkat s křesťany. Byla to nová zkušenost – byli to mladí lidé, modlili se svými slovy, zpívali Bohu při kytáře, nic pietního, bylo to opravdové. To mě zaujalo, a proto jsem navštívila i bohoslužby. Líbila se mi víra, která dává životu nový rozměr. Bůh je osobní a můžu s Ním mít důvěrný vztah. Jediné, co mě od Něj odděluje (On je svatý, já však ne) jsou moje špatnosti - hříchy. Za všechny hříchy lidí na světě Ježíš jednou provždy zaplatil svou smrtí na kříži. A proto má teď každý možnost přicházet k Bohu s vědomím, že je mu odpuštěno a že Bůh se nad takovým člověkem veselí, láskou utichá a opět nad ním jásá. (tak je to popsáno v Bibli). Takového Boha jsem chtěla poznat.

Poznala jsi ho za tu dobu?

Myslím, že to jsou určité etapy v životě, kdy jsem více vnímala, že Bůh je např. můj otec. Bible ke mně v tomto smyslu nápadně promlouvala, více jsem prožívala, že se můžu u Něj schoulit a že On mně může plně vynahradiť ztrátu mého pozemského tatínka. (např. verš: I kdyby mě opustil otec i matka, Hospodin mě vždy k sobě přivine.)

Dalším bylo, že je svrchovaný Pán a že se mu nic na světě nevymklo z rukou, že má se světem svůj plán, i když lidem ponechal svobodnou vůli (a stále na tom trvá) a Jeho plánem je lidí

zachraňovat. (např. verš: Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby žádný, kdo v Něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.)

Prožila jsem a stále prožívám, že On je průvodcem člověka, učí nás utvářet sebepojetí, přijímat různé životní role, např. verš: Ženu statečnou kdo nalezne? Je daleko cennější než perly. Srdce jejího muže na ni spoléhá a nepostrádá kořist.

Jak víra ovlivnila, ovlivňuje a bude ovlivňovat tvou osobnost?

Především Boží slovo, Bible, mi nastavuje zrcadlo a mám tak mnohem častěji příležitost porovnat hodnoty, na čem opravdu záleží, zda mám skutečně ráda ostatní lidi, nebo „hrabu právě pod sebe“. Nemám problém se sebezpřijetím, ale moc ráda v Bibli čtu znovu a znovu, že jsem bezpodmínečně milovaná, přijatá, že se někdo ze mě veselí a kochá a odpouští mi - a to je Bůh. Mám pak chuť začínat znovu, když se něco nepodaří.

V čem spatřuješ největší přínos víry?

Dá se aplikovat na každý den, do každé situace, je pro všechny lidi.

Jsi učitelka v mateřské škole. Jak vnímáš svoji profesi?

Být učitelkou vnímám spíše jako poslání, jsem vděčná za tuhle příležitost v životě, dělat pestrou práci - pracovat s dětmi, předávat jim hodnoty, radost ze života a vzájemně se formovat. Dříve jsem pracovala jako úřednice a práce mě netěšila, nenacházela jsem v ní smysl ani uspokojení.

Jak ses tedy dostala k práci učitelky v MŠ?

Byla jsem dlouho na mateřské dovolené, vlastně jsem byla se svými dětmi doma až do jejich nástupu do první třídy. Pak jsem se začala poohlížet po nějaké práci a mezi nabídkami byla právě práce jako učitelka v mateřské škole.

Ovlivňuje víra i tvůj profesní život - pedagogický?

Ano. Bůh říká, že máme být nástrojem pokoje. To si často opakuji, když jedu do práce. V tomto kontextu vyhodnocuji i uplynulý den. Byla jsem taková? Proč ne? Co mě naštvalo? Zároveň, když jsem unavená, vyčerpaná, hledám naplnění v Bohu. Vyjdu si do přírody a povídám si s Bohem o čemkoliv.

Pokládáš za důležité zprostředkovat víru dětem?

Nepracuji v křesťanské školce, a proto dětem o Bohu nevyprávím, pokud se přímo nezeptají. Jsou určité situace, kdy na takové téma narazíme. Např. proč slavíme Vánoce. Každý může říci svůj názor nebo důvod a já vyprávím příběh o narození Ježíše, o kterém věřím, že se stal. Proč slavíme Velikonoce – každý říká svůj důvod a já vyprávěla o ukřižování Ježíše. Reakce dětí byla: „A kdo nám tedy nosí dárky?“ Velikonoční příběh ale končí zmrtvýchvstáním – dětem se velmi ulevilo ☺. Když děti bezděčně říkají: Panebože nebo Ježíšmarjá, zastavuji je a ptám se jich, co to slovo znamená. Je to další téma.

Myslím si, že je důležité dětem předat, když ne celou víru, tak alespoň křesťanské hodnoty, jako „miluj bližního svého, jako sám sebe“. Zaprvé není úplně běžné, že dítě má sebe rádo. Zvláště takovým dětem se snažím vštěpovat, že je dobře, že jsou na světě, že jsou báječné. Zadruhé je dobré je naučit, aby k ostatním byly stejně přející, jako k sobě samým.

V čem ještě vnímáš svou víru jako přínosnou pro práci s dětmi?

Kdybych se řídila radami své maminky, nikdy bych se dětem neomlouvala za své chyby. Od svých křesťanských přátel jsem se naučila, že je velmi dobré se i dětem omlouvat za své chyby, a to dělám i jako učitelka vůči svěřeným dětem. Vždycky mě odzbrojí, že místo pohrdání dítěte, se dostaví úplně opačná reakce – obejmou mě, projeví přízeň.

Co považuješ ve výchově za důležité?

Myslím si, že nejdůležitější je, zahrnout dítě bezpodmínečnou láskou. Myslím si, že je potřebné dát dětem jasné hranice a vyžadovat od nich poslušnost. Úměrně s věkem nechávat pak dítěti čím dál větší svobodu v rozhodování a sebeřízení a nechávat ho nést důsledky svého chování. Moc bych si přála, aby i moje děti měly vztah s Bohem. Ony vnímají víru, křesťanství, Boha zprostředkovaně skrze mě a manžela. Je však na nich, jak se rozhodnou. Mám za to, že život s Bohem je mnohem mnohem jednodušší, než bez Něj.

Oblíbený biblický verš/e

Veršů mám oblíbených více. První se mi vryly do paměti při mém prvním čtení Bible:

„Nikdy tě neopustím a nikdy se tě nezřeknu.“ (To říká Bůh nám)

„I kdyby mě opustil otec i matka, Hospodin mě k sobě vždy přivine.“

Ten další jsem si vybrala jako svůj životní postoj – vděčnost: „I kdyby fíkovník nevypučel, réva nedala výnos, selhala plodnost olivy, pole nevydala pokrm, z ohrady zmizel brav a ve chlévech dobytek nebyl, já

budu jásosem oslavovat Hospodina, jásat k chvále Boha, který je má spása. Panovník Hospodin je moje síla.“

Šárko, je ještě něco, co v rozhovoru nezaznělo a ráda bys to sdělila?

Ano, když přemýšlím o tom, že křesťanství je zapovězené ve státních školkách, přijde mi to velká škoda. Dítě nemusí vědět nic o Babylonské věži nebo vyjití Izraelců z Egypta, ale dozvědět se o tom, že člověk se může ve svých těžkostech obrátit k Bohu, najít smysl života v tom, že nežijeme jen určených několik desítek let na této zemi – to posouvá člověka k jinému přemýšlení a hledání hodnot. A zdá se mi to snad i jako diskriminace. Nesmím s dětmi mluvit o Bohu a na druhé straně se nikdo nepozastavuje nad tím, když jiná učitelka s dětmi cvičí jógu, medituje, pořádá sezení s tibetskými mísami – a dokonce si nevyžádá ani svolení rodičů.

Věk a délka vykonávání pedagogické praxe? 39 let, 4 roky praxe v MŠ

Rozhovor č. 3 (učitelka MŠ)

Simonko, vím, že jsi věřící. Co pro tebe víra znamená? Co pro tebe znamená být křesťan? Víra je pro mě vysvobození z bloudění, láska, obětavost, odvaha, naděje, určitý řád, mír a pokoj v duši, i když stále člověk bojuje nejvíce se svým já, ale pokud je vyrovnaný a vnitřně šťastný, dokáže překonat mnoho těžkostí a utrpení, které život také přináší. Křesťanem jsem od svých 20 let, kdy mi navrhnul páter Jiří R.... z T..... chrámu Panny Marie křest, měla jsem dojem, že stále nejsem dostatečně připravena. On mi však sdělil, že to není člověk nikdy. Tak jsem se nechala pokřtít. Netušila jsem, jak to bude pro můj další život důležité. Poznání Desatera nepřináší výhody, ale pomoc pro plnohodnotný život, aby si člověk zachoval sebeúctu, čisté svědomí, lidskou důstojnost, empatii, charakter a lásku. Bohužel, mi za 3 roky zemřela maminka a 2 roky po matce tatínek. Ne, že bych na rodičích byla závislá (žila jsem od 17 let sama v podnájmu, chodila do školy a odpoledne pracovala, abych se užívala), ale měla jsem je hodně ráda, ačkoliv byli rozvedeni od mých deseti let. Proč to všechno povídám? Protože objev víry v Krista, není jen Kristus sám, ale je to především nekonečná láska a naděje pro lidskou existenci. Když mi rodiče odešli na věčnost, bylo mi po nich smutno, ale nebyla jsem opuštěná ani osamělá, cítila jsem v sobě naději. Poznala jsem pomoc, klid a lásku skrze modlitbu.

Sími, dovedeš si představit svůj život bez víry v Boha? Jaký by byl?

Nedovedu, dnes si to opravdu neumím představit. Víra je pro mě jistota, která náleží k životu jako čerstvý vzduch a čistá studánka. Bohužel, dělám stále chyby, někdy se také rozčílím, je mi to líto, ale nejčastěji na svého muže, kterého mám velmi ráda, ale je nepořádný a nedodrжуje naše společná pravidla... někdy mi to leze na nervy. Díky Bohu, dost často se ovládnou, a tak je nakonec naše manželství šťastné. Často se v duchu modlím, prosím za odpuštění a za to, abych byla příště lepší, abych nikomu neublížila a neukřivdila, zvláště nejbližším. Jsem si vědoma, jak i slovo zraňuje. Víra v Boha je dnes mou přirozeností a jsem za ni vděčná.

Bez víry bych určitě více tápala, neměla bych tak velkou lásku a naději. Možná, že bych neuměla odpouštět a ovládat se, někdy i zapřít a obětovat se, dělala bych více chyb, nebyla bych tak svobodná.

Jak víra ovlivnila, ovlivňuje a bude ovlivňovat tvou osobnost?

Víra se pro mě stala životním pilířem, oporou a radostí. Mnoho maličkostí mě potěší. Myslím si, že skrze víru dokážu mít ráda a odpouštět, nezatvrzuji své srdce, jak mě učí Kristus. Jsem přející a upřímně se raduji i z úspěchu druhých. Pomáhám, pokud je třeba a nečekám na odměnu nebo uznání. Snažím se být pokorná. Mnoho úsilí každého dne věnuji Pánu Bohu, ale ne z vypočítavosti. Víra mi stále pomáhá utvářet osobnost a charakter, kterou si obnovuji pravidelnými návštěvami na mši v kostele, četbou Bible, zvláště Nového zákona a duchovní literatury, rozhovory s věřícími přáteli a také vycházkami do přírody, kde obdivuji krásu Stvořitele, neboť i to dosvědčuje, že Bůh je, neboť není možné, aby toto úžasné dílo na Zemi vzniklo náhodou.

V čem spatřuješ největší přínos víry?

V naději a lásce. Víra také dala mému životu řád a jistotu, kterou jsem hledala. Není to omezení, ale svoboda, úcta i sebeúcta, pocit sounáležitosti. Víra mě naučila překonat se, obětovat a někdy se zapřít. Nevykonala jsem nějaké velké věci, jen ty nenápadné, ale s velkou láskou, kterou jsem dostala od Boha. Považuji to za velkou milost, která mě nestaví nad druhé, ale naopak, vede mě k velké pokoře a vděčnosti. Naučila jsem se pravidelně modlit. Spolehnout se na Boží prozřetelnost a doufat.

Ovlivňuje víra i tvůj profesní život - pedagogický? Jak?

Jsem přesvědčená, že ano. Za důležité považuji křesťanský, lidský a laskavý přístup k druhým. Snažím se být strůjcem pokoje. Svou práci přijímám jako poslání a to poslání od Boha. Snažím se pracovat

zodpovědně a s určitým nadhledem. Připravovat se tak, aby má práce měla smysl, řád a radost z poznání a objevování. Chránit lidské hodnoty a důstojnost každého člověka, zvláště toho nejmenšího, který se nemůže a neumí bránit. Zároveň společně s dětmi něco nového, krásného objevovat s jistou dávkou nadšení. Vidět v dětech úžasný boží dar. Snažím se k dětem přistupovat s láskou, trpělivostí a porozuměním, chránit jejich čistou dětskou duši. Uchovat si sama v sobě věčné dítě, protože i sám Bůh nás vyzývá, abychom zůstaly božími dětmi. V tom všem mi pomáhá víra.

Pokládáš za důležité zprostředkovat víru svým žákům, dětem...? Proč? Umožňuje ti to tvá profese?

Ano, ale mou snahou je víru nabízet, nikdy nevnucovat nebo přesvědčovat. Seznamovat nenásilnou formou. Jednat a přistupovat k dětem, dospívajícím a dospělým podle křesťanských hodnot. Mohla jsem tyto možnosti uplatnit, když jsem působila několik let jako katechetka při výuce náboženství v T..... a okolí. Připravila jsem si většinou pro děti příběh ze života o Pánu Ježíši, ale využívala jsem i příběhy ze Starého zákona. Některé příběhy jsme s dětmi zdramatizovali, zkusili nakreslit, nebo vymodelovat hlavní motiv. (Např. velrybu z příběhu O Jonášovi)

Na Základní škole sv. Voršily v P....., která je církevní, jsem učila 8 let. S dospívajícími žáky jsem se při 1. hodině výuky krátce pomodlila, i když nebyly všechny děti z věřících rodin, respektovaly, že jsou ve škole církevní a to se mi líbilo. Jednou za 14 dní jsem chodila pravidelně na školní mši, která byla pro žáky dobrovolná, aby se sami mohli rozhodnout, toto jsem na vedení školy obdivovala, jelikož ve vedení školy byly samozřejmě i sestry voršilkyně. Přesto svobodnou volbu ponechala škola na 2. stupni na žácích. Učila jsem na škole hlavně výtvarnou výchovu, při které jsem měla možnost si s žáky občas popovídat i o víře. Většinou mi položili otázku, jak bych určitou věc nebo událost vyřešila a to i z hlediska víry. Teenageři byli často kritičtí, ale měli dobré názory, které si chtěli tříbit. Byli také různého vyznání, vlastně je to stále, tak trochu ekumenická škola, i když převažují děti z rodin římskokatolického vyznání, je zde také dost evangelíků i dětí židovského vyznání, dnes i muslimského, protože škola se současně ujala 2 rodin imigrantů a nesmím zapomenout, že část dětí je z nevěřících rodin. Za mou praxi na církevní škole se několik dětí nechalo pokřtít. Myslím si, že taková církevní škola je velkou příležitostí nalézt víru, poznání víry, ale také skvělou přípravou na respektování a toleranci druhých.

Nyní působím jako učitelka MŠ ve smíšené třídě s křesťanskými prvky, zpět po letech v T... Mám možnost děti vézt ke vzájemné lásce, spolupráci, úctě. Několik dětí je z křesťanských rodin, část sympatizuje s vírou, ale některé děti nejsou z věřících rodin vůbec. Přesto zde funguje porozumění, vstřícnost, přátelství mezi dětmi, rodiči i námi učiteli. Děti jsou divoké a hlučné jako v jiných třídách, ale nejsou agresivní a zlomyslné. Každý den si vyprávíme alespoň kratičký příběh ze života nebo Bible, či svatých u světýlka. (Svíčka v lucerničce, která nám připomíná světýlko Boží, které si symbolicky vkládáme do srdíčka, abychom byli hodní, pomáhali si a všem dělali radost.

Co považuješ ve výchově za důležité?

Lásku, trpělivost, vstřícnost, porozumění, dobrá pravidla a důslednost.

Simonko, je něco, co v našem rozhovoru nezaznělo a ráda bys to doplnila?

Víra mi pomáhá také v přístupu k dětem, jsem více trpělivější, než jsem bývala a všech dětí, které mi Bůh svěruje do opatrování si vážím.

Čeho je mi ale líto, že v Evropě je málo křesťanů, že lidé sice hledají, ale jako by se báli, a tak se uchylují k náhradním cestám esoteriky i k jiným kulturám. Škoda, že lidé v minulosti zneužili svou moc a ve jménu Krista zabíjeli, mučili a upalovali, jako Římané 1. křesťany. To mě bolí! A vlastně se stále chvěji, že není konec utrpení a životy nevinných lidí i dětí může být ohroženo demagogií některých skupin zfanatizovaných lidí plných nenávisti, jako v minulosti, kteří se odvolávají na svého Boha, nikoliv na Boha lásky, víry a naděje...

Děkuji za rozhovor, ještě prosím věk a délka vykonávání pedagogické praxe

Věnuji se dětem od roku 1996 do současnosti. Začínala jsem zájmovými kroužky výtvarné výchovy, keramikou pro děti, výukou náboženství, pokračovala jako učitelka dějin výtvarné kultury na střední škole, vychovatelkou školní družiny, opět učitelkou VV a nyní učitelkou MŠ. Věk 57let.

Rozhovor č. 4 (učitelka MŠ)

Vím, že jsi věřící. Co pro tebe víra znamená? Co pro tebe znamená být křesťan? Kdy ses jím stala?

Začnu poslední otázkou. Pocházím z nevěřícího prostředí. Už jako holčička jsem byla hodně přemýšlivá, zajímaly mne velké otázky života. Bylo to určitě mým založením, povahou. Ale jistě i tím, že mi v šesti letech zemřela maminka. Pamatuji si, že jsem se v situacích, kdy jsem se bála nebo měla nějakou potřebu, modlila. Vymyslela jsem si své modlitby k bohu, kterého jsem neznala, jen někde tušila. Bible

učí, že člověk byl stvořen pro vztah se Stvořitelem – Bohem. Jestliže tento vztah není naplněn, nenaplní jej žádný jiný vztah. V nitru zůstává prázdno. Já to prázdno prožívala po celý svůj mladý život, i když jsem se měla dobře, studovala, bydlela v Praze, kulturně žila, měla lásku i práci, která mě bavila. Ničím jsem nezaplácla to prázdno, které v mém nitru bylo. Na moje otázky mi nikdo nedokázal dát uspokojivou odpověď. V svých 24 letech jsem se seznámila s mladým křesťanem. Psali jsme si dopisy a vedli spolu rozhovory o Bohu. Já se hodně ptala a on mi dával odpovědi, které dávaly smysl. (Později jsme se s oním mladým křesťanem vzali). Poznala jsem, že Pán Bůh dal člověku svobodu. Rozhodnout se milovat může člověk jenom ve svobodě. Člověk se však otočil k Bohu zády a zvolil si vlastní cestu. Tomu se říká hřích. Hřích vstoupil mezi Boha a člověka. Pán Bůh z lásky poslal svého syna, Ježíše Krista, aby každý, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Pán Ježíš Kristus zemřel i za můj hřích, a jestliže jeho oběť pochopím a přijmu, je mi odpuštěno. To jen ve zkratce. Během dlouhých rozhovorů s oním křesťanem jsem porozuměla, proč je na světě násilí, smrt, trápení, touha, láska, jaký má život člověka smysl... Rozhodla jsem se dát svůj život Ježíši Kristu, to znamená jít za ním. Číst Bibli, poslouchat jeho učení a podle něho žít. Tak to je asi odpověď na všechny otázky. Možná bych ještě přidala, víra pro mě znamená mít pokoj v srdci, mít sundané brýle mámení (dle Komenského – o sobě i o všem kolem), mít naději do budoucnosti, prožívat plnost, hlubokou vnitřní radost a učit se lásce jako činu, jak mi jí představil můj Pán.

Jak víra ovlivnila, ovlivňuje a bude ovlivňovat tvou osobnost?

Snažím se vše, o čem mluvím a vše, co dělám podřizovat Božímu slovu tak, jak mu rozumím. Říkám: snažím se. Nebo by se dalo říci i učím se. Ne vždy se mi to daří, ale jsem v Boží škole. A dívám se vzhůru. Pán Bůh je mi milostivým Otcem, takovým trenérem, který se na mě nezlobí, když něco pokazím, ale dává mi novou šanci. A tak trénuji, posiluji a jdu zase na závod. Stane se mi, že například dvakrát překážku nepřeskočím, ale potřetí se mi to povede.

Také se učím mít ráda i sama sebe. To, jak vypadám i nevypadám, to, co umím i neumím, to, co mám i nemám. Můj Bůh je můj Otec, stvořil mě s láskou. A když mám milovat bližního svého jako sama sebe, musím nejprve přijímat sama sebe. Vyhlásila jsem boj sebelítosti a komplexům. Boží slovo formuje můj charakter, vím, že mě Pán Bůh stále vidí. Ale ne jako policajta, ale jako milující Otec. Chci mu dělat radost, líbit se mu. Všechno skryté je v jeho světle vidět.

Díky víře přijímám všechno ve svém životě jako dar. I negativní věci, určitě mají nějaký smysl. Bible říká, že všechny věci napomáhají k dobrému těm, kteří milují Boha.

Víra mě také učí myslet na druhé, odvádí mě od sobeckosti. Jsem sice jedinečná osobnost, ale ne jediná. Určitě bych toho našla více. Teď jen, co mě napadá.

V čem spatřuješ největší přínos víry?

Pro koho? Myslíš pro ostatní kolem? Řídím se pravidlem, jak chceš, aby se ostatní chovali k tobě, chovej se ty stejně ve všem k nim. Co se mně osobně nelíbí, nechci dělat ostatním.

Lidé hodně myslí na sebe a na svoji rodinu. Myslím, že jako křesťanka vidím více potřeby druhých. Setkala jsem se před lety se svou nejlepší kamarádkou z doby, kdy mi bylo něco přes dvacet. Moc jsme si rozuměly. Neviděla jsem jí řadu let. Já mezi tím uvěřila, vdala se a měla děti. Patnáct let jsme spolu nemluvily. Byla jsem v očekávání, jak naše setkání bude vypadat. Ale mluvila jen o sobě, o svých záležitostech, co si koupí, kam pojedou. Říkala jsem si, to jsem byla také tak sebestředná? Více se zajímám o druhé, to určitě.

Ježíš Kristus žil dokonalý život. Slovo křesťan pochází od slova Kristus, Kristovec, následovník Krista. On je můj vzor, který vidím před sebou. Kdyby tak lidé kolem na mně viděli jenom kousek jeho odrazu, navzdory tomu, že toho spoustu pokazím, tak to bych byla ráda. V našem církevním prostředí se často uvádí příklad slunce a měsíce. Tak, jako měsíc odráží světlo slunce, tak máme odrážet Boží světlo my. Chtěla bych nést lásku, radost, pokoj, dobrotu, sebeovládání, štedrost a laskavost lidem kolem.

A největší přínos víry pro tebe samotnou?

Věřící jsem už více než dvacet sedm let. Pán Bůh je mi Otcem a nejlepším Přitelem. A to nemyslím v nějaké filozofické rovině, ale v úplně praktické. Mám řadu svědectví. Pán Bůh naplňuje moje srdce láskou, radostí a pokojem. Dává mi skrze svoje slovo – bibli – moudrost, jak žít. Naplnil prázdnotu v mé duši a dal mému životu smysl. To je přínos mé víry v Ježíše Krista pro život, který žiji. My křesťané ovšem věříme ve věčný život. Pán Ježíš o něm hodně mluvil. Zemřel za nás, abychom skrze jeho smrt, když ji přijmeme, byli smířeni s Otcem v nebesích. A také řekl, že kdyby to tak nebylo, že by nám to neříkal. Život v tomto světě je takovou přípravkou, ale to hlavní je život s naším Pánem na věčnosti. Asi jako je

život dítěte v bříšku přípravou na život mimo tělo maminky. Takže mám naději do budoucnosti a nebojím se smrti.

Hani, hovoříš o svědectví. Mohla by ses o nějaké osobní svědectví podělit?

Pán Bůh vyslýchá modlitby, reaguje na ně. Vzpomínám na jednu situaci, když byly děti malé. Byla jsem s nimi doma, zařizovali jsme si bydlení a neměli jsme moc peněz. S manželem jsme se modlili a já si vzpomněla, že kluci potřebují zimní boty. Asi za týden přijela kamarádka, podávala mi obálku s penězi od neznámého dárce se slovy „tady máš na boty pro kluky.“

Přestěhovali jsme se do města, kde pro mě nebylo volné místo učitelky. Sdílela jsem svou starost se svým Bohem a prosila ho, aby mi dal práci. Osobně jsem obešla tři školy ve městě a mluvila s ředitelkami. Při rozhovoru s jednou ředitelkou jsem měla, i když mi říkala, že pro mne místo nemá, silný pocit: „Tady budu pracovat.“ Za několik dní mi zavolala a nabídla místo.

Syn se snachou hledají pozemek pro stavbu domu. Moje známá jim přednostně nabídla krásný a poměrně levný pozemek po rodičích. Všechno vypadalo úžasně, ale nakonec museli nabídku odmítnout (důvody jsou složitější). Přiznám se, nerozuměla jsem Bohu, vždyť jsme se modlili, pozemek byl úžasný. Byla jsem z toho smutná. Tento týden jsem se dozvěděla, že se při pozemku vyskytly problémy, o kterých nikdo, ani prodávající, nevěděl. Pán Bůh ty naše mladé vlastně ochránil před velkými problémy.

Jaký by byl tvůj život bez víry v Boha? Umiš si ho představit?

Občas o tom přemýšlím. Byla jsem vychovaná k pracovitosti, zodpovědnosti, spolehlivosti, taková bych byla asi i bez víry. Ono se to těžko posuzuje, protože v některých oblastech se člověk změní lidským zráním. Ve dvaceti jsem byla například zakomplexovaná. Možná i bez víry bych byla v padesáti srovnána sama se sebou, nevím. Ale asi bych byla rozvedená. Kouřila bych. Četla hluboké knihy. Byla hodně osamocená. Prožívala prázdnotu, kterou nemůže nikdo a nic vyplnit. Prostě bych byla taková nešťastná žena, která nevidí smysl svého života v tom, v čem ho vidí ostatní. Chtěla bych něco víc. Ale lidé, kteří by se se mnou běžně potkávali, by nic nepoznali, protože navenek bych byla veselá, pracovitá, zodpovědná a spolehlivá holka.

Jak vnímáš své povolání?

Myslíš povolání učitelky?

Ano, učitelky mateřské školy.

Myslím, že společnost toto povolání příliš vysoko nehodnotí. Učitelkou ve školce může být v podstatě každá paní, která dokáže děti pohlídat, přečíst jim pohádku, zazpívat písničku a je na ně hodná. U nás ve školce jsou učitelky, které byly dříve uklízečky. Jen si udělaly dvouletou soukromou školu a jsou z nich učitelky. Napsaly několik seminárních prací a je to. Ale na druhou stranu znám i vzdělané a zkušené, ale vyhořelé učitelky, které jen toužebně čekají na důchod. Povolání učitelky v mateřské škole je velmi zodpovědné povolání, protože se pracuje s křehkým tělem a duší dítěte. Staví se základy. Mnohé se může vybudovat a mnohé také pokazit. Vybrala jsem si dobře, práce s dětmi mě stále těší. Ale nevím, jak to půjde dál, ještě není konec školního roku a už jsem hodně unavená. Starší kolegyně mě straší, že každý rok je znát.

Ovlivňuje víra i tvůj profesní život - pedagogický? Jak?

Znám nevěřící pedagogy, kteří jsou úžasní, mají pedagogický talent. Jsem člověk řádu a systému, mám ráda takový přístup. A naopak můžou být věřící chaotičtí pedagogové, kteří mi nevyhovují. To pokud jde o metody, formu a tak. Ale na to se mě ani neptáš. Jak tedy víra ovlivňuje můj profesní život? To musím přemýšlet. Má víra mě učí nedělat mezi dětmi rozdíly. Přistupovat ke každému jako k originálnímu a jedinečnému stvoření. Objevovat skryté poklady v každém z nich. Je mi líto, že nežiji v době, kdy věřit v Boha bylo něco normálního. Když čtu Komenského, moje srdce plesá. Nejdřív zbožnost, potom mravnost a až potom vzdělání. Dnes je to vzhůru nohama a na tu zbožnost už nedojde. Ale zpět k otázce, myslím, že se na mě můžou rodiče spolehnout. Nezneužívám autoritu, nevyzívám, nevynáším důvěrné informace. K dětem se i ve skrytosti snažím chovat tak, abych měla čisté svědomí. A protože můj Pán je živý, tak ze vztahu s ním čerpám sílu, lásku, moudrost. Ve třídě mám poměrně často děti cizinců. Rodičům se snažím pomoci, například jim zdarma nabídnu doučování, až jejich děti půjdou do první třídy. Na srdci mám slabé, zanedbané, možná i opovrhované. Právě tací vyhledávali pána Ježíše nejvíce. Asi u něj hledali zastání, které jinde neměli.

Pokládáš za důležité zprostředkovat víru svým žákům, dětem...? Proč? Umožňuje ti to tvá profese?

Nemám touhu pracovat v křesťanské třídě, školce. Nemám k tomu povolání. Dobře se cítím v nevěřícím prostředí, něco jako misionář. Ráda bych svým bližním přinesla Krista. Na takovéto půdě, kde se na jednu

stranu cítím dobře, na straně druhé prožívám své tiché trápení. Kolikrát mám v různých situacích chuť říci – budeme se za to modlit. Ale nemůžu. Modlím se tedy jen v duchu. Nebo vyprávět nějaký biblický příběh. To bych možná mohla, ale nevím, některý rodič by si mohl stěžovat. Mám čerstvou zkušenost. Zaregistrovala jsem, že se děti spolu baví: „A kde se vzali na světě lidi?“ Nastala diskuze mezi asi osmi dětmi. Zhruba polovina zastávala názor, že první lidi Adama a Evu stvořil Bůh (to jsem byla vskutku překvapená, nečekala bych to). No a ostatní děti věřily, že je člověk z opice. Řekla jsem dětem o své víře a připojila se tak k první skupině. Holčička ze druhé skupiny řekla: „Paní učitelko, se mnou to je těžké, já věřím, že je člověk z opice, ale také věřím v Boha a Ježíška.“ Bylo to pro mě úsměvné. Otevřeně o své víře v prostředí, v kterém pracuji, hovořit nemůžu. Ale rodiče o tom, že jsem věřící, vědí. Kéž by se mnou měli dobrou zkušenost. Na tuto otázku už jsem trochu odpověděla v otázce minulé.

Co považuješ ve výchově za důležité?

Tak na toto téma bych mohla napsat elaborát. Je to mé životní téma. Mám čtyři děti, pracuji jako učitelka mateřské školy, dělám semináře o výchově a s dětmi pracuji také v církvi.

Hodně čerpám z Bible, protože tam je psáno, že Boží slovo je dobré k učení, usvědčování, nápravě a výchově. Věřím tomu, že člověka stvořil Pán Bůh, který mu ve svém Slově dává návod, jak žít. Tak jako když si koupíme nějaký přístroj, třeba kuchyňský robot, tak také nejprve prostudujeme návod k používání. Aby nám pomocník v domácnosti dlouho sloužil a nepokazil se. Podobné je to s člověkem. V Bibli nacházím hodně rad, které se ve výchově dají užít.

Předně by naše slova neměla být v rozporu s naším způsobem života. Děti se na nás dívají, vyučujeme se navzájem. K dítěti je třeba přistupovat s bezpodmínečnou láskou, přijímat jej. Být pomalý k hněvu, vytvořit laskavé a vlídné prostředí. Stanovit a dodržovat hranice. Vést k práci, zodpovědnosti a samostatnosti. Předávat hodnoty. Dát mu čas. Nezapomenout na humor. Více naslouchat a méně mluvit. Vyprávět příběhy. Umět říkat NE. Vést k ohleduplnosti a úctě k druhým. Prostě se dítěti věnovat. To jsou samé ušlechtilé úkoly. Asi srovnatelné s pedagogickými trendy současnosti. Jako křesťanka bych přidala vedení dětí k poznávání Boha, vyučovat jej Božímu slovu, uznávat Boží autoritu a svrchovanost. Poznat svůj hřích a Boží odpuštění v Kristu. Učit milovat Boha.

Je možné děti naučit milovat Boha?

Evangelia popisují příběhy žen a mužů, kteří si zamilovali Pána Ježíše. Byli usvědčeni Božím duchem z hříchu a konfrontováni s Ježíšovou čistotou, svatostí a dokonalostí. Přemoženi jeho láskou. Poznali, že on má pro jejich život jen to dobré. Myslím, že to se může přihodit i dětem. Bible říká, že komu bylo hodně odpuštěno, hodně miluje. Nejde o to říkat dětem, jak jsou špatní, ale prostě jim vyprávět o Ježíši, seznamovat je s evangeliem, Božím slovem, modlit se za ně a spoléhat, že se jim dá Pán poznat.

Máš nějaké životní heslo?

Jako mladá holka jsem sbírala citáty. Mám jich řadu oblíbených. Mám i oblíbené biblické verše. Tak nevím..., asi uvedu první tři, které mě napadly:

„Nehonos se, že vykonáš, ale konej. Nehonos se, žes vykonal, ale dej věci vykonané za sebe mluvit.“ (*Jan Amos Komenský*)

„Kdo chce zapalovat, musí hořet.“

„Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jedněte vy s nimi. (*Bible - Lukášovo evangelium. 6,31*)

Je ještě něco, co v našem rozhovoru k danému tématu nezaznělo a máš potřebu to sdělit?

Přemýšlím, jestli se mi podařilo vyjádřit jak mě, jako pedagoga, křesťanská víra ovlivňuje. Když bych to měla hodně zjednodušit, tak ke každému člověku, dítěti i rodiči, přistupuji s úctou.

Věk a délka vykonávání pedagogické praxe

V květnu mi bylo 52 let. Přesně délku své praxe nespočítám, protože jsem v určitém svém životním období pracovala na dohodu jenom část měsíce, podle potřeby. Byla jsem i dlouho s dětmi doma. V podstatě celé předškolní období. Naši nejmladší holčičku jsme si ke svým třem dětem vzali z dětského domova, byla zanedbaná a potřebovala hodně péče. Také jsme se s manželem věnovali dětem se sociálně slabšího prostředí. I zde jsem, svým způsobem, musela působit pedagogicky. Když bych tedy počítala jen léta, která jsem strávila jako učitelka v mateřské škole, tak by to bylo se zástupy asi 20 let.

Rozhovor č. 5 (učitelka MŠ)

Vím, že jsi věřící. Co pro tebe víra znamená?

Jsem za ni velmi vděčná, je pro mě vším. UVěřila jsem až v dospělosti, v době, kdy jsem stále nenacházela smysl života. Přestože jsem již měla rodinu, děti, zaměstnání... Často jsem cítila prázdno,

úzkost, uvědomovala jsem si pomíjivost všeho, hledala jsem něco trvalého, stálého, co může být zdrojem stálého klidu a radosti.

Mé letité hledání mě dovedlo až ke křesťanské víře – být křesťankou pro mě znamená patřit Bohu, v Jeho rukou se cítím v bezpečí. Víím, že má v rukou i všechny mé vztahy, moji rodinu, má zranění... Mým úkolem, který vnímám jako radostný, je učit se mu naslouchat, nechat se jím vést. Za 10 let, které uplynuly od mého křtu je toho velmi mnoho, co pro mne Bůh učinil, za co cítím nesmírnou vděčnost a co je pro mě motivací chtít ho hlouběji poznávat.

Letité hledání?

Ano, pocházím z nevěřící rodiny, dokonce ani nikdo z prarodičů věřící nebyl... Já jsem už jako dítě nevěřila tomu, že když zemřu, nic nebude. Nevěřila jsem tomu, že jsme jen tělo. Měla jsem tolik otázek, odpovědi na ně jsem začala nalézat až v literatuře po roce 1989. četla jsem Nový zákon, ale i jinou duchovní literaturu, Boha jsem tehdy rozhodně nevnímala jako bytost, ale spíše abstraktně, jako lásku, život, jako něco co existuje od věčnosti, není stvořené, je mimo náš čas a prostor. Že skrze něj vše stvořené povstalo a do něho se zase navrátí. A jako něco, co můžeme poznávat a z čeho můžeme čerpat i zde, v našem čase a prostoru. Měla jsem představu, že cest k němu vede několik. Velmi mě ovlivnila Tibetská kniha o Životě a smrti, a chtěla jsem se stát Buddhistkou ... Tolik jsem toužila Boha poznávat a tato cesta mi nejvíce líbila. Již tehdy jsem prožila sílu odpuštění, soucitu, zakusila povznášející spirituální prožitky, zároveň však i velmi extrémní úzkostné stavy. V této knize jsme se také dočetla, že pokud člověk chce duchovně růst, měl by mít svého mistra. A že stačí se za to jen modlit a Boží prozřetelnost sama nějakého pošle do cesty. Tak jsem se také modlila. Bůh mi jako odpověď začal stavět do cesty křesťany, ale já chtěla nějakého tibetského mistra. Smlouvala jsem s Bohem, ptala jsem se. Nechtěla jsem být křesťankou. Jeho záměr byl však jasný. Nesmírně mnoho věcí nasvědčovalo tomu, že chce, abych kráčela cestou křesťanství...

Konkrétně?

Přijala jsem pozvání na setkávání nevěřících maminek na církevní půdě. Přijala jsem pozvání i na nedělní mši. Následně jsem vedla rozhovory s Pastorem, který v mých očích Boha znal, zrcadlil ho. Došla jsem dokonce k bodu, kdy jsem připustila, že bych snad i mohla být křesťankou jako on, ale uvěřit jednoduché křesťanské zvěsti mi připadalo úplně nepředstavitelné, měla jsem své představy o Bohu, a nechat se pokřtít a při tom zároveň věřit po svém, to jsem také nechtěla. Nevěřila jsem tehdy, že Bůh je tak velmi osobní, jak o něm svědčí Bible a spousta jiných věcí mi připadala nepřijatelná rozumem... Ale jak už jsem řekla, velmi intenzivně jsem prožívala, že Bůh touží po tom, abych uvěřila a stala jsem se křesťankou a aby oním mistrem pro mne se stal Pán Ježíš. Pak mě napadlo řešení – modlila jsem se k Bohu a požádala ho, že jestli opravdu chce, abych se stala křesťankou, a jestli je skutečné všemohoucí a tak osobní, jako o něm Bible svědčí, ať způsobí, že uvěřím tak jednoduše, jako věří křesťané. Já že toho sama nejsem schopná. A víím, že jsem tehdy doma prožila své obrácení. Rozplakala jsem se, slyšela ho, jak říká, ano nemůžeš to sama způsobit, protože já jsem to, všechno a ve všech. Pociťovala jsem svou malost ale v zápětí jeho nesmírnou velikost, lásku, až fyzickou přítomnost, kterou mě zahrnul. Bylo to velmi emoční, krásné, v té době jsem uvěřila – bez pochyb a krátce nato jsem se nechala pokřtít. Odevzdala mu vše, vlastně, spíše poznala, že všechno mé už mu dávno patřilo. V mém nitru se zaplnilo prázdno. Věděla jsem, že již nemusím nic hledat, že jsem již nalezena.

Věříš nyní všemu, co je v Bibli psáno?

Ano. Mnohému věřím doslova. Bůh je všemohoucí. Něco však, například některé příběhy ze starého zákona vnímám jako krásné obrazy, které ke mně duchovně velmi promlouvají, přestože je nedokážu ani nepotřebuji brát doslovně.

Děly se Ti v posledních 10 letech jen samé dobré věci?

To ne, prošla jsem obdobími, kdy jsem Bohu nerozuměla. Ale věřila jsem mu. Přišly situace, kdy jsem se ptala proč? Ale v modlitbě a v Bibli jsem nacházela ujištění, že je mi stále nablízku a pevně věřím, že „vše napomáhá dobrému těm, kdo věří“ a že On vidí dál než já, že On ví, kudy a proč mě vede a budu-li se pevně držet naděje, kterou on nabízí v každém okamžiku, věřit mu a nezoufat, projdu všemi zkouškami s požehnáním. Opakovaně se mi to potvrdilo. V období zkoušek však byla často víra zdrojem jediné radosti a klidu, které se mi dostávalo.

Mnohokrát se mi potvrdil verš: Hledejte mé království a vše ostatní vám bude přidáno. Vysvětluji si ho tak, že mnohokrát nastanou situace, ze kterých je ve stavu, do kterého nás uvedou, těžké najít nějaké východisko. A než jednat pod vlivem hněvu, úzkosti či beznaděje, vyplatí se naději a klid naleznout

v Bohu a pak již upokojeni a s vírou v srdci kráčet dál. A věci kolem se jako zázrakem také upokojí. Víra je obrovský dar.

Ano. A mohla bys porovnat svůj život před a po křtu?

V obou obdobích jsem prožívala jak těžkosti, tak radosti. Předtím mě v těžkých obdobích úzkost stále provázela, propadala jsem beznaději... Nevěděla jsem, kudy kráčím, cítila se vláčená okolnostmi a neměla sílu se vzepřít...

Za posledních 10 let vím, že nebloudím, že již nemusím hledat, nemusím se bát, vím, že jsem vedena – všemohoucím. Občas, zvláště krátce po obrácení, přišly také pochybnosti ohledně mé víry, naučila jsem se však rozpoznávat jeho hlas od hlasu toho zlého. A on mne vším provedl a víru zachoval. Občas mne vede i místy, kde se mi nelíbí, přesto se nemusím bát. Já nevím, On ano, proč mě tudy vede. Uvnitř v sobě cítím obrovský vděk, radost a klid a lásku. A nebojím se. Víím, že zdroj toho všeho je věčný.

Jak víra ovlivnila, ovlivňuje a bude ovlivňovat tvou osobnost?

Především změnila mé sebepojetí. Až díky víře jsem se naučila přijmout se bez výhrad. Se všemi svými slabostmi a nedokonalostí. Bývala jsem a stále v nějakých situacích bývám nervózní. Při svém obrácení jsem intenzivně vnímala lásku a radost, kterou mě Bůh zahrnoval. Vše bylo jiné. Byla jsem přesvědčena, že Bůh uzdraví všechna má zranění z dětství a dospívání. Ale nestalo se tak hned. Pochopila jsem, že on mě má rád právě takovou, se všemi mými zraněními a slabostmi a bude-li mě chtít změnit, učiní to, kdy on bude chtít. Nebylo snadné to přijmout, ale zvládla jsem to. Přijala jsem se, i ve své nedokonalosti. Nic neskrývám, nepředstírám, nebojím se o svých slabostech hovořit. Je v tom velká svoboda. Objevuji i své dobré stránky, které mohu rozvíjet. Určitě jsem radostnější, vděčnější. S důvěrou hledím do budoucnosti.

Díky víře jsem se také naučila pozitivně vnímat i své nepřátele a vidět jako výzvu, pokud mi někdo přirozeně „nesedí“. Víím, že Bůh ho přijímá i s jeho slabostmi, jako mě, a totéž chce po mě. Díky Bohu se například zkalitnil můj vztah s manželem, s tchyní... Před křtem jsem nevěřila tomu, že můj vztah s manželem vydrží, přestože máme spolu tři děti. Jsme příliš rozdílní. Nyní jsem si jistá, že ano. Přijímám ho s jeho slabostmi jako on mě. Bůh ho také oslovil a on uvěřil rok po mně. Byl to tehdy pro mě jeden z mnoha důkazů Boží lásky. Naše děti jsou pro nás dalším důkazem Jeho lásky. Bohu za ně dík.

V čem spatřuješ obecně největší přínos víry?

Zbavuje úzkosti. Mám ráda verše o dokonalé lásce, která nezná strach, která ho zahání. V modlitbě nacházím klid.

Jak vnímáš své povolání učitelky MŠ?

Jako dar od Boha. Jsem za něj velmi vděčná, mohu předávat dětem lásku, které se mi od Boha dostává, přijímat je, důvěřovat jim, pomoci jim rozvíjet jejich osobnost. Velmi mě ta práce baví.

Ovlivňuje víra i tvůj profesní život - pedagogický? Jak?

Ano, prolíná se do kolegiálních vztahů, vztahů s rodiči i dětmi. Učí mě přistupovat ke druhému s pokorou. Brát ho takového jaký je. Chci se Bohu líbit, snažím se dělat svou práci poctivě a nešidit ji. Vnímám jako obrovský dar svou slabost právě pro děti, u kterých cítím, že se jim laskavého zázemí příliš nedostává. Které selhávají například v poslušnosti, v chování ke druhým. Cítím, jak právě ony potřebují povzbuzení a pochvalu, pokud se jim něco podaří. Cítím velkou zodpovědnost za to, jak my jako pedagogové můžeme ovlivnit jejich sebepojetí.

Obecně mám moc ráda lidi a dobře s nimi vycházím, přesto bych se v některých kolegiálních vztazích bez modliteb neobešla. Prosím za to, abych nesoudila, nikým nepohrdala, abych skutečně dokázala přijímat druhého takového, jaký je, také abych nebyla vztahovačná. Daří se mi to, ale vím, že jen díky Bohu. Má víra právě na zkušenostech se vztahy velmi roste. Mnohokrát jsem jen díky Bohu změnila pohled na člověka. Často se pak upravil i náš vztah. Někdy to není hned. Ale je to vždy výzva.

Pokládáš za důležité zprostředkovat víru svým žákům, dětem...?

Pokud bych pracovala v křesťanské třídě, velmi ráda bych s dětmi svou víru sdílela – například v ranní modlitbě bychom poděkovali za přicházející den, jeden za druhého, poděkovali za jeho lásku a ochranu, mohli bychom si číst biblické příběhy plné moudrosti, zpívat chvály...

V nekřesťanské třídě si to nemohu dovolit. Mohu je však milovat, odpouštět jim, důvěřovat, kázat je, všechno tak, jak to sama ve výchově od Boha zakouším. Jsem vděčná i za velmi kladné vztahy s rodiči. Je patrné, že nás spojuje láska k jejich dětem a společné úsilí poskytnout jim to nejlepší k jejich optimálnímu rozvoji.

Přemýšlím, jestli člověk může zprostředkovat víru druhému člověku. Snad jedině tím, že dá ve svém životě Bohu prostor. Že bude dobrým křesťanem. To může druhého zaujmout a podnítit k tomu, aby on

sám začal o věcech víry přemýšlet. A jak je psáno, kdo hledá, nalezne... Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno. (Matouš 7, 7)

Je to však na Bohu samotném, aby ke každému osobně promlouval. Rozhodně není možné někoho o existenci Boha přesvědčit nějakými argumenty. Je to zkušenost, kterou musí zakusit každý sám, včetně dětí, až dorostou do věku, kdy začnou o smyslu života přemýšlet... Určitě je také dobré se k víře v Boha přiznat. Zvláštní bylo, že jsem to brala zpočátku jako velkou slabost, jako selhání, když jsem prvně přišla na Bohoslužbu. Jako že už si neumím sama pomoci. Dnes je víra mou silou.

Oblíbený verš?

Je jich více, v různém období a různé situaci ke mně promlouvali. Mám ráda proroka Izaiáše, Janovo evangelium, žalmy. Pokud mám však vybrat verš, pak:

Hledejte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno. (Matouš 6, 33)

A také:

Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha, (Římanům 8, 28)

Je něco, co nezaznělo, a chtěla bys doplnit?

Jsem Bohu nesmírně vděčná za dar víry. Je to to nejcennější, čeho se mi v životě dostalo. „Ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.“ (Římanům 8, 39)

Věk a délka praxe? 43 let, 22let práce s dětmi

Rozhovor č. 6 (učitelka MŠ)

Jsi věřící, co pro tebe víra znamená?

Když mi bylo čtrnáct let, byla jsem pozvána do křesťanského skauta, kde jsem se poprvé seznámila s lidmi, kteří nejen chodili do kostela, ale praktikovali svou víru i větším zájmem o druhé, což mě zaujalo a později jsem se rozhodla, že se nechám pokřtít a budu součástí tohoto okruhu lidí.

Víra je pro mě vědomí, že existuje něco, co mě přesahuje, Někdo, kdo je nad tímto světem a ví o všem, o všech. Ví dokonce i o mně. Nejsem jen kapka v moři nebo zrnko písku. Je tu někdo, kdo mě zná osobně, kdo jde se mnou, vedle mě a přede mnou, vede mě nebo mě pouští, ale pořád o mě ví.

Je to Někdo, komu bych chtěla rozumět nebo se mu podobat, přesto se před ním často skrývám nebo dělám, že Ho neslyším.

Být křesťanem pro mě znamená klást na první místo Boha a bližního svého. Dodržování desatera. Uznávat hodnoty, které jsou v souladu s Božím zákonem a milosrdenstvím, hodnoty, které mi pomáhají překonávat všechny mé záporné povahové vlastnosti a špatné vzory z rodiny.

V čem spatřuješ největší přínos víry?

Největším přínosem víry je pro mě to, že jsem prožila svou pubertu v křesťanském prostředí a vzala jsem si věřícího manžela a mám tu milost vychovávat své děti v křesťanských hodnotách.

Jak vnímáš svoji profesi učitelky v mateřské škole?

Vnímám ji jako poslání, povolání, které mám už od útlého věku. Vždy jsem někoho vedla, hlídala a něco učila.

Víra ovlivňuje mou profesi například tím, že se snažím vést děti kurčitým hodnotám, například k odpuštění, k usmíření, k upřednostňování druhého před sebou. Také když jedním s rodiči, snažím se k nim přistupovat pokorně a chápavě, neodsuzovat je. V dětech se snažím vidět to dobré a pomáhat jim aby to samé viděli na sobě i na druhých.

Víra mi také umožňuje zamýšlet se hlouběji nad mými myšlenkami, slovy i skutky a snažit se je změnit, je to pro mě hlubší motivace přiblížit se svým jednáním Někomu, kdo je nade mnou.

Co pokládáš ve výchově za důležité?

Ve výchově pokládám za důležité právě morální hodnoty a chování dítěte, vzájemné vztahy. To znamená, že je pro mě důležitější, jak se k sobě děti navzájem chovají ve skupině, protože dle mého názoru, pokud se děti k sobě umí pěkně chovat a spolupracovat, navzájem si pomáhat je to skvělé podnětné prostředí k tomu, aby se dětem mohly předávat zkušenosti, vědomosti, dovednosti a návyky.

Tvůj věk a délka pedagogické praxe?

Jako učitelka v mateřské škole pracuji pět let. Je mi 29let.

Oblíbený verš?

Dítky, nemilujme pouhým slovem, ale opravdový, činem. (1. list Janův 3:18)

Rozhovor č. 7 (služba dětem v nedělní škole, *nevidomá*)

Jarmilko, vím, že jsi věřící. Co pro tebe víra znamená?

víra pro můj život znamená dar, požehnání, úlevu a sílu. Být křesťankou pro mne znamená nechovat se a nemluvit tak, jak je vlastní tomuto světu, ale žít pod vlivem Božího slova a Boží lásky.

Kdy ses stala křesťankou?

Křesťankou jsem se s Boží milostí stala ve svých 23. letech. Semínko víry do mého srdce zasela příkladným životem má babička. Přestože po boku mého dědečka neměla lehký a pěkný život, svého muže měla v úctě, dokázala mu odpustit i nevěru a nemanželské dítě a když byl dědeček nemocný, s láskou se o něho postarala. Babička se za něho, za své děti a vnoučata pravidelně modlila. Měla nás všechny moc ráda. O trojjediném Bohu mi vždy, když to bylo možné, vyprávěla a vedla mě k němu. Můj tatínek byl státním zaměstnancem a za minulého režimu se praktikující víra odsuzovala a nebyla slučitelná s tatínkovou profesí. Měla jsem tedy od svého otce zákaz o Bohu s kýmkoliv mluvit.

Po jedenácti letech již dospělá a šťastně vdaná jsem ve chvílích bez manžela pociťovala smutek a prázdnotu. Manžel se o mne vždy, jako o nevidomou ženu velmi hezky staral a stará a se vším pomáhal a pomáhá. On však dojížděl do práce a já jsem bývala doma sama. V tu dobu jsme s manželem poznali upřímně věřící manžele, kteří převzali pomyslnou babiččinu duchovní štafetu a s Boží pomocí mne dovedli k osobnímu přesvědčení vydat svůj život a srdce Pánu Ježíši.

Jarmilko, ty ses nevidomá nenarodila, že?

Narodila jsem se jako zdravé dítě s vrozenou vadou tzv. degenerace sítnice. Tato vada s u mě projevila v 8 letech. Zrak mi zeslábnul, ale stále jsem byla schopná s pomocí speciálních brýlí číst černotisk, mohla jsem psát, jezdit na kole a nepotřebovala jsem bílou hůl. Bylo to v roce 1984 a tehdy v našem školství nebyla možná integrace. Proto jsem byla umístěna do internátní školy v Praze pro děti se zbytky zraku. Po dokončení ZŠ, jsem studovala střední školu v Jedličkově ústavu, obor rodinná škola. Toužila jsem pracovat v MŠ, avšak respektovala jsem názor paní ředitelky, že ze zdravotních důvodů mě nemůže zaměstnat. Když mi bylo 22 let, přišla druhá vlna, kdy se můj zrak rapidně zhoršil tak, že od té doby vidím pouze světlo, tmu a stíny. Právě v tomto nelehkém čase jsem si vzpomněla na vyprávění o Bohu od své babičky, zároveň mi Bůh poslal do cesty již zmíněné manžele s upřímně věřícím a laskavým srdcem. Rozhodla jsem se vydat svůj život do rukou Pána Ježíše Krista a pro své okolí jsem se na důkaz tohoto rozhodnutí nechala pokřtít.

Jak jsi to tehdy prožívala?

Bylo to úžasné! Ve světle Pána Ježíše jsem poznala pravý stav svého bídného a zašpiněného srdce hříchem. Uviděla jsem svou pýchu, domýšlivost, okázalost, hněv a neochotu odpouštět a sklony se litovat. Začala jsem podle Božího slova své chyby a viny upřímně pod vlivem a vedení Božího ducha před Pánem Ježíšem v slzách vyznávat, litovat jich a prosila jsem o nové srdce naplněné Boží láskou. Poznala jsem, že abych mohla odolávat pokušením, tlakům a nástrahám tohoto světa, tak „musím“ žít s pánem Ježíšem.

Pán Ježíš se stal průvodcem mého života a vyznávám, že i neoddělitelnou součástí mého života. Jako nevidomá žena se v něm mohu stále radovat. On je světlem mého nitra, on je má síla, on o mne i mou rodinu pečuje a chrání nás.

V Bohu se tedy stále raduješ. Jsou chvíle, kdy tě přesto přepadne smutek?

Ano, těžké chvíle, které mě uváděly do smutku, pro mě byly, když se nám narodila dcera, která je díky Pánu Bohu zdravá a tělesně i duševně se přirozeně vyvíjí. Když byla v batolecím a mladším předškolním věku a já jsem se s ní začala chodit do dětského kolektivu, například na hřiště, do mateřských školek pro maminky, na sáňkovačku a podobně, tak jsem často pociťovala lítost, že na ni nevidím a mívala jsem právě pocity smutku a občas jsem si i poplakala.

Prožívala jsi sebelítost?

To ne. Po mém obrácení k Pánu Ježíši jsem u sebe vnímala skrze Boží lásku změny v myšlení, mluvení a jednání. Boží moc mě postupně uzdravovala i ze sebelítosti. Když jsem se přistihla, že bych tyto tendence měla, hned jsem vnitřně vnímala, že tím zarmucuji Pána Boha, což jsem nechtěla a nechci a zároveň to byl sám Duch svatý, který mě vždy posílil a pomohl mi v těchto chvílích svou láskou vše překonat. Dar spásy je pro mě vším.

Jaký by byl dnes tvůj život bez víry?

To si vůbec neumím představit. Jedno vím jistě. Neměla bych tolik úžasných křesťanských přátel, můj život by postrádal pravý smysl bez služby pro Pána Ježíše a jistě bych nebyla tak radostným a vděčným

člověkem. Bez křesťanské víry bych propadala úzkostným stavům, obavám a podléhala bych strachu. Myslím, že bych ze strachu z úrazu bez lidské pomoci možná ani neopustila byt.

Jarmilko, zmínila jsi službu pro Pána Ježíše? Můžeš upřesnit?

Mé srdce celé touží po spáse duší v mé milované rodině a po spáse všech lidí. S nadějí se za všechny lidi modlím. Praktickou službou je vyučování v nedělní škole, návštěva starších a starých lidí v domovech důchodců a individuální návštěvy nemocných členů našeho sboru. S naším bratrem kazatelem ráda jezdím do sociálního zařízení pro zaléčené schizofreniky.

S úžasem sleduji, s jakou radostí chválí Boha a jak Bůh s nimi jedná. S velikou chutí ráda zpívám, a tak s bratřími a sestrami našeho společenství v písních chválím a ctím Boha. Ráda se setkávám s lidmi a povídám si s nimi. Mě to velice těší a obohacuje...

Jsi maminka 12leté dcerky, jak vnímáš tuto svoji roli?

Ano, Bůh mne a mého muže obdaroval krásnou a zdravou dcerou. Je pro mne velkou ctí být maminkou. Nesmírně děkuji Pánu Ježíši, že mne posiluje a pomáhá mi s výchovou dcerušky. Neumím si představit, že bych se za své dítě nemohla modlit, odevzdávat ji do Božích rukou, žehnat ji a vést ji k trojjedinému Bohu. Toužím být svému dítěti tou nejlepší maminkou, ale dobře vím, že bych jí bez víry v Boží moc a naději nebyla. Uvědomuji si, že dětská duše je velmi křehká, citlivá a zranitelná. Dítě je dar a požehnání. Je důležité mít je v úctě a respektovat ho.

Sloužíš také v nedělní škole mládeži, jak vnímáš toto poslání?

Duchovní vedení a vyučování v křesťanském společenství je také velmi odpovědným a důležitým úkolem. Jako jedna z vyučujících nedělní školy mám radost z každého dítěte, které do křesťanského společenství patří. Ani v této roli by to bez modliteb a příležitostných půstů nešlo. Vnímám, že když děti vycítí, že jsou přijímány se svými chybami a nacházejí slova povzbuzení, rády za mnou přicházejí. Není pokořující před dětmi přiznat také své chyby a nasměrovat je ke stejnému zdroji Boží pomoci, ke kterému sama ráda přicházím. Jsem vděčná, že si mne Bůh pro tuto službu dětem používá a skrze má ústa i můj život je touží formovat a vést k sobě. Je mým vroucím přáním, aby z Boží milosti má dcera a děti v nedělní škole s upřímnou radostí a důvěrou vydali své životy Pánu Ježíši Kristu. S ochotou ho ctily, poslouchaly a věrně následovaly. S Pánem Bohem jsou naše životy naplněné a šťastné každý den.

Jak Jarmilko vnímáš, že u dětí, zvláště právě v tomto věku začínající puberty vítězí někdy duch vzdoru a sobectví?

Musíme si uvědomit, že svět, ve kterém žijeme, nabízí spoustu věcí, které jsou pro děti přitažlivé a lákavé. Právě v čase, kdy u dětí probíhají fyziologicky změny a děti začínají dospívat, světské takzvané vzory a modely jsou pro ně přitažlivé. Otázkou však je, jestli ti, kteří je inspirují, jsou skutečně následování hodní. Sama při výchově své dcery děkuji Pánu Bohu, že pro její mysl a srdce mohu prosit o ducha moudrosti, který by ji vedl a ukazoval co je dobré, správné a naopak co je marnivé a škodí její duši. I má dcera mě má často za nemoderní, neznající dnešní dobu a má tendence se se mnou hádat. Já však z Božího slova vím, že zatím stojí satan, který jí chce mít v moci zla. A tak je pro mne úlevou, že tuto pravdu znám. Pán Ježíš na Golgathě svou obětí a zmrtvýchvstáním zvítězil nad smrtí a porazil zlo. Když tedy z Boží milosti o této radostné zprávě vím, toužím z ní vycházet. Kdo tedy jiný by se měl za mou dceru a za děti Pánem Bohem svěřené do nedělní školy modlit, než jejich rodiče a bratři a sestry v Pánu Ježíši Kristu. Není to vůbec jednoduché! Pán Bůh mě učinil maminkou a svěřil mi úkol výchovy, já však sama vnímám, že se sama Pánem Bohem pro tento úkol musím učit pokoře, trpělivosti, sebezapření. Zkrátka se nechat sama vychovávat a prosit o moudrost pro svého muže i pro sebe. Bůh si nás touží používat, ale jedině on sám je ten, který má tu moc obrátit dětské myšlení a srdce k sobě samému. Jeden z bratří kazatelů nám kdysi pověděl: vychovávat a formovat děti je nejtěžší úkol, je to na dlouhou cestu, ale vyplatí se to.

Co tedy pokládáš ve výchově za nejdůležitější?

Upřímný zájem o dítě, hodně si s ním povídat, snažit se nacházet různé alternativy, jak společně trávit čas, být vzorem a snažit se nemoralizovat.

Jarmilko, je něco, na co jsem se netázala, souvisí to s tématem rozhovoru a ráda bys to doplnila?

Jsem si jistá, že i díky víře v Boží lásku, je mi ctí, že mohu děti i lidi milovat, tak jako Bůh miluje mě. Není potřeba být přecitlivělý a vztahovačný na své dítě. Bible nás varuje, před pomluvami, posuzováním a souzením druhých lidí. Právě v Pánu Ježíši Kristu přišla na svět lidem milost, láska a odpuštění. Každý z nás jsme originálem. Vysvětlím to. Všemohoucí Bůh, když tvořil svět, například nebe, slunce, měsíc, hvězdy, Zemi a vše, co na ní patří, tvořil slovem. Ale když tvořil člověka, tvořil ho vlastníma rukama. Proto ta originalita. Každý máme nějakou svou povahu a podstatu. Proto je nám darem, když umíme

a dokážeme jeden druhého takto přijímat, snášet se a mít se rádi. Vždyť sám Pán Ježíš řekl, nikdo není bez viny.

Máš ještě nějaké oblíbené verše?

Mám. „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi“ (Mt 7,12)

Mám také ráda zaslíbení,

„Budete-li mne o něco prosit ve jménu mém, já to učiním.“ (Jan 14, 14)

Toto zaslíbení mi dává naději pro vyslyšenou prosbu

Tvůj věk a délka služby dětem v církvi? 41let, přibližně 16let

Rozhovor č. 8 (učitelka AJ, služba dětem v církvi)

Vím, že jsi věřící. Co pro tebe víra znamená? Co pro tebe znamená být křesťan?

Uvěřila jsem zřejmě hlavně díky své tetě, která mi od malička o Bohu vyprávěla, zpívala mi chvály s kytarou a brala mě do kostela na bohoslužby. Sama jsem začala chodit do metodistického sboru v Plzni, kam mě ona předtím brala s sebou, když jsem začala studovat VŠ a přestěhovala se do Plzně. V té době, v roce 1994, došlo i k mému znovuzrození. Nebyl to jeden okamžik, ale postupný proces.

Víra pro mě znamená, že se můžu spolehnout a cele důvěřovat Někomu, kdo tady je v každém okamžiku mého života nepohybný, pořád stejný, pevný bod, Někdo, kdo za mě bojuje, vždycky stojí při mě a nemusím Mu nic dokazovat, nemusím si předem nic zasloužit.

Být křesťan pro mě znamená nést Ježíšovu podobu v tomto světě, jít proti proudu, nazývat věci pravými jmény, milovat a odpouštět, nesoudit a nést naději tam, kde ji lidským zrakem nevidíme. A je to taky proces vnitřní proměny skrze Ducha svatého, ořezávání a pročišťování, aby žil Ježíš ve mně a skrze mě.

Jak tě víra ovlivňuje?

Tak, že se snažím objevovat a rozvíjet svá obdarování. Snažím se stát ve vztazích otevřeně, pravdivě, dostát svým závazkům v rodině i v práci i víc než se očekává. Jsou pro mě důležitější lidé než věci nebo peníze. Snažím se vidět krásu stvoření a být vděčná za maličkosti. Bojuju, abych se viděla Božíma očima, abych poznala svoji identitu Božího dítěte a prošla si uzdravením ze všech minulých zranění nebo deformací z dětství. Snažím se rozhodovat o svém životě a jen nenechat okolnosti, aby rozhodovaly za mě. Učím se být jiná než ostatní, dorůstat do ženy, kterou mě Bůh chce mít.

Jitko, mohla by ses podělit o nějaké uzdravení z dob dětství nebo dospívání?

To úplně nejde, protože to je zas nějaký proces, který ještě není u konce. Ale týká se to vztahu k sobě (jak moc se mám nebo nemám ráda, jak moc si sama sebe vážím nebo nevážím) i vztahu k ostatním (je pro mě těžké nehlédět na to, co si myslí ostatní; učím se pracovat s pochybnostmi, s tím, když mají lidé kolem jiný názor a posuzují; učím se nebát konfliktů). Učím se nebát odmítnutí.

V čem spatřuješ největší přínos víry?

Největší přínos víry vidím v tom, že nic není beznadějně. Že v každé situaci bez výjimky mám neotřesitelnou naději, že Bůh všechno obrací na dobré těm, kdo ho milují a spoléhají na Jeho pomoc.

Jak vnímáš své povolání?

Vždycky jsem si myslela, že mám povolání sloužit dětem a že to je na doživotí. Teď mám spíš pocit, že služba a povolání k dětem bylo jen na určité období cca 15-20 let. Sloužila jsem v nedělní besídce, jezdila na tábory jako vedoucí, učila na církevním gymnáziu a vím, že jsem tam všude měla být. Teď jsem už jedenáct let maminka a to je další moje povolání. Nicméně jako to hlavní a zřejmě napořád vnímám to, že jsem učitelka. Objevila jsem, že mám dar učit a nějakým způsobem ho rozvíjím. Je to povolání, do kterého se nemusím nutit, baví mě to, je to moje přirozenost. Teď momentálně se to týká dospělých a angličtiny, ale vyhlížím, jestli se to časem nepřeklopí také do jiných oblastí.

Rozvíjíš své potenciality, řečeno ústy psychologů... Do jakých oblastí, smím-li se zeptat?

Teoreticky by to mohla být oblast vzdělávání mladších školních dětí (Daniel bude za dva roky před první třídou), příprava dětí nebo dospělých na Cambridžské zkoušky, předmětné lekce pro besídkové děti nebo dokonce i biblické vyučování dospělých (to ale píšu s velkou bázňí).

Máš oblíbený verš?

Jan 3:36 „Kdo věří v Syna, má život věčný. Kdo Syna odmítá, neuzří život, ale hněv Boží na něm zůstává.“

Prosím ještě tvůj věk a délku vykonávání pedagogické praxe

42 let, od 15 let vedoucí na táborech, od 19 let služba v nedělní besídce, klubech, 7 let učitelka na gymnáziu, 5 let domácí škola se dvěma staršími syny, 6 let lektorka v jazykové škole

Rozhovor č. 9 (služba dětem v církvi)

Pavle, co pro tebe znamená víra?

Být křesťan je pro mne darem, milostí od Boha, že skrze oběť Ježíše Krista jsou moje hříchy odpuštěny, že i pro mne platí nabídka věčného života a že se mohu nazývat Božím dítětem. Víra pro mne znamená ujištění Boží přítomnosti, ochrany, je to něco, skrze co komunikuji s Bohem, přijímám od něj úkoly, vedení, víra mi pomáhá přijímat Boží slovo v Bibli jako osobní pokyny a povzbuzení od Boha.

Od kdy jsi věřící?

Já jsem se stal křesťanem v roce 1990. Nejprve jsem přijal pozvání na shromáždění křesťanů, kde zpívali písně, byla nějaká svědectví o životě křesťanů s Bohem a mj. zaznělo pozvání na kurz Základy učení Bible. Na tomto kurzu jsem se rozhodl, že se obrátím k Bohu, nechám se pokřtít a následně mne církev přijala za člena.

Od koho jsi přijal toto pozvání na shromáždění křesťanů?

Maminka si všimla letáčku v tramvaji několik týdnů před shromážděním a řekla mi o tom.

Maminka se sama o víru zajímala? Měla pocit, že ti v té době něco chybí?

Nemyslím ani jedno ani druhé. Její maminka, moje babička byla členkou Českobratrské církve evangelické. Do kostela jsme sice nechodili, ale těsně po revoluci jí zřejmě toto shromáždění členů ECM zaujalo.

Jak víra ovlivnila, ovlivňuje a bude ovlivňovat tvou osobnost?

Vírou přijímám, že jsem Kristův následovník, vírou žiji svůj každodenní život se svými snahami, prohami, nepohodou a s modlitbou, aby byl Bůh se mnou spokojen. Důležité je pro ne to, co chci já, ale co chce Kristus. V tomto smyslu se snažím umenšovat svoji osobnost, aby Kristus mohl růst, on aby byl oslaven.

V čem spatřuješ největší přínos víry?

Přínos víry vnímám v možnosti žít svůj život s Bohem – vnímat Boží dary, jeho povolání, lásku, vedení, přítomnost, odpuštění, nápady...

Dovedeš si dnes představit svůj život bez víry? Jaký by asi byl?

Je možné, že bych byl vystudovaný inženýr chemie a dost možná bych pracoval v nějaké laboratoři. Považuji za vysoce pravděpodobné, že kvůli své vadě řeči bych nepracoval s dětmi ani jako dobrovolník, na plný úvazek už teprve ne.

Tvou vadu řeči jsem nikdy nezaznamenala...

To asi mnozí v současné době. Ale před nástupem do první třídy jsem se na prázdninovém pobytu u příbuzných nechtěně naučil tak moc koktat, že jsem nebyl schopen plynule vyslovit jakékoli slovo. Prázdniny mezi 1. a 2. třídou jsem strávil na foniatrii v Praze. Ještě v dospělosti jsem kvůli tomu v několika měsících navštěvoval logopeda. Navíc můj druhý kazatel trpěl podobnou řečí a i on to vnímal tak, že jako vada zraku je neslučitelná s vykonáváním povolání pilota letadla, tak vada řeči je neslučitelná s vykonáváním učitelství.

Jak nyní vnímáš své povolání pedagoga?

Několik let po svém obrácení jsem přijal, že Bůh chce, abych učil děti – nejprve jako dobrovolník v církvi, později na částečný i plný úvazek pomocníka kazatele zodpovědného za práci s dětmi ve farnostech. Mojí velkou touhou kromě nedělních oddělených programů pro děti během bohoslužeb bylo mít přestýdenní kluby pro děti ze sídliště, kde žiji. Až s postavením kostela se toto mohlo začít realizovat. Kromě toho do mojí náplně práce spadají i programy pro náctileté. Přestože pořád vnímám své povolání sloužit dětem, zdá se, že moje onemocnění (postupující artróza kyčlí) ale stojí proti tomu. Kromě dětí pracuji i jako koordinátor vzdělávacího kurzu pro učitele nedělních škol, docházím s programy do křesťanské mateřské školy, do minulého roku jsem se podílel na letních táborech ...

Vím, že Tvá práce s dětmi je velmi požehnaná. Netušila jsem, že máš problémy s klouby. Rozumíš vždy Bohu a Jeho záměrům s námi?

Zda rozumím Bohu? To rozhodně ne. Snažím se žít životem víry – někdy to je boj s pochybnostmi, někdy vnímám shůry určité ujištění (třeba zrovna tu službu dětem), někdy je to pro mne velká neznámá – jako např. co dál v tomto období života.

Momentálně tedy procházíš těžkou zkouškou... Vezmu tě za slovo - Co tedy dál v tomto období života?

Přijde mi, že Pán ukazuje na pár kroků dopředu a čeká, zdali je uděláme. Zatím budu pokračovat v práci s dětmi ve farnosti. Ale s odlukou se snižují příspěvky od státu a navyšují příspěvky od sboru – nejen na faráře, ale i na oba pracovníky – mne a kolegyni. Otázka, jak dlouho to sbor utáhne. Do toho jsem byl vedením sboru povzbuzen, abych si dodělal pedagogické vzdělání – nevím, zdali s cílem najít si práci pedagoga mimo sbor nebo třeba zastřešit školičku, která se možná časem osamostatní....?

Vrátím se ještě zpět... Nelituješ, že ses nestal inženýrem chemie?

To rozhodně ne. Mám skvělou manželku a primové syny. To bych např. určitě neměl, kdybych nebyl v církvi a neměl tuto službu, protože s manželkou jsme se více seznámili právě při službě dětem (besídka, tábory). Navíc bych minul Boží vůli a to by se určitě projevilo nějakým pocitem nenaplnění, míjení „vyššího principu“, možná marným hledáním smyslu... „Kompenzuji“ si to dvěma blízkými přáteli z církve – jeden je inženýr chemie, kmotr mého syna, druhý je vědec pracující s lasery na univerzitě, ten je také kmotrem mého staršího syna ☺ Oba jsou skvělí bratři a kamarádi, se kterými úzce spolupracuji.

Jako pedagog i jako otec třech synů, pokládáš za důležité zprostředkovat víru svým žákům, dětem?

Bible nás vyzývá, abychom zvěstovali evangelium, proto považuji za důležité, aby to křesťané dělali. Zvěstovat dětem bývá spojené s tím, že děti to přijímají mnohem méně kriticky než dospívající nebo dospělí. Také má profese mi to umožňuje. Za nejúčinnější způsob zvěstování považuji programy pro děti na sídlišti – několik let se nám to dařilo a v době „rozkvětu“, když jsme mezi paneláky organizovali dva kluby, přes týden jsme zvěstovali okolo 150 dětem za rok.

V čem vnímáš svou víru jako přínos pro práci s dětmi?

Víra mi v práci s dětmi pomáhá vytrvat, i když to pro moje zdravotní důvody není snadné. Také skrze víru přijímám posilu, povzbuzení, nápady...

Co považuješ ve výchově za důležité?

Ve výchově považuji za důležité, aby učitel měl vztah s Bohem, měl rád děti, byl povolán dětem sloužit, byl ochoten rozvíjet svoje obdarování.

Máš nějaké životní heslo?

Životní heslo nemám ☺ Kolegyně spoluvedoucí jednou přišla do dorostu s nápadem, aby si každý napsal, co by chtěl mít jako tvrzení na svém náhrobku – asi bych si tam nechal napsat: SNAHA BYLA. Na druhou stranu někdy se snažím docela málo, jak mi další (třeba důležitější) věci dovolí. Také jsem dost perfekcionista, což potvrzuje moji snahu, pečlivost, ale občas tím někomu lezu na nervy – možná i se svojí zákonickou náturou. Moje životní heslo je určitě dobrá otázka hodná zamýšlení – možná mi to za pár měsíců bude jasnější.

Co nějaký oblíbený biblický verš?

Hmm, zajímavá otázka –

Budte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec. (Matouš 5, 48)

Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne. (Matouš 16, 24)

Kdo říká, že v něm zůstává, musí žít tak, jak žil on. (1. Janův 2, 6)

Poslouchajte ty, kteří vás vedou, a podřizujte se jim, protože oni bdí nad vámi... (Židům 13, 17)

Koukám, že je to jakési soběstředné, ale na druhou stranu to asi opravdu vystihuje moji povahu.

Pavle, moc děkuji za rozhovor. Je ještě něco, co v rozhovoru nezaznělo a rád bys to sdělil?

Život s Bohem je zajímavý, někdy napínavý, určitě bych neměnil za život bez Boha. Bohu buď sláva!

Věk a délka vykonávání pedagogické praxe

Je mi 43 let a s dvěma ročními pauzami pracuji s dětmi od roku 1992.

Rozhovor č. 10 (pastor, také vedoucí mládeže v místním sboru)

Pavle, vím, že jsi věřící. Co pro tebe víra znamená?

V podstatě celý život. Protože já jsem věřící více méně od malička, vyrůstal jsem v křesťanské rodině, takže víra v Boha je pro mě úplně normální a přirozená. Ale v době, kdy jsem studoval na bohoslovecké fakultě, tak jsem prožil, že to není všechno, že k té víře patří ještě něco víc než jenom věřit, že je Bůh a chodit do kostela. A tehdy, pod nějakými vlivy jsem vydal Kristu svůj život a tady možná se to už začíná rýsovat, co ta víra pro mě znamená, protože podle knížek a všelijakého křesťanského učení jsem očekával, že najednou bude všechno jinak, ale já jsem se takhle modlil několikrát, ale nikdy se nic nestalo, nebo jsem nevnímal žádnou změnu, ale potom jsem prožil, na jedné křesťanské brigádě, potřebu své rozhodnutí také vyjádřit a pojmenovat před lidmi. Byl to zápas, ale vyznal jsem to před lidmi a od toho okamžiku začaly do mé víry přicházet určité jistoty a tady začíná má odpověď na tu otázku, co pro mě víra znamená

Co konkrétně jsi před lidmi vyznával tehdy? Konkrétně to, co jsem v té době často vyznával sám, že prosím Pána Boha, aby mi odpustil, že zvu Pána Ježíše do svého srdce, že mu svěřuji svůj další život, že se mu chci poddat, prostě ho přijmout jako Pána a Spasitele.

Poté co jsem to vyznal i nahlas, tak má víra se poté stala reálnou, přišla jistota Božího přijetí, odpuštění a věčného života. Lidsky řečeno, našel jsem smysl života. A myslím, že o tom křesťanská víra je, že to

není jen o nějakém učení nebo o církvi, nebo o účasti v církvi, ale skrze víru se Bůh stává smyslem života, který nemůže vzít ani smrt. Když chodím do domovů seniorů, tak tam vidím, co je hrozného na stáří. To, když má člověk smysl života už za sebou a čeká už jen na smrt. Takže takhle se to u mě odvíjelo. Vždycky pro mě víra byla spojená s charakterem. V některých církvích byl na to důraz, že strom poznáš po ovoci. Takže na jedné straně takové ty vnitřní hodnoty, jistota, na druhé straně změna života. Já jsem byl k tomu vychováván, ale pak přišel moment, kdy jsem se musel rozhodnout. Najdu v bibli: „To jste tak pošetilí? Začali jste žít z Ducha Božího, a teď spoléháte sami na sebe? Tak veliké věci jste prožili nadarmo? A kdyby jen nadarmo! Ten, který vám udílí Ducha a působí mezi vámi mocné činy, činí tak proto, že plníte zákon, nebo proto, že jste slyšeli a uvěřili?“ (galatským 3,5)

Stručně řečeno – zákon byl dozorce do té doby, než přišla víra. Vnímám jsem v mládí tu výchovu druhých lidí, která mně pomohla, že jsem došel k Pánu Ježíši, k tomu osobnímu rozhodnutí. Nejdřív jsem věřil kvůli rodičům, jako dítě. Bylo to pro mě samozřejmé. Až později se má víra dostala na osobní rovinu, že se stala mým rozhodnutím. S tou milostí jsem se mohl setkat i osobně. V bibli je důraz na to osobní pojetí víry. V příběhu o Samařance vyznávají její sousedé „Teď už věříme ne pro to, cos nám ty o něm řekla; sami jsme ho slyšeli a víme, že toto je opravdu Spasitel světa.“ (Jan 4,42)

Když vychováváme děti, musíme spoléhat na Boží pomoc. Bible mluví, že přísná výchova se zdá těžká a nepříjemná, ale z dlouhodobého hlediska, že je pozhnaná a důležitá. (židům12)

Zestručním to, přijímal jsem víru zvnějšku a někdy ne příliš dobrovolně jsem se tomu podřizoval, ale pak se stala mou součástí a smyslem života. Dnes už si neumím představit žít bez Boha.

Tenhle obrat proběhl tedy při tvém studiu na faráře?

U husitů se o obrácení nebo znovuzrození až tak nemluví, ale tím, že jsem na fakultě poznal Vendulku, začal jsem skrze ni poznávat i další aspekty víry, což mě přivedlo k obrácení.

Bylo to ještě před rokem 1989?

Ano, v letech 76-80, ještě za komunismu. A tam mi to začalo vlastně docházet. Jednou jsme byli u metodistů a jeden bratr za mnou po shromáždění přišel a ptal se: Jsi boží dítě? Já jsem to tak probíral ze všech stran a tehdy jsem mu asi nepříjemně odpověděl, že mu do toho nic není, praly se ve mně ty dva pohledy, že jako samozřejmě, za půl roku jsem měl být farář a na druhé straně, kdo to může říct, takhle suverénně, jo, jsem boží dítě... Tohle byly takové střípky, které se postupně skládaly a dovedly mě k tomu momentu vydání se. Ta nejistota, byla postupně nahrazována jistotou...

Takže jsi boží dítě?

No, určitě.

Máš tu jistotu.

Ano, další věcí je církev, společenství křesťanů. Můj život by byl úplně jiný bez Boha, ale tím, že jsem uvěřil, tak najednou mám takovou hodně širokou rodinu, ne jen příbuzné, ale věřící přátelé na všech místech, kudy jsme prošli. I to pro mě víra znamená.

Od té doby, co ses obrátil a prožíval tu jistotu osobní víry, ovlivnilo tě to nějak? Změnilo se něco?

Vnímám jsem to jako zápas. Mezi tím božím působením a tím lidským. Mé rozhodnutí pro Krista to nesejmulo, možná spíš zintenzivnilo, jak říká apoštol Pavel, tělo jde někdy proti duchu. Ale změnilo se to v tom, že tím motivem toho dobrého jednání není, abych nebyl potrestán, ale to, že nechci Boha zarmucovat, že se mu chci líbit, pak nastává proměna, posvěcení.

Nikdy jsi nelitoval povolání faráře?

Mockrát. Ale ne tak vážně, že bych od toho odešel. Ale takové chmury nebo tíseň přicházejí čas do času. Myslím, že to mívají lidé, kteří pracují s druhými lidmi. Učitelé, sociální pracovníci atd. Syndrom vyhoření. Třeba, když člověk nevidí výsledky, tak přichází pochybnosti, zda to vůbec má cenu. Ale často pak přichází povzbuzení. Je to podobné jako při výchově dětí... U toho faráře je to o to těžší, že ví, že jeho prostředky jsou omezené, ví, co by měl dělat, to hlavní však záleží na Bohu. Někdy je období, kdy se daří, kdy z lidského pohledu Bůh víc jedná a pak jsou doby takového sucha nebo pouště, kdy se jakoby nic neděje, ale Bůh očekává naši věrnost. Takže litoval - nelitoval. Byly momenty, kdy jsem si říkal: „Je mi tohle za potřebí?“ Ale já jsem nebyl vždy jen farář. Sedm let jsem pracoval na radnici. Ale vlastně i tam mě kolegové i klienti brali jako faráře. Jednak mě znali z minulosti, a nějakým způsobem je to něco jako stigma. Prostě se to s člověkem táhne jakoby pořád, ale na druhou stranu, je to fajn, pokud je vidět, že je člověk křesťan.

**Když se podíváš zpátky na život ve víře, mluvil si o obdobích, kdy Bůh jednal, pak o obdobích pouště...
Napadá tě nějaké konkrétní svědectví?**

Paradoxně, když Pán Bůh nejvíc jednal v mém životě nebo v mém okolí, tak to bylo hodně těžké. Ale zažívali jsme nejvíc zázraků, určitě. Začnu tím pozitivním... Já jsem byl husitský farář, ale probíhal tehdy dialog, jestli sbor v K....., který jsem vedl, je husitský nebo není a husitská církev nebo biskup došli k závěru, že bude lepší, pokud odejdeme od husitů, protože pod hlavičkou husitů děláme něco, co není úplně husitské – to vedení lidí ke Kristu, takové to osobní, důraz na křest, na víru.

To bylo pořád ještě v době před revolucí?

Ano, ale pak se to zlomilo do doby porevoluční. V letech 1987-1991. Sbor rostl, já jsem si uvědomil, jaká je to odpovědnost, uvědomil jsem si - ti lidé dělají to, co jim říkáš a víc než radost převládala bázeň, jak záleží na tom, co jim říkám. Oni si to samozřejmě srovnávali s Biblií..., ale všichni byli nově obrácení. Byla to taková banda „hipíků“, někteří brali i drogy... a najednou se pod vlivem Božího slova začali obracet a byli jako houby, toužili nasávat co nejvíce z Božího slova. Pro nás to bylo zároveň těžké období, málo času, pořád jsem byl jen mezi těmi lidmi, vrátím se ještě k těm zázrakům... Když jsem tedy skončil v té husitské církvi, věděl jsem, že chci opustit i faru, abych to tam neblokoval. My jsme tehdy neměli žádné bydlení. Měli jsme sice koupenu takovou ruinu v blízké vesnici, ale to nebylo k bydlení. Takže Vendulka šla bydlet s dětmi k rodičům do T....., to už jsme měli všechny tři, já jsem bydlel v garsonce u kluka ze sboru, který jezdil jen na víkendy a já na ty víkendy odjížděl za rodinou. Ale co chci říct, na podnájem jsme v té době nemysleli, nebyli peníze. A tehdy se stalo, že nás nějaký pan J.... naboural autem a nenahlásil to na pojišťovnu, já jsem si tedy na radnici našel jeho adresu, teď tam zvoním a sousedka: „Vy jdete na ten pronájem?“ Já jsem pak zjistil, že jsem se dostal na jinou adresu... Ale nedalo mi to, cítil jsem, že se něco rysuje, zpětně jsem se tam znovu vydal, dostal jsem kontakt od té sousedky. A nakonec jsme tam 2 roky bydleli. Byl to pěkný řadový domek se zahradou, garáží, skleníkem, tehdy za pár korun... Podobně to bylo se zaměstnáním, když jsem skončila jako farář,

Pavle promiň, vraťme se k tomu, jak jsi opustil husitskou církev, co bylo s lidmi, kteří kolem tebe uvěřili?

Já jediný jsem chtěl tehdy zůstat, církev tlačila na to, abychom odešli, ti lidé, kteří se obrátili, ti také chtěli odejít, třeba z důvodu té tradiční liturgie... Ale já jsem neměl ambice něco zakládat. Oni čekali více méně na to mé rozhodnutí, až skončím, tak to jsem udělal, oni ale chtěli nějak zůstat spolu. Když jsem v církvi začínal, chodilo do sboru 5-7 lidí, no a pak kolem 50 většinou mladých lidí. Bylo to obrovské nasazení. Já jsem si tehdy psal diář, kdy kdo uvěřil a třeba jsem si říkal, to je divný, tenhle týden ještě nikdo neuvěřil... Ta zbožnost byla jiná než klasická, takže se to tak vykrystalizovalo, že jsem v tom vedení zůstal, ale neměli jsme prostory, peníze, nic... lidé dávali desátky, ale stěhovali jsme se z místa na místo... Finančně to bylo pro mě náročné, tehdy přišel na mládež vedoucí sociálky a říkal, hele Pavle, nebyl by tady nějaký kluk, potřebujeme mezi nás mužského, máme jen ženy a ty se bojí na nějaká ta šetření do problematických rodin... No a já mu řekl, povím ti za týden, protože to bylo tak akorát ten týden, během kterého jsem měl skončit jako farář... No a za týden jsem se mu nabídl já sám, bylo výběrové řízení, zázrakem jsem byl vybrán, přestože jsem neměl o té problematice ani tušení, ale byl jsem jediný muž... Bylo to všechno tak přesně připravené, bral jsem to tehdy velmi osobně, že když člověku jde o Boží věci, tak se Pán Bůh přizná. Můj oblíbený verš je: „Hleďte nejprve království Boží a vše ostatní vám bude přidáno“. To jsem úplně hmatatelně tehdy zažíval, jak s tím bydlením, tak s tou prací. Takže až hmatatelné Boží vedení, zároveň tíha té služby, žádné soukromí, lidé se chodili modlit i k nám do bytu. Asi po roce jsme se připojili ke Křesťanským společenství, měl jsem s nimi dobré kontakty díky osobním vztahům.

V čem spatřuješ největší přínos víry obecně?

V téhle době se hodně hovoří o křesťanských základech evropské civilizace a mluví se o sociálních věcech o demokracii, kapitalismu, o prosperitě, to je vše spojeno s církví a s vírou, ale v podstatě se nemluví o Kristu. Tvrdíme sice, že stojíme na křesťanských kořenech, přitom Krista vytlačujeme někam na periferii. Přitom je to On, kdo se stal tím uhlínským kamenem, základem křesťanské víry, bez něj ani ty sociální vymoženosti, demokracie nejsou úplně funkční a smysluplné. Vidíme to třeba v politice, jak je vše lehce zneužitelné, jak je demokracie v podstatě bezbranná proti násilí, protože tím, jak má každý ta svá práva tak jich může zneužít pro svůj prospěch. Apoštol Pavel řekl: „Potom už není Řek a Žid, obřezaný a neobřezaný, barbar, divoch, otrok a svobodný – ale všechno a ve všech Kristus.“ (Koloským 3, 11) Jakmile se Kristus odstraní, zbytek nemůže fungovat. Jestli to tedy jde říct takhle obecně – Pán Ježíš. Také jsem jednou viděl video Billiho Grahama, odpovídá na otázku, jak to Bůh může dopustit všechna ta

utrpení, průšvihy, a on odpovídá, jakpak by ne, když jsme ho odstranili, ze škol, z rodin, a popisuje nedobré věci, které přichází, když Boha vytěsníme ze svého života.

To je teď taková otázka do pranice možná, jestli Evropa najde nový směr, jestli se vrátí ke Křesťanství, zda si uvědomí, z čeho ta demokracie vyrostla.

Takže stručně – Pán Ježíš – on je alfa i omega

Čím si vysvětluješ boží mlčení v dnešní době.

Těch důvodů je asi víc. Jsou období, třeba když byl prorok Samuel malý, je psáno: Boží slovo bylo vzácné, Pán Bůh jakoby nemluvil, ale Pán Bůh asi mluvit chce, chce jednat, jde spíš o to, nakolik my mu to dovolíme. Když to vezmu obecně, samozřejmě jsou i dnes upřímně věřící lidé, ale obecně církev v Evropě je hodně posvětštěná, souvisí s tím otázka konzumního života, i jako křesťané jsme si na to zvykli, na ten pohodlný život. Jeden můj známý jezdí na Ukrajinu, s humanitární pomocí a zároveň tam podporuje církev, káže tam a on říká, jaký je to propastný rozdíl sloužit zde nebo tam kousek za hranicemi, v té bídě, oni jezdí do těch romských osad. Tady se modlíme a nic se neděje, a tam popisoval mnohé zázraky uzdravování, prokazatelné. Také říkal, čím to je, že tady ne a tam ano, a dospívá k závěru, že Pán Bůh přichází na pomoc naší slabosti, když ho opravdu potřebujeme, tady mi je špatně a jdu k lékaři, nemám peníze, jdu na sociálku, málo spoléháme na Boha, máme vždy nějaké lidské řešení. Ale na mnoha místech na světě nezbyvá než spoléhat na Boha. Ta víra je tam o mnoho silnější. Lidé jsou odkázáni na Boha a on jedná. Takže to pokládám za jeden z důvodů, naši vlažnost. Ve světě probíhá dnes jedno z největších křesťanských probuzení, křesťanů přibývá geometrickou řadou, Islámu také, nadpoloviční většina všech lidí jsou tahle dvě náboženství, v Islámu je to proto, že mají hodně dětí, které se automaticky stávají také muslimy. Křesťané mají dětí méně a křesťanství roste tím, že se lidé obracejí ke Kristu jako ateisté, nebo třeba i muslimové. Takže se mluví o probuzení. Všude po světě, kromě Evropy.

V církvi děláš faráře a mimoto sloužíš také dětem. Jak vnímáš tohle své poslání?

Tak ono to spolu souvisí. Přemýšlím, kdybych nekázal, jestli bych vedl neděлку, nevím, já už jsem také starý... Ale je to hodně náročná práce s dětmi. Musíš mít mladého ducha, aby ses těm dětem dokázala přizpůsobit. Není to jednoduché, já mám v úterý dorost a po něm biblickou, z dorostu přijdu vyřízený a na biblické si odpočinu, ale vnímám to jako něco důležitého, a je to něco, co chce Ježíš. Nechat děti, aby přicházely k němu. Jsou statistiky, které prokazují, že drtivá většina lidí se stane křesťanem do 18let. 70%? Nevím to jistě. Je to proto, že mladí lidé hledají smysl života. Aniž by to tušili, hledají Boha. Alespoň z mého pohledu křesťana. Hledají něco, co je přesahuje. Protože jestliže je smysl života v majetku, v penězích, ve zdraví, v kariéře, tak to je něco, co pomíjí. Okolnosti někdy posunou smysl života jinam, například z majetku na zdraví. Ale v podstatě ani to zdraví není vrcholem spokojenosti a štěstí, protože jsou zdraví lidé a přesto nešťastní. Je něco víc, než zdraví, to je právě Bůh, víra, výhled k věčnosti a smysluplnosti lidského bytí, a to ty děti hledají. Tady je to o to těžší, že jsou malé skupinky křesťanů, a děti nemají věřící vrstevníky. Ale když se do dětí zasévají dobré věci, tak i když se na nějakou dobu jakoby ztratí, tak za nějakou dobu je šance návratu. Pán Bůh si může nějakou těžkou situaci v jejich životě použít k tomu, aby se jim připomněl. Křesťanská výchova, obecně dobrá výchova, má ten aspekt, že děti si můžou ušetřit komplikace ve svém životě, pokud poslechnou své vychovatele. Princip výchovy je ten, že chceme, aby nás děti poslouchaly a pokud možno, aby naše hodnoty přijaly za své. Aby se bez naší přítomnosti rozhodovali tak, jak by se rozhodli, když jsme s nimi. To je podstata úspěšné výchovy. Že to dítě, nebo ten, koho vychováváme, přijme naše hodnoty za své natolik, že je zastává i bez nás. To bych chtěl, aby to o nás o křesťanech platilo. Také Pán Ježíš odešel, je v nebi, ale přeje si, aby my jsme žili tak, jako by stál vedle nás. On tam v Duchu svatém také stojí, ale nevidíme ho, někdy na to zapomínáme, nevnímáme jeho blízkost. Jako v té výchově, že kéž by děti přijaly naše hodnoty, za předpokladu, že naše hodnoty jsou dobré, za své. Je důležité, aby nabízené hodnoty v rodinách, v školství byly dobré, to je zase ta víra, jak se pozná dobrá hodnota, jestli je to, to, co já si myslím, že je dobré, nebo to, co si myslí většina lidí ve společnosti nebo co si myslí Bůh. Koresponduje mi to s tím, že Bible má pravdu, že základní hodnoty jsou v ní obsaženy. Nenaždu tam, kolik hodin má být dítě na internetu, dá se tam vyčíst, jak má vypadat život toho dítěte, a s tím pak souvisí ta dobrá teologie za těch 2000let, jak zpracovává podněty ze současnosti, jak správně reagovat. Víra spolupracuje s psychologií, se sociálními vědami, ale neměla by opustit svoje základy.

Za nejdůležitější tedy pokládáš ve výchově přijetí těch našich hodnot?

Ano, nejprve výchova rodičů, pak moje osobní výchova a to se promítá do výchovy těch dalších. Pavel říká Timoteovi: "Co jsi ode mě přijal před mnohými svědky, svěř to dalším lidem, kteří budou schopni učít jiné. Hovoří se vlastně o čtyřech generacích, nebo skupinách lidí... Tak se evangelium šíří. Člověk,

který víru přijme, má touhu zprostředkovat ji dalším. Je tam však omezení, já nezajistím, aby ten druhý uvěřil, ale myslím, že jako rodiče, nebo v církvi něco můžeme udělat.

A když v té pubertě se tomu vzpírají?

Je důležité hledět k cíli, kam chci dítě dovést. Třeba u nás, máme tři dospělé děti, cílem bylo, aby z nich vyrostli zralí lidé, osobnosti, které obstojí ve světě. Je to běh na dlouhou trať. Člověk se modlí a hledá odpovědi v těch konkrétních situacích. Ze dne na den. Někdy je situace těžká, člověk vidí jen na krok, ale ten výhled by se neměl ztratit. Kam chceme děti dovést. Pokud jsme upřímní a modlíme se za ně, to je hodně důležité a snažíme se jim předat ne pokrytecky ty své hodnoty. Nejhorší by pak bylo, kdyby děti zjistily, že rodiče něco povídají, ale sami podle toho nežijí... Mluví o Bohu v neděli a doma žijí bez Boha. Tím jim moc ubližujeme, je tedy důležité žít křesťanský život reálně. Být připraven se dětem i Bohu umět omluvit, protože jako křesťané stále chybujeme, hřešíme, děti potřebují vidět, že i rodiče, kteří jsou pro ně autoritou, se někdy mohou seknout, ale dokáží to přiznat. Proto si myslím, že je to do budoucna pro děti hodně cenné. Vždycky jsem toužil po tom, abychom s dětmi mohli zůstat přáteli i až budou dospělí, až budou mít své rodiny... Aby se ty vztahy nezpřetrhaly. Pubertu vidím jako zatěžkávací zkoušku pro rodiče i pro děti. Myslím, že už v té pubertě se může rodit něco jako přátelství, tam se láme ta poslušnost – budeš dělat to, co chci já, ale ten člověk objevuje určité svobody, limity rodičovské výchovy a časté je, že vzdor převládá v téhle době. Náš Daniel vždycky říkal: hlavně chci být jiný než vy. On nevěděl jaký, ale jiný. Nesvázaný církví, křesťanstvím,... ale jsem rád, že se v tomto případě naplnilo to, co říkal Komenský: "Věřím, že po přejití bouří vichřic hněvu, vláda věcí tvých k tobě se navrátí ó lide český." Dcery se od Boha nevzdálily a syn se k němu vrátil. Vzal si vlastně nevěřící dívku, která uvěřila a přivedla ho zpátky k Bohu. Takže Pán si může použít úplně všechno. Cením si hezkých vztahů. Snad naše děti poznaly, že přes kopance, které jsme udělali, jsme měli dobrý úmysl je dovést k samostatné osobní víře. (poslední záznam rozhovoru se nenahrál)

Prosím na závěr tvůj věk a délku praxe práce s dětmi...

Letos mi bude 60. Od svých 25 let jsem farářem. Kromě sedmi let, kdy jsem pracoval na sociálce. Na každé farnosti byla větší, či menší skupina dětí, případně mládeže. Takže je to asi 35 let.

Rozhovor č. 11 (učitel ZŠ, nyní v penzi)

(P: Pavel, M: Maruška, manželka Pavla, která náš rozhovor doplňovala)

Pavle, vím, že jsi věřící, co pro tebe víra znamená?

Pro mě víra znamená vlastně všechno, protože bez víry si svůj život vůbec neumím představit.

Narodil ses do věřící rodiny?

Narodil jsem se do věřící rodiny, ano. Tatínek byl evangelický farář, takže jsem veden už od útlého dětství. A přestože jsem neměl takové problémy, jako někdo má, v té době puberty, třeba že odchází od víry, tak to jsem tedy neměl, tak na druhou stranu ta víra byla tehdy taková ne skutečná, nebyla upřímná, opravdová, prostě jsem nebyl obrácen. K tomu obrácení došlo potom později, až na vojně.

Klidně můžeš popsat podrobněji, jak k tomu došlo...

Potkal jsem tehdy bratra kazatele, on šel z nádraží, nebyl to náš kazatel, ale náš příbuzný... On předpokládal, že jdu do sboru, chodil jsem tam jinak pravidelně. A protože zrovna tehdy dávali film „Dítě potřebuje lásku“, tak jsem mu řekl, že nejdu do sboru, že jdu do toho kina.

On to tehdy přešel, přesto jsem cítil, že bych neměl, tak se ve mně ozvalo svědomí a druhý den, já jsem dělal v kanceláři na vojně, tak jsem si vzal Bibli potom, protože jsem cítil, že musím něco říct nebo udělat, něco že se musí změnit.

Šel jsem na půdu, kde jsme měli archiv, ten jsem odemkl, tam jsem se modlil a prožil to své obrácení k Bohu. Vydal svůj život do rukou Pána Ježíše.

Zeptám se, tví rodiče byli také obrácení věřící?

Ano, ti byli oba obrácení, tatínek i maminka.

No a po té události v kasárnách, jsem šel ještě do sboru a tam jsme se znovu modlili s bratrem kazatelem u nich v bytě, svěřil jsem se mu s tím, hovořili jsme a modlili jsme se spolu společně... Od té doby se pokládám za opravdově věřícího, obráceného křesťana.

Jak jsi to prožíval?

Byl to spíš pozvolný proces, ale změna určitá byla. Byl jsem odvážnější a jistější ve víře. Po obrácení jsem zval například i kluky z vojny do shromáždění, chodili tam se mnou, mohl jsem jim svědčit.

Zaznamenal jsi i nějakou změnu u sebe?

Ano, ale abych řekl pravdu, tím, jak jsem byl veden již od mala, tak jsem více méně do toho obrácení dorostl, pociťoval jsem, že to odevzdání je to, co mi chybělo.

M: Řekni, jak tam jsme se poznali.

P: Ano, na vojně jsme se poznali s Maruškou, to byla také křesťanka. Jsme každý z jiného kouta republiky. Takto nás Bůh spojil. Já jsem přešel od evangelíků k církvi jednoty bratrské. Po dohodě s tatínkem. Když jsem to tatínkovi řekl, jak to je, tak on na to: já z toho mám jediné radost.

M: Obě církve jsou si podobné, ale v té naší se staneš členem, až když sama prožiješ obrácení, vyznáš to před lidmi a necháš se pokřtít... Dětem se vyprošuje jen požehnání, až když se sami rozhodnou, nechají se pokřtít. U nás přímo v rodině jsme mívali shromáždění a maminka tam sevangelizovala celou vesnici. Maminka s tatínkem byli ohromní modlitebníci. Nikdy nám nic nezakazovali, žádné radovánky, zábavy nebo tak, ale nás nikdy nenapadlo, abychom řekli, my tam půjdem.

Když jsme se s Pavlem poznali, bylo mi 15let.

A kdy ses vdávala, Maruško?

M: Ve dvaceti. Chodili jsme spolu přes čtyři roky, nebylo mi ještě šestnáct, když jsme se poznali, to bylo taky pozdvižení, vid? Nebyla jsem zrovna vyzrálá,

P: Její maminka říkala, nedám ti ji dřív, než jí bude 20 a brali jsme se a až druhý den bylo pak Marušce 20.

M: U nás bývalo každou neděli shromáždění a maminka tam zvala kazatele, tak nikdy nás nechtěla pustit samotné k vaření, tak já jsem neuměla vařit. Maminka to myslela dobře, chtěla mě to ještě naučit, ale babička povídá, dala mi takovou kuchařku „Vaříme zdravě, chutně, hospodárně“ a naučila jsem se všechno.

P: Vaří výborně

.....

Pavle a jak ses dostal k povolání učitele?

Já jsem chtěl dělat archivnictví, dělal jsem zkoušky, udělal jsem, ale nebyl jsem přijat

Bylo to kvůli víře, že?

Určitě, tatínek byl farář. Přesto jsem to dělal druhý rok zas, zase mě nevzali, zdůvodnili to vždy, že zkoušky jsem udělal, ale pro velký počet uchazečů jsem nebyl přijat. No a potom zemřel ve vedlejší vesnici pan učitel a bráška mi o tom řekl. Já jsem měl jen Gymnázium. Tak jsem si zavolaal na okres a oni řekli že jo, že by mě rádi vzali, ale ne do té vesnice, ale jinam, tam jsem byl zatím prozatím do konce školního roku, na prvním stupni ZŠ, pak jsem skončil před prázdninami s tím, že jsem zkoušel ty zkoušky znovu na to archivnictví, kdy to zas nevyšlo. Pak mi volali zpátky z okresu, zda bych nastoupil zpět jako učitel, že mi zařídí dálkové studium z pedagogiky a psychologie. Tak jsem nastoupil jako učitel, pak byla vojna.

Po vojně byli tehdy tři možnosti, kam jít učit. Velmi jsme se za to modlili, co je Boží vůle a vyšla vesnice, kde jsem učil následujících 12 let. Děti tam chodili všichni na náboženství, kromě jednoho žáka, který měl maminku paní učitelku, ona se bála... Ta o mě věděla, takže už jsem měl škraloupek. Také jsem chodil pomáhat na faru, o prázdninách jsme opravovali kostel, přišlo nějaké udání,...

M: Tehdy byla chyba, my chodili do kostela pravidelně, jen v zimě, když byly děti malé, zůstával vždy jeden z nás s nimi doma, střídali jsme se. A jednou v neděli jsme zapomněli, že tam nebude farář, tak mně nenapadlo nic chytřejšího, byl asi rok 1970, v době normalizace, než lidi pozvat na bohoslužbu k nám do školy, ta byla hned vedle kostela. No a on to někdo udal...

P: Bylo to v neděli a ve středu přijel pan farář a říká, Pavle, vy jste tu měli bohoslužby? Ve škole? Já povídám jo, a on štěstí, že jsem to nevěděl, protože to přijeli z kraje vyšetřovat a býval bych přišel o státní souhlas. Pavel měl pak krátce nato problémy s odborem školství kvůli náboženství, celá vesnice se však tehdy za něj postavila, i komunisté, rodiče napsali petici. Jeli s tím na kraj, ale tam jim řekli, jestli ho chcete nechat, aby učil dál, tak ho nechte odejít jinam, tady zůstat nemůže.

M: On byl takovej pokrokovéj pan učitel, měli jednotřídku a jedněm vykládal, druhým nahrál do sluchátek třeba diktát, oni ho nechtěli ztratit, ty děti měl takové samostatné, hodně z nich si udělalo vysokou a jsou to vysoce postavení lidé, jsme s nimi stále v kontaktu... To víš, ale Pavel měl s tím práce spoustu, doma to všechno připravoval, to nahrávání a přípravy.

P: No a tak mi přišel dopis, že se mám dostavit na pohovor, na okresní výbor KSČ, tam byl přímo tajemník, vlastně nejvlivnější pán v celém okrese, přišla řeč i na Komenského, na Husa... Ale tedy tam

padlo to rozhodnutí, pokud zůstanu křesťanem, budu muset odejít jinam. Nedalo se nic dělat, viděl jsem v tom však Boží vůli.

M: Já tehdy jsem doma vzala Bibli, modlila jsme se, přišlo mi slovo z Marka, že až vás povedou před soud, nemějte předem starost, co budete mluvit; ale co vám bude v té hodině dáno, to mluvíte. Nejste to vy, kdo mluví, ale Duch svatý a když Pavel přijel, tak i on vnímal, že celý ten rozhovor vedl Duch svatý.

M: Ještě bych k tomu dodala, byli jsme tehdy překvapení, já jsem tehdy dojížděla nedaleko do zaměstnání, do firmy na výrobu knoflíků a jiných perleťových věcí a tam mě chtěli udělat vedoucí expedice, on byl ten pan řídící ohromněj komunista, ale řekl, že všichni kradou, ale já že nic neodnáším... Já jsem za ním šla, že pane řediteli, já vás musím zklamat, ale nepočítejte se mnou, protože my se budeme muset stěhovat. On bouchnul do stolu, byl taky velkéj komunista, něco znamenal, přede mnou vzal telefon, volal na to KSČ a pak povídá, paní V....., máte pravdu, nikdo s tím nehne.

Tehdy si už přišel učit sem k nám?

Ano, z moci úřední přeložili mě přeložili, dali nám vybrat, D....., H..... nebo T.....? T..... bylo nejbliž P....., kde jsem měl rodiče, tak jsme to zvolili. A hned mě za všechny jednotřídkáře H..... okresu vyslali na setkání s ministrem školství. Neučil jsem ještě přímo v T....., ale v blízké vesnici.

Také se tehdy stalo velké neštěstí, tehdy se zrovna pět inspektorů vracelo do H..... a vrazili do stromu, čtyři z nich se zabili a mezi nimi byl právě ten jeden, který mě přeložil.

M: Já to ještě doplním, já jsem pak později pracovala s jeho neteří a ona říkala, že jeho to strašně mrzelo, že musel s Pavlem tohleto udělat, že si ho strašně vážil, a že o tom často přemýšlel a chtěl se za to omluvit. No a bylo to zrovna na Nový rok, kdy přišli do shromáždění, otevřely se dveře, já ji znala, tak jsem ji šla vítat, oni byli takoví rozpačití, tak jsem se ptala, stalo se něco? E..., pojďte dál. A oni, že se jsou omluvit za toho strýčka, my jsme ani nevěděli, že byli nějak příbuzní a Pavel říká: Ať vás to vůbec nemrzí, to je mi jenom líto, že jsem nestačil přímo jemu odpustit, než zemřel, protože kdyby to byl pán Bůh nechtěl, tak s námi nehnul nikdo.

„Když On otvírá, nikdo nezavře, a když on zavírá, nikdo neotevře“ (zjevení 3,7)

M: Ano, přesně tak. Oni byli tak šťastní, tak jsme si pak dali kafe, cukroví na nový rok bylo napečený. Pobylu tu a byli takový strašně šťastný, že nemáme žádnou zášť. Také jsme se dozvěděli, že tu školu, kde Pavel 12 let učil, pak za dva roky museli stejně zavřít, že tam bylo málo dětí. No a tady na T..... pak měly i naše děti více možností, chodili na hudebku. Církev jsme navštěvovali stále v sousedním městě.

P: Já ho od vidění toho inspektora znal, který mě překládal, naše dcery spolu nastoupili do prvního ročníku do hudebky. On si ke mně jednou tak přisedl a ptal se mi, jak se mi daří, tak jsem mu poděkoval a řekl jsem mu, že dobře, tak on snad to cítil, že se na něj nezlobíme...

Když jsi učil tady u nás, mohl ses otevřeně hlásit ke křesťanství?

No, tak za totalitního režimu ne otevřeně, ale chodili jsme pravidelně do kostela. Kantoři to o mě věděli, ale nemluvilo se o tom. A ředitel, jednou jsme šli takhle z jídelny, on se zastavil, rozhlídl se okolo, jestli jsme sami a povídá, Pavle, vy jezdíte někam do sboru? Do církve? Já, že ano, chtěl jsem mu o tom povídat a on, nic mi nepovídej, já nechci nic vědět.

Mohl jsi nějak zprostředkovávat víru? Ne, za totalitního režimu ne, pokud, tak velmi nenápadně, náboženství se tehdy už na školách neučilo, slovy tehdy tu víru zprostředkovávat opravdu nešlo, muselo se tím žít. Jedna kantorka mi v dobrém řekla, Pavle ty seš úplně jinej, čím to je? Neříkal jsem, čím to je. Potom po revoluci už mi budoucí ředitelka řekla: Pavle, ty jsi musel mít někoho známého nahoře, kdo tě držel, že tě za komunistů nevyhodili. Já na to, prosím tě, koho bych měl nahoře? A kolega na to, no Pavle, ty seš věřící a nevíš, koho máš nahoře?

M: No, takhle nás Pán Bůh provázel pořád, když zavřeli tu školu, 5km odsud, kde Pavel nejdřív učil a nastoupil sem, zprvu jsme do práce dojížděli. Ale nevdalo nám to a tehdy M....., tehdy velká komunistka (dnes věřící), přijela, že prý proč si nezažádáme o byt přímo tady, že kantorům přidělují, tak jsme to udělali a čekali jsme. Já tehdy pracovala ve spořitelně, lidi si brali úvěry na ty byty, které jim přidělili a my furt nevěděli. Tehdy souseď z té vesnice, pan K....., co dělali ty byty, vestavovali tam skříně, jednou přišel, že nám byt vybral, číslo 15, pěkně, s větším pokojem pro dceru, ta hrála na klavír, s menším pro syna, my jsme se tomu usmáli, čekali jsme a představ si, opravdu asi za dva měsíce nám přišlo rozhodnutí, byt číslo 15. Představ si, nikam jsme nevolali, nikde nic nežádali... To ti bylo úplně překvapení.

Hned si člověk uvědomí, když se k Pánu Bohu přiznáš a nezapřeš ho, že on tě neopustí, a povede ti celý život. Tady to místo ve spořitelně jsem získala také hned po nastěhování, po jedné paní, která šla do penze.

Krásné, pojďme zpátky k tvému povolání Pavle...

P: Ještě tehdy po revoluci nesměli komunisté učit občanskou nauku, takže já jsem dostal za úkol všechny občanky na druhém stupni. Tehdy byla možnost s dětmi hovořit i o víře, sehnal jsem tehdy Nové zákonky, ale nenutil jsem to dětem, popovídal jsem jim o tom... řekl jsem jen, kdo chcete, můžete si to vzít, nenutím nikoho. No a skoro všichni si je tehdy vzali.

M: Mezi nimi byla tehdy i M..., že? (naše společná známá, členka zdejší církve)

P: Ano

M: Po revoluci pak se stalo to, že Pavla chtěli..., takhle, všichni se tehdy nechávali rehabilitovat, Pavel nikdy o nic nežádal, i když byl také postižený, kvůli tomu stěhování a tak, z jejich strany, ale z naší strany ne, protože my jsme to brali jinak, no a přišli za ním, jestli by nechtěl dělat zástupce ředitele na druhé ZŠ.

P: Kdyby to bývalo bylo, někoho vyhodit a jít místo něj, tak to bych býval nešel, ale ona tam zemřela paní učitelka a to místo se uvolnilo... Tak jsem se pak rozhodl a přijal to. A 5 let jsem dělal zástupce ředitele. No a pak, když jsem šel do důchodu, tak jsem stejně ještě často chodil na zástupy.

Ale vlastně bych býval dělal i cokoliv jiného. Také jsem jednou o prázdninách šest týdnů dělal u zedníků, opravovali úřad, stavěli prodejnu... Jednou jsem měl za úkol zadělat nějakou díru ve stropě, tak jsem to udělal, mistr na to koukal a říkal, pane řídící, vás je na učitele škoda...

M: Moc rádi také vzpomínáme také na tu první vesnici, kde Pavel učil, máme dodnes moc pěkné vztahy, loni jsme byli pozvaní, měli výročí založení kostela. Mnoho našich vrstevníků už zemřelo, ale ještě hodně se jich s námi sešlo a vzpomínali jsme.

Moc nám záleží i na tom, aby i děti věděli, kam patří, modlíme se za ně, aby věděli, že jsou pořád v té Boží ruce, a i když vždycky Pán Bůh nejedná podle našich představ, tak vždycky dělá pro člověka to nejlepší. Vidí dál než my.

Nesmíš vůbec pochybovat, ale věřit, já říkám, aby nám to Pán Bůh dal až do smrti.

P: Ano

Děkuji za vaše krásné životní svědectví, máte nějaký biblický verš obzvlášť oblíbený?

P: Izajáš 43, 1-2

M: Dojdu ti pro Bibli

Mám to nalistovat?

M: Tatínek to najde...

P: „Neboj se, já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj. Půjdeš-li přes vody, já budu s tebou, půjdeš-li přes řeky, nestrhne tě proud, půjdeš-li ohněm, nespálíš se, plamen tě nepopálí.“

M: Víra je dar, žiješ jinak, víš, že nejsi sama, že Pán Bůh je s Tebou, nedopustí nic, aniž by to pro tebe mělo nějaký význam, také jsme prošli zkouškami, úmrtími, vždycky jsme věděli, že Pán Bůh je nad tím.

P: Také jsem měl strýčka báječného, já mu tehdy přijel Marušku představit, on nám dal ponaučení do života, pamatujte si, ať večer společně pokleknete a společně se modlete. I když během dne bude mezi vámi něco, nějaký škraloupek, tak než půjdete na lože, musíte se smířit.

„Hněváte-li se, nehřešte. Nenechte nad svým hněvem zapadnout slunce“ (Ef 4, 26)

M: No, není ten život vždy jednoduchý a nebude, protože nejsme v nebi, jsme pořád na zemi, a když čteš noviny, tak vidíš, pořád jsou tu lidi, kteří nenávidějí nebo nemají rádi...

Maminka mě naučila, modlili jsme se vždycky ráno společně, a ono to tak působí celý den, jako taková ochrana.

Čím si vysvětlujete, že je dnes tak málo křesťanů?

Myslím, že si lidem moc dobře daří, víš? Zapomněli.

Někdy stačí zasít semínko víry, ono může i po letech vzklíčit.